

Täysistunto

Keskiviikko 9.6.2021 klo 14.00—20.17

Täysistunto alkoi klo 14.00. Täysistunto päättyi klo 20.17.

Puhetta johtivat puhemies Anu Vehviläinen (14.00—15.58), toinen varapuhemies Juho Eerola (15.58—17.57) ja ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne (17.57—20.17).

1. Nimenhuuto

Nimenhuutoraportti Liite 1A

Toimitettiin nimenhuuto.

2. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 253/2020 vp

Valiokunnan mietintö TyVM 8/2021 vp

Toinen käsittely

Puhemies Anu Vehviläinen: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 2. asia. Keskustelu asiasta päättyi 8.6.2021 pidetyssä täysistunnossa.

Keskustelussa on Mikko Lundén Ritva Elomaan kannattamana tehnyt vastalauseen mukaisen lausumaehdotuksen sekä ehdottanut, että lakiehdotus hylätään.

Selonteko hyväksyttiin.

Hyväksyminen ”jaa”, hylkääminen ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 43, ei 10; poissa 146 (äänestys 1).

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyn, hallituksen esitykseen HE 253/2020 vp sisältyvän lakiehdotuksen. Lakiehdotuksen toinen käsittely päättyi. Eduskunta hyväksyi mietintöön sisältyvän lausumaehdotuksen.

Puhemies Anu Vehviläinen: Lopuksi on päätettävä keskustelussa tehdystä lausumaehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, Mikko Lundénin ehdotus ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 40, ei 13; poissa 146 (äänestys 2). Eduskunta hyväksyi mietinnön.

Asian käsittely päättyi.

Pöytäkirja PTK 73/2021 vp

3. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi eläinten kuljetuksesta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 25/2021 vp

Valiokunnan mietintö MmVM 10/2021 vp

Pöytäkirjan liite Lausumaehdotus 8.6.2021 Liite 3A

Toinen käsittely

Puhemies Anu Vehviläinen: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 3. asia. Keskustelu asiasta päättyi 8.6.2021 pidetyssä täysistunnossa.

Keskustelussa on Ritva Elomaa Mikko Lundénin kannattamana tehnyt lausumaehdotuksen, joka on monistettuna jaettu edustajille. (Pöytäkirjan liite 3A)

Selonteko hyväksyttiin.

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyn, hallituksen esitykseen HE 25/2021 vp sisältyvän lakiehdotuksen. Lakiehdotuksen toinen käsittely päättyi.

Puhemies Anu Vehviläinen: Lopuksi on päätettävä keskustelussa tehdystä lausumaehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, Ritva Elomaa ehdotus ”ei”. Äänestysten tulos: jaa 32, ei 24; poissa 143 (äänestys 3). Eduskunta hyväksyi mietinnön.

Asian käsittely päättyi.

4. Eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen vaali

Vaali VAA 21/2021 vp

Vaaleja

Puhemies Anu Vehviläinen: Päiväjärjestyksen 4. asiana on eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen vaali. Apulaisoikeusasiamies valitaan neljän vuoden toimikaudeksi, joka alkaa 1.10.2021 ja päättyy 30.9.2025.

Edustajille on jaettu ote perustuslakivaliokunnan pöytäkirjasta, joka sisältää valiokunnan arvioinnin ilmoittautuneesta. Tehtävään ilmoittautuneen hakemus on ollut nähtävänä keskuskansliassa.

Vaali toimitetaan kuten puhemiehen vaali. Vaali toimitetaan siis umpilipuin. Äänestyslipussa saa olla vain valittavan nimi niin selvästi ilmaistuna, ettei epäselvyyttä tarkoitusta henkilöstä synny. Muunlainen äänestyslippu hylätään. Vaali toimitetaan yhtä urnaa käyttäen. Edustajat tuovat äänestyslippunsa urnaan nimenhuudon mukaisessa järjestyksessä ja niin taitettuna, ettei lipun sisältö ole näkyvissä.

Vaalitoimituksessa avustamaan pyydän seuraavat edustajat: Kristiina Salonen, Ville Tavio, Jukka Kopra ja Mikko Kinnunen.

Vaalitoimitus alkoi.

Pöytäkirja PTK 73/2021 vp

Puhemies Anu Vehviläinen: Äänestyksen tulos julistetaan.

Sihteeri luki:

Äänestyksessä on ääniä saanut Pasi Pölönen 53 ääntä. Tämän lisäksi on annettu kaksi tyhjää äänestyslippua sekä yksi äänestyslippu, joka on hylätty sen johdosta, että siinä on ollut virheellinen nimi.

Puhemies Anu Vehviläinen: Kun oikeustieteen tohtori Pasi Pölönen on saanut äänestyksessä enemmän kuin puolet annetuista äänistä, on hänet valittu eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen tehtävään toimikaudeksi, joka alkaa 1.10.2021 ja päättyy 30.9.2025.

Eduskunta valitsi eduskunnan apulaisoikeusasiamieheksi oikeustieteen tohtori Pasi Pölösen.

5. Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko

Valtioneuvoston selonteko VNS 4/2020 vp

Valiokunnan mietintö UaVM 1/2021 vp

Ainoa käsittely

Puhemies Anu Vehviläinen: Ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Nyt päätetään ulkoasiainvaliokunnan mietinnön UaVM 1/2021 vp pohjalta kannanotosta selonteon johdosta.

Ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtaja Mika Niikon esittelypuheenvuoron jälkeen keskustelu käydään etukäteen pyydettyjen puheenvuorojen osalta nopeatahtisena. Aluksi pidetään ryhmäpuheenvuorot, joiden pituus on enintään 5 minuuttia. Muiden etukäteen varattujen puheenvuorojen pituus on enintään 5 minuuttia. Puhemiesneuvosto suosittaa, että myös nopeatahtisen keskusteluosuuden jälkeen pidettävät puheenvuorot kestävät enintään 5 minuuttia. Lisäksi myönnän harkitsemassani järjestyksessä vastauspuheenvuoroja. — Keskustelu, ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtaja, edustaja Niikko, olkaa hyvä.

Keskustelu

14.33 **Mika Niikko ps** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Selontekomenetely on...

Puhemies Anu Vehviläinen: Anteeksi, edustaja Niikko, onko mahdollista, että voisitte pitää maskia tässä kohtaa?

Lukeminen maskin kanssa ei oikein tahdo onnistua.

Puhemies Anu Vehviläinen: Ajattelen sillä tavalla, että olisi hyvä, että voitaisiin pitää maskeja, kun täällä kaikki muutkin pitävät. Ja en tule olemaan ihan tarkka sen 10 minuutin suhteen, eli voi mennä totta kai ohitse sen 10 minuutin.

Pöytäkirja PTK 73/2021 vp

No sopisiko visiiri?

Puhemies Anu Vehviläinen: Jos teillä on käytettävissä visiiri, niin voitte laittaa sen. [Edustaja hakee visiirin]

Arvoisa rouva puhemies! Selontekomenettely on vakiintunut väline Suomen ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikan ohjaukseen. Tällaisen menettelyn avulla pyritään myös varmistamaan mahdollisimman laaja parlamentaarinen tuki linjauksille. Valmisteluun osallistuneen seurantaryhmän työ oli tässä mielessä keskeinen. Ulkoasiainvaliokunta edellyttääkin mietinnössään, että parlamentaarinen seuranta järjestetään myös tulevien selontekojen yhteydessä tavalla, joka antaa eduskunnalle mahdollisuuden käydä suoraa ja luotamuksellista vuoropuhelua valtioneuvoston kanssa jo selontekojen valmisteluvaiheessa.

Pidän arvokkaana sitä, että ulkoasiainvaliokunta hyväksyi selontekoa käsittelevän mietintönsä yksimielisesti. Mietintöä valmisteltaessa käytiin vilkasta ja paikoitellen kipakkaa keskustelua, mutta eri painotusten väleistä löysimme selkeitä yhteisiä pääkohtia. Tämä on tärkeä osoitus eduskunnan kyvystä nähdä ulko- ja turvallisuuspolitiikan suuret linjat yhdensuuntaisesti.

Aihepiiriin läheisesti linkittyvä puolustuspoliittinen selonteko on tällä hetkellä hallituksen viimeisteltävänä. Pidän merkittävänä sitä, että analyysi turvallisuusympäristöstä ja sen muutoksista on näille selonteille yhteinen. Hallitus on myös antanut eduskunnalle sisäisen turvallisuuden selonteon ja selonteon kehityspoliitikasta. Tulossa on vielä selonteko ihmisoikeuspolitiikasta. Nämä kaikki selonteot muodostavat tärkeän kokonaisuuden, jossa pitää huolehtia myös niiden yhteensovittamisesta, etteivät ne sisältäisi keskenään ristiriitaisia tavoitteita.

Arvoisa puhemies! Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittinen toimintaympäristö on ollut viime vuosina nopean muutoksen kourissa. Kansainvälisessä politiikassa korostuu erityisesti suurvaltakilpailu. Sen turvallisuutta heikentävä vaikutus ulottuu myös Suomeen ja Euroopan lähialueille. Ulkoasiainvaliokunta näkee kiristyneen suurvaltakilpailun määrittävän globaalia toimintaympäristöä. Valiokunta arvioi, ettei suurvaltaristiriitojen laantumisesta ole lähivuosina näkyvissä merkkejä.

Suomen ja Euroopan lähialueiden turvallisuustilanne on epävakaa, ja sitä on vaikeaa ennakoida. Laajojen asiantuntijakuulemisten perusteella valiokunta arvioi Suomen turvallisuustilanteen kuitenkin kokonaisuudessaan hyväksi. Valiokunta piti kansakunnan eheyttä ja yhteenkuuluvuutta tärkeinä tekijöinä Suomen sisäisen turvallisuuden kannalta. Ne ovat edellytyksiä sille, että Suomi pystyy tarvittaessa vastaamaan maan rajojen ulkopuolelta tuleviin uhkiin.

Erilaiset hybridiuhat sekä kyberturvallisuus on selonteossa nostettu selkeästi osaksi Suomen muuttuvan toimintaympäristön kehityssuuntia. Valiokunta pitää valittua linjaa tärkeänä. Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa kävi myös ilmi, että Suomen suvereniteettia haastetaan kybertoimintaympäristössä jatkuvasti. Kybertiedustelun ohella kyberrikollisuus on kasvussa. Valiokunnan kuulemat asiantuntijat korostivatkin tarvetta siihen, että Suomi määrittäisi oman kansallisen kybertilansa, jotta voidaan tunnistaa ja torjua kybertilan rajoihin kohdistuvat rikkomukset. Pidän tärkeänä, että Suomi pitää huolta osaamisestaan tässä toimintaympäristössä, jossa uhat ja toimintatavat muuttuvat jatkuvasti. Myös meidän täällä eduskunnassa pitää kehittää osaamista tunnistaa ja torjua uhkia, jotka kohdistuvat demokraattisen järjestelmämme toimintakykyyn.

Pöytäkirja PTK 73/2021 vp

Arvoisa puhemies! Mietinnössä tarkastellaan Suomen harjoittamaa ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa EU:n jäsenenä, pohjoismaisessa yhteistyössä, Nato-kumppanina ja kahdenvälisessä sekä globaalissa yhteistyössä. Eri puitteissa tehtävä yhteistyö on luonteeltaan täydentävää, yksi ei sulje toista pois. Valiokunta kuvaa mietinnössään Euroopan unionia Suomen ulkosuhteiden tärkeimpänä viitekehyksenä, vaikutuskanavana sekä turvallisuusyhteisönä. Viime aikoina EU:n neuvoston työskentelyssä on nähty merkkejä kolmansien maiden pyrkimyksistä vaikuttaa EU:n jäsenvaltioihin ja sitä kautta EU:n ulko- ja turvallisuuspoliittiseen päätöksentekoon. Valiokunta antoi tukensa työlle, jossa etsitään keinoja tällaisen kehityskulun pysäyttämiseksi.

Ruotsi on Suomen tärkein kahdenvälinen kumppani, jonka kanssa yhteistyö on hyvin laaja-alaista. Valiokunta pitää merkittävänä selonteon linjausta, jonka mukaan Suomi jatkaa ulko- ja turvallisuuspoliittisen sekä puolustusyhteistyön syventämistä Ruotsin kanssa ilman ennalta määrättyjä rajoitteita.

Arvoisa puhemies! Selonteossa arvioidaan Venäjän toimintaa ja kehityssuuntaa realistisesti, ja ulkoasiainvaliokunta jakaa tehdyn arvion. Samalla kahdenvälisen suhteen ja säännöllisen korkean tason vuoropuhelun merkitys noteerataan mietinnössä.

Valiokunta arvioi mietinnössään suurvaltakilpailun näkyvän myös arktisella alueella. Vaikka turvallisuuspolitiikka ei kuulu Arktisen neuvoston toimivaltaan, valiokunta katsoo, että rakentava vuoropuhelu ympäristö- ja ilmastokysymyksissä voi vähentää jännitteitä muuallakin.

Valiokunta korostaa lisäksi EU:n pohjoisen ulottuvuuden politiikkaa. Se käsittää arktiset alueet, Itämeren alueen sekä EU:n ja Venäjän raja-alueet. Pohjoisen ulottuvuuden politiikka tarjoaa käytännönläheisiä välineitä Suomen ja EU:n tavoitteiden edistämiseksi laajasti, ympäristökysymyksistä aina ydinturvallisuuteen asti.

Muuttoliikkeen osalta pidän tärkeänä selonteon kirjauksia, joissa todetaan, että maahanmuuttajien puutteellinen kotouttaminen ja kotoutuminen lisäävät syrjäytyneiden määrää. Nämä saattavat jopa synnyttää varjoyhteiskuntia yhteiskunnan reunoille. Tämä ilmiö on omiaan heikentämään sisäistä turvallisuutta ja yhteiskunnan yhtenäisyyttä. Hallintovaliokunta toteaa ulkoasiainvaliokunnalle antamassaan lausunnossa, että merkittävä osa muuttoliikkeestä on sääntelemätöntä ja osin vaikeasti ennakoitavaa. Maahanmuuton sääntelemättömyys aiheuttaa epävakautta valtioiden sisällä ja välillä. Se luo myös merkittävän turvallisuusuhan Suomen sisäiselle turvallisuudelle.

Hallintovaliokunta on aiemminkin pitänyt perusteltuna muun muassa sitä, että maahanmuuttajilta edellytettäisiin suomalaisen yhteiskunnan toimintatapojen, sääntöjen sekä arvojen tuntemusta. [Eva Biaudet'n välihuuto]

Arvoisa puhemies! Totean lisäksi sen, että selonteossa on ensimmäistä kertaa linjattu Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan olevan ihmisoikeusperustaista. Valiokunnalle jäi kuitenkin epäselväksi, mitä uudella kirjauksella konkreettisesti tarkoitetaan. Valtioneuvoston tulevan ihmisoikeusselonteon toivotaan tuovan asiaan lisävaloa.

Ulkoasiainvaliokunta pitää hyvin tärkeänä parlamentaarisen keskustelun käymistä ajankohtaisista ulko- ja turvallisuuspolitiikan aiheista myös muutoin kuin selonteon yhteydessä. Tämä voidaan tehdä esimerkiksi pääministerin ilmoituksen muodossa.

Valiokunta halusi mietinnössään korostaa myös sen tärkeyttä, että peruslinjauksista valitsee laaja yksimielisyys. Tähän liittyy osaltaan mietinnön kirjaus tasavallan presidentin ja valtioneuvoston läheisen ja toimivan yhteistyön merkityksestä kaikissa merkittävissä ulko- ja turvallisuuspolitiikan kysymyksissä.

Pöytäkirja PTK 73/2021 vp

Arvoisa puhemies! Odotan käytävää keskustelua mielenkiinnolla. — Kiitoksia.

Puhemies Anu Vehviläinen: Siirrymme ryhmäpuheenvuorokierrokseen. Sen aloittaa edustaja Tuomioja. — Olkaa hyvä.

14.44 Erkki Tuomioja sd (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ulkoasiainvaliokunta on yksimielisesti voinut yhtyä selonteon suuriin linjauksiin. Se ei toki poista erilaisia painotuseroja ryhmien kesken mutta alleviivaa ymmärrystä siitä, miten yhteinen näkemys ulko- ja turvallisuuspolitiikan keskeisistä linjauksista on Suomelle edelleen tärkeä turvallisuuttamme ja vaikutusmahdollisuuksiamme vahvistava asia. Sen saavuttamista tukee parlamentaarisen seurantaryhmän osuus selontekoprosessissa, kuten valiokunta mietinnössään painottaa.

Sosiaalidemokraatit yhtyvät selonteon painotuksiin ja näkemyksiin laaja-alaisesta turvallisuudesta ja siitä, miten maailman tilanne edellyttää meiltä varautumista, valppautta ja vaikuttamista. Ydinaseet, ilmastonmuutos, luonnon monimuotoisuuden väheneminen ja maailmanlaajuiset pandemiat ovat koko ihmiskuntaa koskettavia eksistentiaalisia uhkia. Ne on sellaisina myös mietinnössä asianmukaisesti huomioitu.

Vaikka uudet laaja-alaisen turvallisuuteen kohdistuvat uhat eivät ole syntyneet sotilaallisesta voimankäytöstä eikä niitä sotilaallisin keinoin voida ratkaista, olemme nähneet perinteisen voimapolitiikan paluun myös lähialueillamme. Siitä seuraa, että meidänkin on varauduttava sekä kansallisin toimin että kansainvälisessä yhteistyössä estämään aseellisten konfliktien ja Suomen turvallisuutta ja yhteiskunnan toimintakykyä vaarantavien tilanteiden syntyminen sekä Suomen joutuminen sotilaalliseen konfliktiin.

Suomen puolustuskyvyn kehittäminen linjataan yksityiskohtaisemmin selonteon pohjalta valmisteltavassa puolustusselonteossa. Sitä tuetaan laajalla kansainvälisellä puolustusyhteistyöllä, jossa keskeisimmässä asemassa on yhteistyömme Suomen tavoin sotilaallisesti liittoutumattoman Ruotsin kanssa. Emme Suomen puolelta aseta rajoja, kuinka pitkälle yhteistyössä Ruotsin kanssa voimme mennä.

Me emme käytä puolustusyhteistyöhön kuuluvaa harjoittelua mielenilmaisuihin, vaikka sellaisiakin pyrkimyksiä esiintyy. Kansainvälisen harjoitustoiminnan ainoa signaaliarvo on meille siinä, että se kertoo meidän käyttävän sen kehittämää osaamista ja yhteistyökykyä oman puolustuskykymme uskottavuuden ja kyvykkyyden vahvistamiseen.

Meille keskeinen yhteistyön foorumi on Euroopan unioni, jonka yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan vahvistamisessa olemme täysipainoisesti mukana ja jonka kehittämisessä on edelleen paljon työtä tehtävänä. Tilanteessa, jossa monet maat ja äärationaalistiset toimijat murentavat avoimesti tai tosiasiallisesti monenkeskistä sääntöpohjaista kansainvälistä yhteistyötä, tarvitsemme EU:n johtajuutta tämän yhteistyön puolustamisessa ja vahvistamisessa. Unionin sitoutumisesta demokratiaan, ihmisoikeuksiin ja oikeusvaltioperiaatteeseen ei saa syntyä epäilyä.

Turvallisuus edellyttää meiltä laaja-alaista varautumista myös huoltovarmuuden, kyberturvallisuuden ja yleensä arjen turvallisuuden osalta. On huolehdittava siitä, että Suomi pysyy maana, jossa ei muodostu sellaisia sisäisiä erottelevia ja vastakkain asettavia jakolinjoja, jotka synnyttävät turvattomuutta ja joita maamme rajojen ulkopuolelta voitaisiin käyttää hyväksi.

Turvallisuus ei ole vain varautumista, vaan sen täytyy olla myös aktiivista vaikuttamista. Valiokunta painottaakin aloitteellisen osallistumisen merkitystä työssä ilmastonmuu-

Pöytäkirja PTK 73/2021 vp

toksen ja luontokadon pysäyttämiseksi sekä ihmisoikeuksien, demokratian ja oikeusvaltioperiaatteen kunnioittamiseksi. Tämä kaikki on myös sotilaallisten konfliktien ennaltaehkäisyä. Näihin haasteisiin voidaan kestävästi ja menestyksellä vastata vain laajassa monenkeskisessä sääntöpohjaisessa yhteistyössä. Erityisen huomion saa mietinnössä ansaitusti se, mitä tehdään YK:ssa, Euroopan neuvostossa ja Ety-järjestössä. Ihmisoikeusperustaista ulkopolitiikkaa toteuttavan Suomen on tärkeätä reagoida voimapolitiikan käyttöön ja ihmisoikeusloukkauksiin johdonmukaisesti kaikkialla, missä niitä esiintyy. Reagointi ei saa olla vain ilmaus moraalaisesta närkästyksestä, vaan sen tulee perustua harkintaan siitä, miten voitaisiin tehokkaimmin vaikuttaa loukkauksien lopettamiseen ja siihen, että syylliset saataisiin vastuuseen. Dialogin ja diplomatian käyttö on erityisen tarpeen suurvaltajännitteiden leimaamassa kansainvälisessä tilanteessa.

Ydinasevallat modernisoivat ja kehittävät myös ydinasejärjestelmiään. Tammikuussa voimaan astuneeseen YK:n ydinasekieltosopimukseen liittyminen on Suomellekin yksi avoin tapa olla edistämässä todellista ydinaseriisuntaa, johon ydinasevallat ovat ydinsulkusopimuksessa ovat sitoutuneet. Asevalvonta ja esim. autonomisten asejärjestelmien sääntely ovat myös selonteossa ja mietinnössä asianmukaisesti esillä.

Peruuttamattoman keskinäisriippuvuuden maailmassa ei kukaan voi uskotella elävänsä lintukodossa. Me Suomessa ymmärrämme tämän ja luotamme siihen, että kun pidämme omat asiamme ja valmiutemme kunnossa, pystymme myös asettamaan osaamisemme ja yhteistyökykymme kansainvälisen yhteistyön käyttöön ja antamaan rakentavan panoksemme yhteisten ongelmien ratkaisemiseen kaikkien turvallisuutta lujittavalla tavalla. — Kiitos.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Puisto.

14.50 Sakari Puisto ps (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hyvät ministerit ja hyvät edustajat! Viime eduskuntavaalien jälkeen huhtikuussa 2019 eduskuntaryhmiltä kysyttiin, ovatko ne valmiit tukemaan viimeisimmissä selonteoissa vahvistettua Suomen ulkopolitiikan linjaa. Perussuomalaiset vastasivat silloisen hallitustunnustelijan, edustaja Antti Rinteen kysymykseen seuraavasti: ”Kannatamme ulko- ja turvallisuuspolitiikassa läheistä ja pitkäjänteistä parlamentaarista yhteistyötä ja olemme valmiit tukemaan selonteoissa vahvistettua ulkopolitiikan linjaa.”

Arvoisa puhemies! Tavoite läheisestä ja pitkäjänteisestä parlamentaarista yhteistyöstä on hyvin kannatettava. Tänä päivänä se palvelee jatkuvuutta tilanteissa, joissa valta vaihtuu, koska Suomella tulee olla vain yksi, yhtenäinen ulkopolitiikka. Aitoja menestystarinoita Suomen ulkopolitiikasta löytyy vuosien varrelta. Suomi itsessään on menestystarina. Vaihtuvien hallitusten myötä selonteoissa voi kuitenkin olla merkittäviä painotuseroja, ja näissä painotuksissa voi olla näkemyseroja.

Valtioneuvosto korostaa uusimmassa ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa kansainvälistä sääntöpohjaista järjestelmää ja sen instituutioita. Lähtökohtana on tunnusomaisesti arvopohjainen ulkopolitiikka, jossa korostuu tavoitteiden asettaminen ja julistaminen globaalin vastuun näkökulmasta. Kuitenkin on huomattava, että kansainvälinen, monenkeskinen sopimusjärjestelmä on horjunut monin osin jo pidemmän aikaa ja voimapolitiikka on palannut yhä voimakkaammin mukaan kuvaan. Myös Suomi itse on yhä enemmän tullut haalineeksi kansainvälistymisestä sen huonoja puolia, pitkälti omaa sinisilmäisyyttään. Siksi selonteko herättää monia kysymyksiä: Ovatko menneisyydessä laaditut säännöt

Pöytäkirja PTK 73/2021 vp

toimivia, vai ovatko ne etääntyneet realiteeteista ja missä määrin? Mikä on oma todellinen vaikutusmahdollisuutemme kehityskulkuun yhdessä Pohjoismaiden ja muiden samannimisten maiden kanssa ja osana EU:tä? Ovatko selonteossa asetetut tavoitteet kaikilta osin yhteensovitettavissa Suomen kansallisen edun kanssa? Jos kunnianhimon ja realiteettien välille muodostuu kuilu, saatamme ajautua ristiriitaan. Mitä enemmän ulkopoliittikkaa painotetaan ideologisista lähtökohdista, sitä enemmän kysymyksiä on asetettava myös realismin näkökohdista.

Arvoisa puhemies! YK-järjestelmää ei ole kyetty uudistamaan, suurvallat eivät suostu kansainvälisten tuomioistuimien tuomittaviksi, ja asevalvontasopimuksia rikotaan toistuvasti. Vaikka monia myönteisiä kehityskulkuja on nähtävissä, on sekin seikka tunnustettava, että kansainväliset instituutiot voivat toimia kunnolla vain niin kauan kuin niistä on hyötyä vahvoille jäsenvaltioille.

Olemme myös ilmaisseet huolestumme siitä, että Euroopan unionin talous- ja arvoyhteisöstä on muodostumassa yhä enenevässä määrin fiskaali-, velka- ja taakanjakounioni. Meidän on varauduttava yleensäkin siihen, että sääntöjä niin EU:ssa kuin kansainvälisessä politiikassakin voidaan uudelleentulkita nopeastikin.

Keskeinen globaali kehityskulku, väestön demografiset muutokset, on jätetty selonteossa vähälle huomiolle. Väestön ikääntyminen Euroopassa yhdistettynä Lähi-idän ja Afrikan merkittävästi nuorempaan väestöön, toimimattomiin yhteiskuntiin ja näköalattomuuteen lisää edelleen laajamittaisten muuttoliikkeiden mahdollisuutta. Heikosti länsimaisiin yhteiskuntiin sopeutuvien ihmisten muuttovirtojen vaikutuksia olisi pitänyt pohtia selonteossa perusteellisemmin.

Selonteossa sivutaan arktisen alueen turvallisuuspoliittisia ja taloudellisia ulottuvuuksia osana suurvaltojen välistä kilpailua. On kuitenkin huomattava, että iso osa maastamme kuuluu arktiseen alueeseen ja on siten myös suoranaisena ulkovaltojen intressien kohteena. Tätä kehityskulkua ei ole kuvailtu riittävästi selonteossa.

Teknologian ja tieteen kehitys tulee vaikuttamaan moniin kehityskulkuihin käänteentekevästi. Silti selonteossa käsiteltiin varsin ohuesti näitä näkökulmia, toisin kuin esimerkiksi keväällä julkaistussa Britannian vastaavassa katsauksessa, jossa teema oli huomattavasti keskeisemmässä osassa.

Arvoisa puhemies! Muun muassa näitä näkökohtia ja kysymyksenasetteluita on syytä punnita huolellisesti. — Kiitos. [Ilkka Kanerva: Asiallinen puhe! — Leena Meri: Niinhän meillä on aina!]

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Pelkonen.

14.55 Jaana Pelkonen kok (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Suurvaltakilpailun kiihtyminen ja sen vaikutukset kansainväliseen politiikkaan ovat heikentäneet turvallisuustilannetta niin globaalisti kuin Suomen ja Euroopan lähialueilla. Ennakoimattomuuden, vastakkainasettelun ja voimapolitiikan laantumisen ei ole nähtävissä merkkejä. Toivoa paluusta kylmän sodan jälkeiseen yhteistyöhakuisuuden aikaan ei ole. Emme voi perustaa ulkopoliittikkaamme kaipuuseen menneestä tai pyrkimykseen ylläpitää vanhentuneita rakenteita. Edessämme olevien haasteiden kirjo on laaja, ja ne koskevat niin perinteistä puolustuspolitiikkaa kuin esimerkiksi kyberturvallisuutta ja ilmastonmuutosta. On pohdittava, miten parhaiten onnistumme uudessa kansainvälisessä asetelmassa. On ymmärrettävä muutoksen juurisyytä, seurattava ja analysoitava muiden toimia sekä ennako-

Pöytäkirja PTK 73/2021 vp

tava mahdollisia kehityskulkuja. Tämä vaatii avarakatseista suhtautumista erilaisiin vaihtoehtoihin, tutkimuksen hyödyntämistä päätöksenteossa sekä laajempaa yhteiskunnallista keskustelua Suomen ulkopolitiikasta. Kokoomuksen eduskuntaryhmä yhtyykin ulkoasiainvaliokunnan näkemykseen siitä, että ulko- ja turvallisuuspolitiikasta on syytä käydä useammin keskustelua tässä salissa.

Kuten valiokunnan mietinnössäänkin todetaan, koronakriisi on osoittanut toimivan kriisi johtamisen elintärkeyden yhteiskuntamme turvaamisessa. Tulemme oletettavasti jatkossakin kohtaamaan odottamattomia häiriö- ja uhkatilanteita, joihin vastaaminen edellyttää nykyistäkin nopeampia ja joustavampia toimenpiteitä. Kokoomuksen eduskuntaryhmä katsoo, että kriisiajan johtamisjärjestelmää tulee vahvistaa.

Arvoisa puhemies! Selonteko ottaa lähtökohdaksi vahvan arvopohjaisuuden. Ihmisoikeuksien, oikeusvaltioperiaatteen, demokratian, rauhan, vapauden, yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistäminen on tärkeää kaikessa Suomen kansainvälisessä toiminnassa. Kokoomus korostaa arvojen merkitystä Suomen ulkopolitiikassa erityisesti aikana, jolloin avointa yhteiskuntaa ja liberaalia demokratiaa haastetaan monelta suunnalta. Venäjä pyrkii palauttamaan entisen suurvalta-asemansa voimapolitiikan keinoin, ja EU:n lähialueilla yhteiskunnallinen kehitys kulkee autoritääriin suuntaan, viimeisimpänä esimerkkinä Valko-Venäjän toiminta kansainvälisiä sopimuksia vastaan.

Realiteetit on tunnustettava. Turvallisuuden perinteiset ulottuvuudet eivät ole hävinneet minnekään — päinvastoin. Sijaitsemme suurvaltojen näkökulmasta strategisesti merkittävällä alueella, johon jännitteet myös heijastuvat. Alleviivaamme kovan turvallisuuden perimmäistä merkitystä Suomelle: Suomen itsenäisyyden ja alueellisen koskemattomuuden turvaamista. Emme halua rakentaa turvallisuuttamme aseiden varaan, mutta kaikkien vaihtoehtojen pitää olla käytössä.

Kokoomuksen mielestä yksi merkittävä turvallisuutta lisäävä tekijä Suomelle olisi Nato-jäsenyys. Selonteon Natoa koskevat kirjaukset ovat pikemmin reaaliaikaisia seloituksia nykytilanteesta kuin ennakoivia ja tulevaisuuteen katsovia linjauksia. Nato on keskeisin läntistä turvallisuutta edistävä toimija.

Siitä huolimatta, ettei Suomi ole Naton jäsen, on Suomi EU-jäsenyytensä myötä integroitunut osaksi läntistä arvo- ja turvallisuusyhteisöä. Yhä ennakoimattomammassa maailmassa yhteistyö samanmielisten kanssa korostuu. Suomi on erottamaton osa läntistä turvallisuusyhteisöä, ja tätä olisi pitänyt tuoda vahvemmin esille sekä selonteossa että ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä. Tämän suhteen ei saa jäädä epäselvyyksiä. Emme palaa harmaalle vyöhykkeelle.

Suomen on myös tehtävä kaikkensa vahvistaakseen EU:n ulko- ja puolustuspolitiikkaa sekä EU:n ja Naton välistä yhteistyötä. Kokoomus onkin tavoiteohjelmassaan esittänyt, että pitkällä aikavälillä meidän tulee olla valmiita tarkastelemaan EU:n ja Naton tehtävien yhdistämistä puolustusasioissa. Olemme myös esittäneet määräenemmistöpäätösten ja rakentavan pidättäytymisen käytön lisäksi turvallisuuspoliittisen elimen perustamista EU:lle.

Arvoisa rouva puhemies! Suomen kaltaisella pienellä maalla ei ole varaa tippua teknologisen kehityksen vauhdista. Kun hybridi- ja kybervaikuttamisen keinot muuttuvat nopeasti ja ovat innovatiivisia, on meidän osattava toimia samalla tavalla. Suomen tulee varautua uusiin vaikuttamisyrityksiin sekä kansallisella että EU-tasolla. Jotta EU pärjää globaalissa kilpailussa muun muassa Kiinaa vastaan, on EU:n panostettava digitaaliseen ja teknologiseen kehitykseen.

Pöytäkirja PTK 73/2021 vp

Samalla kun meidän on pakko varautua vakaviin haasteisiin ja kehitettävä uusia valmiuksia, on alleviivattava vuoropuhelun ja yhteistyön merkitystä vaikeinakin aikoina. Nämä ovat Suomen ulkopolitiikan pitkäaikaisia tunnusmerkkejä, jotka eivät vanhene.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Kulmuni.

15.01 Katri Kulmuni kesk (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa kuvaavat jatkuvuus, ennakoitavuus ja laaja yksimielisyys. Maamme ulko- ja turvallisuuspolitiikka perustuu hyviin kahdenvälisiin ja kansainvälisiin suhteisiin, vahvaan vaikuttamiseen EU:n yhteisessä ulko- ja turvallisuuspolitiikassa, monenkeskiseen yhteistyöhön ja uskottavaan maanpuolustukseen. Ulkopolitiikalla haluamme turvata, ettei maaillemme aiheudu uhkaa, ja puolustuspolitiikalla pidämme kynnyksen korkealla mahdollista uhkaa kohtaan.

Ulkopolitiikan päättäjien saumaton yhteistoiminta ja parlamentaarinen yhteistyö ulkopolitiikassa vahvistavat kansainvälistä asemaamme, turvallisuuttamme ja hyvinvointia. Tästä osoituksena on yksimielinen eduskunnan vastaus ulko- ja turvallisuuspolitiittiseen selontekoon, joten haluankin kiittää ulkoasianvaliokunnan jäseniä yksimielisestä parlamentarisesta mietinnöstä. Sisäisesti yhtenäinen ja eheä yhteiskunta on vahvempi ja valmiimpi kohtaamaan ulkoisia haasteita ja uhkia.

Toimintaympäristön muutoksessa näkyvät erityisesti kiristynyt suurvaltakilpailu, sääntöpohjaisen monenkeskisen järjestelmän haastaminen ja uhat, jotka liittyvät kyberturvallisuuteen ja hybridivaikuttamiseen. Suomi puolustaa yhdessä muiden demokratioiden kanssa monenkeskistä sääntöpohjaista järjestelmää, YK:n toimintakyvyn vahvistamista ja kansainvälisen oikeuden kunnioittamista. Keskustan eduskuntaryhmä katsoo, että kyberturvallisuuden parantaminen edellyttää tiiviimpää viranomaisyhteistyötä ja -tiedonvaihtoa sekä kokonaiskuvan ja -johdon selkeyttämistä. Suomen ja Euroopan unionin on myös teknologian osalta vahvistettava kyberomavaraisuuttaan.

Euroopan ja Yhdysvaltojen suhteiden uusi alkua ei vapauta Euroopan unionia sen omasta vastuusta kehittää strategista autonomiaa — omaa kykyä vastata maanosan turvallisuudesta. Pandemia on muistuttanut siitä, kuinka tärkeää on huolehtia monilla sektoreilla huoltovarmuudesta ja omavaraisuudesta. Huoltovarmuudessa on parannettavaa sekä kansallisella että eurooppalaisella tasolla.

Arvoisa puhemies! Suomen turvallisuus kytkeytyy etenkin lähialueidemme kehitykseen ja yhteistyösuhteisiin.

Nordiskt samarbete är det mest traditionella värde-, säkerhets- och samarbetsforumet för Finland. Samarbetet kan intensifieras inom alla branscher. Tyvärr har covid-19 påverkat att inte ens de nordiska länderna alltid är eniga. Det finns fortfarande massor att göra för att avveckla gränshinder. Och Sverige är Finlands närmaste land.

Ison-Britannian EU-eron jälkeen Euroopan unionin ja sen osana myös Suomen on rakennettava maan kanssa uusia tiiviitä suhteita. Yhdysvaltojen osalta näemme tärkeänä pohjoismaisen yhteistyön, mutta toivottavaa olisi osavaltiotasollakin tapahtuva tiiviimpi yhteistyö. Kauppasuhteidemme osalta esimerkiksi arktiseen osaamiseen tai uusiutuvien energiamuotojen käyttöön on osavaltioilla itselläänkin suurta kiinnostusta.

Pöytäkirja PTK 73/2021 vp

Pohjois-Euroopan ja arktisen alueen strategisen merkityksen kasvu avaa Suomelle uusia yhteistyön mahdollisuuksia. On tärkeää, että arktinen alue pysyy sotilaallisten jännitteiden ulkopuolella. Arktinen alue on ihmisten koti. Elinkeinojen, liikenneyhteyksien, koulutuksen ja tutkimuksen sekä terveydenhuollon kehittämisen on oltava läsnä myös arktisella. Ilmastonmuutoksen vaikutukset ovat alueella nopeimpia. Rajat ylittävä käytännönläheinen ilmasto- ja ympäristöyhteistyö Venäjän kanssa parantaa arktisen alueen herkin luonnon tilaa ja lisää luottamusta. Yhteiset kysymykset liittyen esimerkiksi juuri ympäristön tilaan, raja-alueyhteistyöhön tai liikenteeseen on hoidettava Venäjän kanssa aina.

Ensi syksynä alkava Suomen puheenjohtajuus Barentsin euroarktisessa neuvostossa vahvistaa alueellista yhteistyötä Pohjois-Euroopassa. Suomelle suhteet Viroon ovat aina erityiset. Yhteistyön tiivistäminen Pohjoismaiden ja Baltian kesken on niin ikään tärkeää.

Arvoisa puhemies! Ulko- ja turvallisuuspoliittiseen keskusteluun osallistuminen ja aktiivisuus vaatii meiltä avarakatseisia ja kansainvälisesti suuntautuneita ihmisiä. Kannan jossain määrin huolta kielitaidon supistumisen seurauksista myös kansainvälisen politiikan hoitamisessa. Tämä lienee yhteinen huolestumme.

Suomen kansainvälistä asemaa vahvistavat hyvät naapuruussuhteet, aktiivisuus Euroopan unionin ulko- ja turvallisuuspolitiikassa sekä sääntöpohjaisen järjestelmän puolustaminen ja kehittäminen. Selkeä linja tarjoaa vakaan pohjan ulko- ja turvallisuuspolitiikalle.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Hopsu.

15.06 Inka Hopsu vihr (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vuosikymmenten saatossa olemme huomanneet, että pohjoisesta maantieteellisestä asemasta huolimatta emme ole immuuneja maailmanpolitiikan tapahtumille. On tärkeää välillä nousta upeilta Itämeren rantakallioilta vielä korkeammalle katsomaan maailmaa laajemmin.

Selonteko asettaa ulko- ja turvallisuuspolitiikkamme tavoitteeksi vakaamman, ennakoivamman ja turvallisemman maailman. Emme voi keskittyä vain perinteisiin sotilaallisiin uhkiin, vaan moderniin ulko- ja turvallisuuspoliittiseen ajatteluun kuuluu vahvasti laajan turvallisuuskäsitteen omaksuminen. Ilmastonmuutos, biodiversiteettikato, pandemiat, talouskriisit, eriarvoisuuden lisääntyminen sekä kyberuhat ovat esimerkkejä maailman vakautta ja rauhaa uhkaavista haasteista. Selonteko kuvaa hyvin Suomen toimintaympäristöä osana yhä keskinäisriippuvaisempaa maailmaa.

Arvoisa puhemies! Selonteko vahvistaa hallitusohjelman linjaa ulkopoliittikkamme ihmisoikeusperustaisuudesta. Oikeusvaltioperiaatteen, demokratian ja naisten ja tyttöjen oikeuksien puolustajina meillä on jo vahva pohjatyö tehtynä. Ihmisoikeusperustainen ulkopoliittikka kuvataan mietinnössä toimintaperiaatteena, jossa johdonmukaisesti eri politiikkalohkoilla arvioidaan ja huomioidaan vaikutukset ihmisoikeuksiin. Suomen tulisi vahvistaa entisestään kansainvälisten sopimusten asettamia ihmisoikeusvelvoitteita sekä tukea konkreettisoin keinoin ihmisoikeuksien toteutumista ja niiden puolustajia. On tärkeää, että työn alla oleva Suomen ihmisoikeusselonteko syventää entisestään lähestymistapaamme. Näin profiilimme ihmisoikeuksien puolustajana kirkastuu, kun lähestymme potentiaalista kauttamme YK:n ihmisoikeusneuvostossa.

Arvoisa puhemies! Turvallisuusintressit ja ihmisoikeudet asetetaan valitettavan usein vastakkain tai allekkain. Peilataanpa hetki ihmisoikeuksien toteutumisen ja turvallisuuteen liittyvien muiden intressien välistä dynamiikkaa esimerkiksi viimeaikaisissa Euroopan tapahtumissa: Venäjän ja Valko-Venäjän ihmisoikeuksia ja kansainvälistä oikeutta

Pöytäkirja PTK 73/2021 vp

loukkaavat toimet ovat lisänneet epävakautta ja uhkakuvia alueellamme. Entäpä Kiina, jonka taloudellinen ja myös sotilaallinen mahti kasvavat paikoin muun muassa säällisten työolojen, vähemmistöjen oikeuksien ja kansalaisten vapauksien kustannuksella?

Suomelle on tärkeää korostaa kansainvälisen oikeuden ja monenkeskisen sääntöperustaisen järjestelmän roolia maailman haasteiden ratkaisemisessa. Vahvistamalla yhteisiä pelisääntöjä ja kansainvälisiä instituutioita ja niiden toimintakykyä ne pystyvät paremmin edistämään rauhan tavoitteita ja turvaamaan näin myös Suomea tulevaisuuden mahdollisilta turvallisuushilta ja mielivaltaiselta voimapolitiikalta.

Ärade talman! I sin rapport betonar utskottet Förenta nationernas mycket viktiga roll. För att uppnå hållbar utveckling, utrotning av fattigdom och fred styrs staternas eget och gemensamma arbete av målen i Agenda 2030 för hållbar utveckling. Förverkligandet av dessa mål hotas alltmer av coronapandemin och skulle kräva global solidaritet.

Suomen tulee tehdä voitavansa myös rauhanvälityksen ja vakauden ja turvallisuuden ylläpitämistä tavoittelevan kriisinhallinnan tehtävissä. Konfliktit rikkovat niin inhimillisen kuin ympäristön hyvinvoinnin mahdollisuuksia. Näiden perustavanlaatuisien ulkopolitiikan elementtien rinnalle selonteko ja valiokunnan mietintö nostavat maailmanlaajuiset toimet koko pallomme olemassaoloa uhkaavien kehityskulkujen, ilmastomuutoksen ja luontokadon, pysäyttämiseksi. Vahva ilmastojohtajuus, Pariisin ilmastositomuksen toimeenpano ja sen maailmanlaajuinen edistäminen, on yksi Euroopan unionin tärkeimpiä strategisia valintoja. On merkittävää saada ilmastomyönteiselle linjalle myös USA:n uuden johdon tuki.

Arvoisa puhemies! Koronaviruspandemia osoitti konkreettisesti maailman syvän keskinäisriippuvuuden. Wuhanin kaupungista Kiinasta levinnyt virus valtasi koko asutetun maailman vain muutamassa kuukaudessa. Tuotantoketjut pysähtyivät, rajat sulkeutuivat, epävarmuus tulevaisuudesta kasvoi. Pandemiasta on vaikea löytää mitään positiivista. On kuitenkin mahdollista oppia ainakin yksi asia: maailmanlaajuisia haasteita ei voida ratkaista yksin. Ulko- ja turvallisuuspoliittisella saralla Suomen keskeinen yhteistyön painopiste on Euroopan unionissa sekä tiiviissä yhteistyössä Ruotsin ja muiden Pohjoismaiden kanssa. Yhteistyötä tehdään myös Naton kumppanuuden puitteissa sekä Baltian maiden kanssa. Vuoropuhelussa myös me parlamentaarikot voimme ja haluamme olla aktiivisesti mukana.

Vihreä eduskuntaryhmä tukee valtioneuvoston selontekoa ja valiokunnan mietintöä ja kiittää kaikkia selonteon valmisteluun osallistuneita.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Arhinmäki.

15.12 **Paavo Arhinmäki vas** (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikka on ihmisoikeusperustaista. Tämä todetaan nyt ensimmäistä kertaa ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa. Suomi tulee arvioimaan kaikessa kansainvälisessä toiminnassaan ihmisoikeuksien toteutumista ja tekemään päätöksensä ihmisoikeusarviointien perusteella. Tämä on oikea linja, koska ihmisoikeudet eivät ole mielipidekysymys vaan osa jokaisen ihmisarvoa kaikkialla.

Pöytäkirja PTK 73/2021 vp

Ihmisoikeusperustaisuuden tulee näkyä kehityspolitiikassa. Suomen on edistettävä entistä määrätietoisemmin naisten ja tyttöjen oikeuksien toteutumista, demokratiakasvatusta ja laadukasta koulutusta.

Ihmisoikeusperustaisuuden tulee näkyä rauhanvälityksessä. Suomen on esimerkiksi toimittava palestiinalaisiin kohdistuvan sorron lopettamiseksi ja viimein tunnustettava Palestiinan valtio. Suomen pitää tukea kurdien oikeutettuja pyrkimyksiä demokratian ja autonomian puolesta. Turkin hyökkäykset kurdeja vastaan ja Iranin kurdeihin kohdistuva sorto on tuomittava tiukasti. [Mika Niikko: Tästä ollaan samaa mieltä!]

Ihmisoikeusperustaisuuden tulee näkyä asevalvonnan ja aseriisunnan edistämisessä. Suomen pitää aktiivisesti edistää autonomiset asejärjestelmät kieltävän oikeudellisesti sitovan sopimuksen syntymistä. Suomen tulee myös vakavasti harkita YK:n ydinasekieltosopimukseen liittymistä. Suomen ei pidä käydä asekauppaa ihmisoikeuksia rikkovien valtioiden kanssa. Suomen ei pidä myydä eikä ostaa aseita sotaa käyvistä tai ihmisoikeuksia rikkovista maista, esimerkiksi Israelista, Saudi-Arabiasta tai Arabiemiraateista — ei viedä eikä ostaa. [Perussuomalaisten ryhmästä: Eikä Venäjältä!]

Ihmisoikeusperustaisuuden tulee kuulua myös Suomen julkisissa puheenvuoroissa. Suomen pitää uskaltaa nostaa esille kaikessa kanssakäymisessä uiguurien sorto Kiinassa tai seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen syrjintä Venäjällä. Emme saa unohtaa Marokon ylläpitämää miehitystä Länsi-Saharassa tai vallankaappauksen suorittaneen sotilasjuntan julmuuksia Myanmarissa. Naisten ja tyttöjen asemaa pitää puolustaa kaikkialla, niin Afganistanissa, Iranissa kuin Saudi-Arabiassa.

Arvoisa rouva puhemies! Ulko- ja turvallisuuspoliittinen toimintaympäristö on muutoksessa. Muutosta ajaa suurvaltojen kiihtyvä kilpailu, joka on tuonut mukanaan vaikeuksia monenkeskiseen yhteistyöhön. Yhdysvaltojen, Kiinan ja Venäjän kilpailu luonnonvaroista sekä sotilaallisen voiman lisääminen ja näyttäminen luovat jännitteitä, jotka aiheuttavat epävakautta. Tämä näkyy myös lähialueillamme. Nykyisessä maailmantilanteessa tarvitaan sotilasvarustelun kiihdyttämisen sijaan sotilaallisen vastakkainasettelun purkamista, kansainvälisen yhteistyön lisäämistä ja dialogin edistämistä. Vasemmistoliiton mielestä Suomen paikka on sotilasliittojen ulkopuolella. Sotilaallinen liittoutumattomuus on Suomelle vakautta edistävä ratkaisu. Kansainvälisten sotaharjoitusten luonnetta on arvioitava entistä tarkemmin. Suomen ei pidä olla mukana sellaisessa toiminnassa, joka lisää jännitteitä lähialueillamme.

Yhteistyö Ruotsin kanssa on Suomelle monesta syystä luontevaa ja sen edistäminen kannatettavaa. Olemme sotilaallisesti liittoutumattomia maita ja teemme jo käytännön yhteistyötä monilla tasoilla. Toimintaamme ohjaavat myös samankaltaiset arvot. Itsenäisinä toimijoina molemmat valtiot tekevät silti omat päätöksensä, yhteistyö ei tarkoita sotilaallista liittoutumista.

Arvoisa rouva puhemies! Turvallisuutemme on muutakin kuin aseellista varautumista perinteiseen sodankäyntiin. Hallituksen selonteko korostaa perustellusti ilmastonmuutoksen ja luontokadon merkitystä turvallisuudellemme. Ne ovat todellinen uhka olemassaolollemme ja elämäntavалlemme. Todellisia uhkia ovat myös pandemiat, eriarvoisuuden kasvu ja talouskriisit. Kaikki nämä aiheuttavat pakolaisuutta. Niihin emme voi vastata aseellisin keinoin. Rajalliset resurssimme on otettava käyttöön sellaisiin uhkiin varautumiseen, joita arvioimme tulevaisuudessa kohtaavamme. YK:n järjestelmää pitää pyrkiä vahvistamaan, ja YK:n kestävä kehityksen toimintaohjelman eli Agenda 2030:n sekä Pariisin ilmastosopimuksen tavoitteita on edistettävä määrätietoisesti.

Pöytäkirja PTK 73/2021 vp

Arvoisa rouva puhemies! Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä on tyytyväinen ulkoasiainvaliokunnan vastaukseen selontekoon, jossa painotetaan laajaa turvallisuutta.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Strand.

15.17 Joakim Strand r (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies, värderade talman! Ulko- ja turvallisuuspolitiikassa RKP:n ja ruotsalaisen eduskuntaryhmän lähtökohdat ovat aina olleet hyvin selvät. Ulko- ja turvallisuuspolitiikka on paljon muutakin kuin aseita ja yhteisharjoituksia, vaikka suurvaltojen toiminta valitettavasti on vienyt huomiota enemmän kohti kovan turvallisuuden kysymyksiä. Ulko- ja turvallisuuspolitiikka on kansainvälistä yhteistyötä, jossa osapuolet osaavat katsoa omien rajojensa ja oman aikansa ylitse. Se on kykyä kantaa vastuuta vaikeissa asioissa. Se on vahva viestimme siitä, että Suomi jokaisessa yhteydessä pyrkii edistämään universaaleja ihmisoikeuksia ja puolustamaan oikeusvaltiota, demokratiaa ja sukupuolten välistä tasa-arvoa.

Ärade talman! Under den senaste tiden har vi i SFP varit mycket förvånade över pratet om Europeiska unionen och till exempel de inre gränserna i Norden. Jag vill vara mycket tydlig här: EU ska vara en stark och handlingskraftig aktör och vägvisare. Finland ska också värna om och stärka samarbetet med Sverige och de övriga nordiska länderna. Ju enhetligare Norden är, desto starkare kan vi visa världen att individens frihet och samhällets framgång kan gå hand i hand. Men det innebär att vi måste ha vilja och mod att fatta gemensamma beslut och att ta ansvar tillsammans, precis som också riksdagens utskott har sagt.

Arvoisa puhemies! Olemme oppineet ymmärtämään ilmastonmuutosta, joka kuivattaa viljelyalueita ja lisää hirmumyrskyjä, jotka taas tuhoavat koteja. Me tiedämme, että jos ilmastonmuutosta ei pysäytetä, tulee pakolaisten määrä lisääntymään ennennäkemättömällä tavalla. Siksi Suomi panostaa vihreään siirtymään, siksi Suomi panostaa ilmastonmuutoksen hillintään. Suomi uskaltaa panostaa näihin asioihin, sillä toimenpiteiden arvo ja hyöty ei ole pelkästään tässä ja nyt vaan myös vuosikymmenten päässä. Niillä luodaan talouskasvua, kestävä kehitystä ja vakautta maailmaan.

Ärade talman! Överförbrukningen av naturresurser är även ett stort säkerhetshot. Ett sorgligt faktum är att många regioner redan i nuläget lider av brist på rent vatten och av föroreningen av den lokala miljön. De kan kännas som problem i något avlägset land, men de här sakerna får upprepade och allvarliga konsekvenser. Vad händer om miljontals människor blir utan dricksvatten?

Juuri tästä syystä kehityspolitiikan tulee olla keskeisessä roolissa Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikassa. Suomessa meillä on asiantuntijoita, meillä on yrityksiä, meillä on järjestöjä ja valtavaa osaamista, joiden avulla voimme saada aikaan todellista muutosta.

Vi kan till exempel vara med om att reformera olika regioners energisystem och på så sätt stärka stabiliteten och den hållbara utvecklingen. Den globala maktpolitiken lever, och just därför är det viktigt att Finland är en pålitlig aktör och samarbetspartner i de länder där vi är verksamma och också naturligtvis i övrigt. Det är dessutom vår moraliska skyldighet.

Pöytäkirja PTK 73/2021 vp

Arvoisa puhemies! Tänä päivänä ei voi puhua enää turvallisuudesta ilman, että myös teknologian kehitys nostetaan esille. Sillä saralla meillä on paljon haasteita, ja toivomme, että tulevaisuissa selonteissa niihin pureudutaan vielä enemmän, kuten tässäkin on tullut esille. Meillä on edessämme maailma, jossa tekoäly pystyy tuottamaan inhimillistä tekstiä ja käymään jopa miljoonia keskusteluja samanaikaisesti. Väärennettyjä videoita voi olla vaikea tunnistaa aidoista, ja luottamus siihen, mitä näemme ja mitä luemme, voi romahtaa. Tämä teknologia on yhä helpommin saatavilla, ja siksi meidän täytyy tulevaisuudessa keskittyä erityisesti informaatiopuolustukseen.

Ärade talman! Också staterna måste i allt högre grad koncentrera sig på digitaliseringens etik. När verksamhetsfältet förändras släpar lagstiftningen alltid ohjälpligt efter, och en tydlig och noggrant avgränsad lagstiftning kan inte vattentätt skydda medborgarna. Vi måste skapa nya spelregler i en värld där stora företag har mer makt och dessutom mer förmögenhet än många stater och där framtida krig i allt högre grad förs via nätet och digitalt.

Arvoisa puhemies! On tärkeää, että ymmärrämme, kuinka monipuolista ulko- ja turvallisuuspolitiikka on. Maailmansotien jälkeen Eurooppaa ei alettu tuomaan yhteen armeijojen avulla vaan talouspolitiikalla. Meidän vastuullamme on löytää uusia tapoja toimia tässä maailmassa, jossa kaikki olemme riippuvaisia toisistamme. — Kiitos.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Östman.

15.23 Peter Östman kd (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Turvallisuuspoliittinen toimintaympäristö on muuttunut viime vuosina merkittävästi. Sotilaalliset jännitteet ja epävarmuus ovat lisääntyneet myös lähialueillamme. Erityisesti Valko-Venäjän kehitys ja toimet ovat olleet vahvasti esillä viime vuoden aikana. Turvallisuusuhat ovat yhä moninaisemmat, ja niitä luovat perinteisten uhkien lisäksi muun muassa kansainvälinen terrorismi, hallitsematon maahanmuutto, kauppasodat sekä kyber- ja informaatiohyökkäykset. Moninasiin uhkakuviin voidaan vastata kokonaisturvallisuuden periaatteella. Kristillisdemokraattinen eduskuntaryhmä pitää hyvänä, että kokonaisturvallisuudesta lähtevä lähestymistapa ja erilaiset uhat on huomioitu hyvin tässä valiokunnan mietinnössä.

Toisaalta selonteossa ja myös mietinnössä käsitellään tiettyjä osa-alueita aivan liian kevyesti. Näistä keskeisenä esimerkkinä on terrorismi. Samoin hybridiuhkiin vastaaminen jää melko yleiselle tasolle. Ilmastouhkiin sen sijaan keskitytään todella seikkaperäisesti. Hallituksen ideologiset painotukset näkyvät selonteossa, mikä ei välttämättä ole tarkoituksenmukaista turvallisuusnäkökulmasta.

Värderade talman! Den kristdemokratiska riksdagsgruppen bedömer att totalsäkerheten och olika hot beaktas väl i redogörelsen. Men å andra sidan behandlas vissa delområden alltför lättvindigt, vilket inte är lämpligt med tanke på helhetssäkerhetsperspektivet.

Arvoisa puhemies! Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan perustana on uskottava, yleiseen asevelvollisuuteen perustuva ja koko maan kattava maanpuolustus, jota tukevat kansainvälinen puolustusyhteistyö sekä hyvät kansainväliset suhteet ja laaja-alainen kansainvälinen yhteistyö. Vastaavasti hyviä kahdenvälisiä suhteita on jatkossakin ylläpidettävä.

Pöytäkirja PTK 73/2021 vp

Arvoisa puhemies! Mietinnössä todetaan myös kansainväliseen yhteistyöhön liittyvät ongelmat. Samanaikaisesti kuin kansainväliset jännitteet ovat kasvaneet, on myös kansainvälisen sääntöpohjaisen yhteistyöjärjestelmän kyky säädellä jännitteitä vähentynyt. Kansainvälisen yhteisön kyky toimia suurten kestävämmään kehitykseen ja kansainväliseen talouteen liittyvien haasteiden ratkojana on heikentynyt. Tätä voidaan pitää huolestuttavana suuntana Suomen kaltaisen maan näkökulmasta.

Kansainvälisen yhteistyön heikkoudet näkyvät selkeästi Lähi-idän konflikteissa. YK, EU ja muut toimijat tuomitsevat nopeasti ja yksipuolisesti yhden maan toimet mutta ummistavat silmänsä vastapuolen rikoksilta. Toukokuussa terroristijärjestö Hamas ja muut terroristijärjestöt ampuivat yli 4 000 rakettia ja ohjusta summittaisesti Israelin siviiliasutuksiin. Israelin vastatoimet tuomittiin laajasti poliittisten päättäjien ja median toimesta. Lähi-idän ainoa demokratia Israel tuomitaan usein väitetyistä ihmisoikeusrikoksista, mutta kansainvälinen yhteisö ei kykene eikä uskalla tuomita esimerkiksi sellaisten maiden kuin Kiinan, Iranin tai Saudi-Arabian toimia. [Erkki Tuomioja: Sehän ei pidä paikkaansa!] Tämä on tekopyhää. [Paavo Arhinmäen välihuuto]

Arvoisa puhemies! Teknologiaturvallisuudella on entistä tärkeämpi merkitys kasvavien kyberuhkien keskellä. Sekä valtiollinen että ei-valtiollinen haitallinen toiminta kyberympäristössä on kasvussa, mikä ilmenee myös mietinnöstä. Kyberturvallisuuden panostaminen on tällä hetkellä ratkaisevan tärkeää yhteiskunnan keskeisten toimintojen turvaamisen kannalta, minkä vuoksi asiaa olisi tullut käsitellä nyt tehtyä laajemmin. Tämä huomio nousi myös valiokunnan asiantuntijoiden kuulemisessa.

Lopuksi, arvoisa puhemies: Viimeinen vuosi koronan keskellä on osoittanut meille koko globaalin maailman haavoittuvuuden. Koronapandemia on terveydenhuollon lisäksi ollut iso koetus muun muassa taloudelle, työllisyydelle ja erityisesti huoltovarmuudelle. Vastavasti vuosi on osoittanut myös sen, että monentasoisen kansainvälisen yhteistyön ohella on silti edelleen erittäin tärkeää huolehtia kansallisesta kyvystä vastata erilaisiin uhkiin. Kristillisdemokraattinen eduskuntaryhmä korostaa tässä yhteydessä erityisesti ruokaturvan vahvistamisen merkitystä. Koska ruoka ei kasva kaupan hyllyllä, meidän on huoltovarmuudenkin kannalta turvattava kotimainen ruoantuotanto Suomessa myös tulevaisuudessa.

Puhemies Anu Vehviläinen: Näin olemme käyneet ryhmäpuheenvuorokierroksen. Ennen kuin siirrymme debattiin, annan molemmille ministereille 5 minuutin puheenvuorot. Nämä aloittaa ministeri Kaikkonen — ei, vaan ministeri Haavisto.

15.29 Ulkoministeri Pekka Haavisto: Arvoisa puhemies! Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko on saanut eduskunnalta nyt perusteellisen käsittelyn. Kiitän ulkoasiainvaliokuntaa asiantuntevasta mietinnöstä ja myöskin muita valiokuntia niiden perehtyneisyydestä. Esitän kiitokseni myös eduskunnan asettamalle parlamentaariselle seurantaryhmälle ja sen puheenjohtajalle. On selvää, että vastaavanlaista järjestelyä tarvitaan myös tulevien selonteiden yhteydessä.

Yhdyn valiokunnan näkemykseen, että on arvokasta, että ulko- ja turvallisuuspolitiikan linjaukset voidaan tehdä laajalla yksimielisyydellä. UTP-selonteon laatimisprosessi, mukaan lukien kansalaiskuulemiset, on antanut mahdollisuuksia keskustella ulko- ja turvallisuuspolitiikasta laajemminkin.

Pöytäkirja PTK 73/2021 vp

Ulko- ja turvallisuuspolitiikkamme päämäärä on selvä. Haluamme vahvistaa Suomen kansainvälistä asemaa, turvata valtion itsenäisyyden ja alueellisen koskemattomuuden, vahvistaa Suomen turvallisuutta ja hyvinvointia sekä ylläpitää yhteiskunnan toimivuutta. Keskeistä on turvallisuuden vahvistaminen niin Suomessa, lähialueillamme kuin laajemmin Euroopassa ja maailmassa. Kaikki nämä tasot ovat tärkeitä ja linkittyvät toisiinsa. Yhteistyön ja yhteisen vastuunkannon merkitys on globaalien haasteiden kasvaessa yhä tärkeämpää.

Selonteossa on ensimmäistä kertaa linjattu Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan olevan ihmisoikeusperustaista, mikä tarkoittaa ihmisoikeusvaikutusten arviointia kaikessa ulko- ja turvallisuuspoliittisessa toiminnassa. Valmisteilla olevassa ihmisoikeuspoliittisessa selonteossa tullaan täsmentämään ihmisoikeusperustaisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan tavoiteasettelua sekä toimintatapoja. Ihmisoikeuspainotukseen liittyy johdonmukaisesti Suomen ehdokkuus — sekä toivottavasti myös tuleva jäsenyys — YK:n ihmisoikeusneuvostossa kaudelle 2022—2024.

Turvallisuustilanne lähialueillamme jatkuu epävakana, kuten näimme Venäjän keskitäessä tänä keväänä huomattavaa sotilaallista voimaa Ukrainan alueelle ja läheisyyteen. Suurvaltakilpailu kiristyy, mikä edellyttää Suomelta ja EU:lta asemoitumista uudessa poliittisessa, taloudellisessa, teknologisessa ja arvoihin liittyvässä kilpailussa.

Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa leimaa jatkuvuus, mutta toimintaympäristön muuttuessa siihen on tullut myös uusia painotuksia liittyen muun muassa hybridiuhkien torjuntaan — johon täällä puheenvuoroissa onkin puututtu — ja tämän edellytyksenä olevaan resilienssiin ja kyberturvallisuuteen.

Suomen etu on sääntöpohjaisuuteen perustuva kansainvälinen järjestelmä. Sitä kuitenkin tullaan jatkossakin haastamaan monelta suunnalta. Presidentti Bidenin myötä tapahtunut Yhdysvaltojen paluu monenkeskiseen yhteistyöhön on kenties merkittävin asia käsitelyssä olevan selonteon antamisen jälkeen. Olemme nähneet Yhdysvaltojen palaavan Pariisin ilmastopöytäkirjaan ja jatkavan strategisia ydinaseita rajoittavaa New Start-sopimusta Venäjän kanssa. Yhteistyö ja yhteisen vastuunkannon merkitys korostuvat globaaleihin haasteisiin, kuten ilmastomuutokseen, uusiin teknologioihin ja pandemioihin, vastaamisessa.

Arvoisa puhemies! Suomi tukee YK-järjestelmää ja pyrkii vahvistamaan YK:n asemaa, tehokkuutta ja toimintakykyä. EU:lla tulee olla jatkossakin merkittävä rooli globaalien rakenteiden muokkaamisessa. Pohjoismaista yhteistyötä sääntöpohjaisen järjestelmän vahvistamiseksi voidaan tiivistää edelleen. Tämä on keskeinen teema siinä pohjoismaisessa yhteistyössä, jonka puheenjohtajana Suomi tänä vuonna on.

Suomi on viime vuosina lisännyt ja syventänyt kansainvälisiä ulko-, turvallisuus- ja puolustuspoliittisia yhteistyömahdollisuuksia. Ulko-, turvallisuus- ja puolustuspoliittista yhteistyötä tehdään kahdenvälisesti erityisesti Ruotsin kanssa ja nyt yhä enemmän myös Norjan kanssa.

Euroopan unioni on Suomen ulkosuhteiden tärkein vaikutuskanava ja turvallisuusyhteisö. Suomi haluaa kehittää EU:sta entistä vaikuttavamman globaalin toimijan. Suomi on pitkään edistänyt EU:n ulko- ja turvallisuuspoliittisen päätöksenteon tehostamista. Yksi malli, jota olemme ajaneet, on EU:n korkean edustajan mahdollisuus tapauskohtaisesti delegoida tehtäviä myös jäsenvaltioiden ulkoministereille. Näin on tapahtunut, myös Suomen kohdalla.

Pöytäkirja PTK 73/2021 vp

Suomi tekee laaja-alaista, käytännönläheistä ja molempia osapuolia hyödyttävää kumppanuusyhteistyötä Naton kanssa. Naton avoimien ovien politiikan jatkuminen on keskeistä. EU:n ja Naton välinen yhteistyö puolestaan tuo lisäarvoa esimerkiksi hybridiuhkien torjuntaan tai kyberturvallisuuden parantamiseen.

Rauhanrakentaminen rauhanvälityksen, kriisinhallinnan ja asevalvonnan keinoin säilyy prioriteettina. Ydinasevalvonnan osalta voin todeta, että Suomi osallistuu tarkkailijana ydinasekieltosopimuksen ensimmäiseen osapuolikokoukseen tammikuussa 2022. Kriisinhallinnan osalta kiinnitän huomiota eduskunnan tukeen Suomen kriisinhallintaosallistumisen vahvistamiselle YK:n ja EU:n puitteissa ja erityisesti Afrikassa. Näitä tavoitteita toimeenpanemme tulevana kuukausina ja vuosina.

Arvoisa puhemies! Lopuksi haluan vielä erikseen kiittää eduskuntaa hyvästä yhteistyöstä ja rakentavasta hengestä selonteon valmistelussa.

Puhemies Anu Vehviläinen: Ministeri Kaikkonen, 5 minuuttia.

15.34 Puolustusministeri Antti Kaikkonen: Arvoisa puhemies! Alkuun ulkoasiainvaliokunnalle lämmin kiitos hyvästä työstä mietinnön rakentamisessa ja kiitos myös laadukkaasta ryhmäpuheenvuorokierroksesta asian suhteen. Tämä ulkoasiainvaliokunnan mietintö UTP-selonteosta on kattava ja nostaa esille myös puolustushallinnon kannalta keskeisimmät osiot selonteosta. Käymme puolustuselonteon valmistelussa huolella läpi mietinnön sisällön ja tämän palautekeskustelun annin.

Tuon tässä lyhyessä puheenvuorossani esille muutaman yleisimmän huomion liittyen turvallisuuselontekojen valmisteluun ja puolustuselonteon rooliin osana tätä kokonaisuutta. Se on nimittäin sitten tuleva askel tämän UTP-selonteon jälkeen.

Pidän tärkeänä, että tässä UaV:n mietinnössä on tuotu esille edellisellä hallituskaudella aloitettu ja nykyisen hallituksen jatkama käytäntö, jossa ensin annetaan ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko ja sen kokonaiskäsittelyn jälkeen omana kokonaisuutenaan puolustuksen kehittämistä linjaava puolustuselonteko. Tässähän alun perin oli aikataulun suhteen ajatuksena, että nämä molemmat olisi voitu käsitellä jo kevään aikana, mutta korona on hidastanut eduskunnan työtä. Ja kun tämä UTP-selonteko vasta nyt on salissa käsitellyssä, niin ei ole enää mielekästä tuoda juuri kesätauon alla puolustuselontekoa eduskunnan käsittelyyn. On parempi, että tuodaan se syyskauden alkuun, ja tämä on suunnitelma tällä hetkellä. Sinänsähän se valmistelu on edennyt mielestäni aivan rakentavasti ja hyvin, ja sanoisin, että tuo työ on loppusuoralla.

Tämä puolustuselonteko kyllä linkittyy tiiviisti UTP-selontekoon. Hallitusohjelman mukaisesti UTP-selonteon tilannekuva ja toimintaympäristön analyysi ovat ohjanneet myös puolustuselonteon valmistelua. UTP-selontekoa ja puolustuselontekoa laadittiin osin rinnakkain. Poikkihallinnollinen virkamiesvalmistelu mahdollisti UTP-selonteon syötteiden huomioimisen kirjoitusprosessimme alusta alkaen sekä foorumin seurata, että selontekojen linjaukset ovat keskenään riittävässä sopusoinnussa.

Nyt toista kertaa erillisenä laadittava puolustuselonteko on osoittautunut toimivaksi ratkaisuksi, joka vastaa myös läntisten demokratioiden selontekokäytäntöä. Puolustuselonteossa syvennetään tämän UTP-selonteon tarkastelua puolustuspolitiikan ja sotilaallisen maanpuolustuksen näkökulmasta, ja tämä on oikeastaan se keskeinen lisäarvo, jonka erillinen puolustuselonteko tuo osana turvallisuuselontekojen kokonaisuutta. Katsomme myös sen perään, ettei näitten selontekojen välillä ole ristiriitoja.

Pöytäkirja PTK 73/2021 vp

Puolustuselonteon erityispiirre on pitkäjänteisyys. Puolustuskyvyn kehittäminen on varsin aikaavievää: puhutaan ennemmin vuosikymmenestä tai vuosikymmenistä kuin joistakin muutamista vuosista. Tämä pitkäjänteisyys on tuotu hyvin esille puolustusvaliokunnan lausunnossa UTP-selonteosta. Siellä todetaan näin: ”Puolustuselonteossa aikajänne on noin 8—10 vuotta, ja tämä on puolustuselonteon keskeinen ero verrattuna muihin, pääsääntöisesti yhteen vaalikauteen rajoittuviin turvallisuusselontekoihin.”

Näitä puolustuselonteon tekstiosioita on käsitelty yksityiskohtaisesti hyvässä seurantar ryhmässä, ja seurantar ryhmän kommentteja on otettu varsin suuressa määrin huomioon. Tämä on tuonut selkeää lisäarvoa. Puolustuskyvyn kehittämiselle tarvitaan puoluerajat ja hallituskaudet ylittävä kansallinen tuki. Tässä mietinnössä esitettyyn arvioon parlamentaarisen seurannan merkityksestä on helppo yhtyä.

Ehkä näistä ryhmäpuheenvuoroista ja mietinnöstä nostaisin tähän loppuun vain yhden asian. Aika moni otti esiin kyberturvallisuuden, kyberpuolustuksen kysymykset, puheenvuoroissaan. Tämä tullaan käsittelemään vähän huolellisemmin ja perusteellisemmin sitten puolustuselonteossa, mihin se ehkä vielä luontevammin kuuluukin, ja siinä on mahdollisuus palata tähän tematiikkaan sitten tarkemmin.

Pidän myös arvossa sitä, arvoisa puhemies, että ulkoasiainvaliokunnan mietintö ulko- ja turvallisuuspoliittisesta selonteosta oli yksimielinen. Se on erittäin hyvä arvo ja luo vakaan linjanvedon ulko- ja turvallisuuspolitiikalle — olkoonkin, että ryhmäpuheenvuoroissa ehkä tarkkasilmäisimmät olivat havaitsevinaan lieviä vivahde-eroja. — Kiitos.

Puhemies Anu Vehviläinen: Pyydän nyt niitä edustajia, jotka haluavat käyttää debatissa vastauspuheenvuoron, nousemaan ylös ja pyytämään V-painikkeella puheenvuoroa. — Ja debatin aloittaa edustaja Kiljunen.

15.39 Kimmo Kiljunen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuten näissä puheenvuoroissa tuotiin esille, eurooppalainen turvallisuustilanne on vaikealla tavalla polarisoitunut, jännitteet ovat kasvaneet, mutta Suomi pyrkii omilla toimillaan jatkuvasti lisäämään vakautta, ennakoitavuutta ja tietysti dialogia, vuoropuhelua, ja luottamusta lisääviä toimia.

Ulkoministeri täällä viittasi siihen, että tämä ihmisoikeusperusteisuus on tullut uudeksi termiksi, ja kyllä onkin tullut — painotetaan, että ei ainoastaan valtioiden turvallisuus ole olennaista vaan myöskin ihmisten turvallisuus. Tämähän oli tietysti lähtökohta aikanaan, kun Etyj-järjestelmä syntyi Euroopan turva-arkkitehtuurin rungoksi 90-luvun alussa, jolloin myöskin ihmisoikeuskysymykset tulivat esille. Toinen keskeinen elin on Euroopan neuvosto, joka myöskin kiinnittää nimenomaan ihmisoikeusasioihin huomiota Euroopassa. Kysyisin ministeriltä: miten te arvioitte tässä nykyisessä tilanteessa sekä Etyjin että Euroopan neuvoston toimintakyvyn ja mahdollisuudet nimenomaan dialogin rakentamisessa Euroopan eri osapuolten välillä?

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Tavio.

15.40 Ville Tavio ps (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Perussuomalaiset kunnioittavat yhtä yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa ja pyrkimystä siihen. Siitä huolimatta meillä on tietysti selviä erimielisyyksiä, niin kuin tässä nousi esimerkiksi tämä Palestiina—Israel-tilanne esiin. Siinä oikeastaan KD:n ryhmäpuhujan tavoin mietin sitä, että tätä

Pöytäkirja PTK 73/2021 vp

Israel-suhdetta pitäisi jotenkin kehittää, koska se on kuitenkin Lähi-idän ainut toimiva demokratia, ja sillä tavalla yhteistyötä heidän suuntaansa.

Perussuomalaiset korostavat ja ovat näissä mietinnöissään nostaneet esiin sitä huomiota, että hallitsematon maahanmuutto on valtiolle yksi selkeä ulkoinen uhka, koska laajamittaisen muuttoliikkeen myötä Suomeen matkustaa rikollisia, sotilaskarkureita, jopa terroristeja — esimerkiksi tämä Turun jihadistit — jotka sitten kasvattavat tätä terroristiuhkaa. Tämän osalta kysyisinkin ulkoministeriltä: kun al-Holin terroristeja tänne [Puhemies koputtaa] tuotiin, niin ovatko he jatkaneet Isis-toimintaa Suomessa?

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Kanerva.

15.41 Ilkka Kanerva kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Geopoliittisessa murroksessa tänä päivänä aika useat meistä näkevät, että Eurooppa on geopoliittisen häviäjän roolissa. Se on merkittävä asia turvallisuuspoliittisesti, sillä paluuta normaaliin ei oikeastaan kukaan näe sinänsä mahdolliseksi, ja ratkaisevaa meille on tietysti se, miten tulee käymään Euroopan unionin kehitykselle ja mitä tulee tapahtumaan Venäjän suunnassa.

Meistä ei ole tietysti game changeriksi kansainvälisellä tasolla sillä tavoin, että voisimme yksin sanoa, minne mennään, mutta emme voi myöskään ulkoistaa vastuutamme, emme EU:n kehityksestä emmekä siitä, miten Venäjään ylipäätään suhtaudutaan. Sen vuoksi meidän on etsittävä ratkaisuja, ratkaisuja EU:n suunnasta, mikä sisältää myöskin välttämättömyyden nähdä se, miten EU:n ja Naton suhteet on järkevää järjestää, [Puhemies koputtaa] samoin kuin se, miten voidaan pitää Venäjä mukana sellaisessa kehityksessä [Puhemies koputtaa] ja vuoropuhelussa, jossa etsitään yhteisiä etuja lännen ja idän välillä niin, [Puhemies koputtaa] että vakaus ja turvallisuus alueellamme voisivat [Puhemies: Aika!] vahvistua.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Savola.

15.42 Mikko Savola kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ensiksikin kiitokset parlamentaarisen seurantaryhmän puheenjohtajalle, edustaja Tuomiojalle, koko prosessista tämän selonteon suhteen.

Keskustelun eri sävyt kävivät näissä ryhmäpuheenvuoroissa ilmi, mutta joka tapauksessa on tärkeää, että tämä selonteko on tasapainoinen ja puolueet ovat löytäneet yhteisen näkemyksen ulko- ja turvallisuuspolitiikasta. On fakta, että sotilaallinen jännite on lisääntynyt maailmalla ja meidän lähialueillamme, mutta on totta myöskin se, että uudentyyppiset uhat uhkaavat entistä enemmän.

Keskusta kannattaa vahvaa ja vakaata ulko- ja turvallisuuspoliittista linjaa, missä Suomi toimii erityisesti sillanrakentajana, keskustelun, dialogin ylläpitäjänä, kansainvälisiin sopimuksiin luottaen ja kumppanuuksien rakentajana niin monenvälisesti kuin kahdenvälisesti. Tämä ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko luo hyvän pohjan puolustusselonteolle, [Puhemies koputtaa] joka seuraavaksi tulee meillä tähän saliin käsittelyyn.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Hyrkkö.

15.44 Saara Hyrkkö vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ryhmäpuheenvuorokierroksellakin ehkä jonkun verran pohdiskeltiin ihmisoikeusperustaisuuden roolia, ja

Pöytäkirja PTK 73/2021 vp

toisaalta sitä tunnutaan asettavan välillä ikään kuin vastakkain etenkin kovan turvallisuuden ja reaalipolitiikan kanssa. Itse ajattelen, että se ihmisoikeusperustaisuus on mitä suurimmassa määrin myös reaalipolitiikkaa. Toki se on myös oikeudenmukaista, mutta se luo vakautta maailmaan, vapautta maailmaan, tekee maailmasta paremman paikan ja on myös pienen maan turva.

Yksi näkökulma, jota ulkoasiainvaliokunta mietinnössään käsitteli, oli tasa-arvokysymykset. Me tiedetään, että naisten ja sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen oikeuksiin kohdistuva vastustus on voimistunut sekä globaalisti että myös ihan Euroopassa, ja ulkoasiainvaliokunta korostaa, että tasa-arvo ei voi olla vain osa kehityspolitiikkaa vaan sen täytyy näkyä laajasti Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisessa toiminnassa ja analyysissä ja ehkä myös entistä voimakkaampana toimintana näiden teemojen parissa. [Puhemies koputtaa] Kuulisin mielelläni myös ministereiltä, miten ajattelette, miten [Puhemies koputtaa] tämä voi tulevaisuudessa näkyä.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Mustajärvi.

15.45 Markus Mustajärvi vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun seuraa selontekojen yksittäisiä sanamuotoja esimerkiksi vuodesta 2004 vuoteen 2020 asti, niin saataisi luulla, että paljon ei ole muuttunut, mutta kun katsoo koko sisältöä, niin on ollut aika lailla vahva prosessi menossa. Jos ajattelemme, mitä käytännössä on tapahtunut, niin me sallimme jo nyt pohjoismaisten Nato-koneitten laskeutua Suomen lentokentille ja varalaskupaikoille täydessä aseistuksessa. Hyväksymme, että Nato-upseerit tarkistavat suomalaista liikenneinfraa, muun muassa satamia, että ne ovat Nato-isäntämaasopimuksen mukaisessa kunnossa. Hyväksyimme aikoinaan, että Naton kansalliskaartin hävittäjät tulivat Suomeen itse itsensä kutsuen ja että Hankoniemen maihinnousuharjoitusta johtanut yhdysvaltalaiskenraali julisti, että olemme näyttämässä täällä voimaa. Kyllä Suomen pitäisi olla siinä porukassa, joka kaikin tavoin yrittää lievittää sotilaallisia ja kansainvälisiä jännitteitä, eikä siinä porukassa, joka niitä haluaa lisätä.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Biaudet.

15.46 Eva Biaudet r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies, ärade talman! Inhimillinen turvallisuushan on ajatus siitä, että rauha on jotain enemmän kuin sodan poissaoloa tai valtiollista turvallisuutta. Ajattelen, että tämä ihmisoikeusperustaisuus on juuri sitä, että uskomme siihen, että konfliktien ehkäisy myös lähtee siitä, että ihmiset voivat elää turvassa demokratioissa. Ajattelen, että tällä hetkellä tällaisten autoritaaristen johtajien käyttäytymistä vastaan on tosi vaikea löytää keinoja ja että kansalaisjärjestöjen ja ihmisoikeuspuolustajien tukeminen olisi tosi keskeistä. Tiedän, että ulkoministeri Suomen EU-puheenjohtaja-aikana nosti esille nimenomaan ihmisoikeuspuolustajien tilanteen. Mitkä ovat ne mahdollisuudet, että voidaan nyt tällä hetkellä esimerkiksi tukea enemmän Venäjällä olevia ihmisoikeuspuolustajia?

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Östman.

15.47 Peter Östman kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Monet valtiot, mukaan lukien Yhdysvallat, ilmaisivat äskettäin vahvan tukensa Marokon autonomia-aloit-

Pöytäkirja PTK 73/2021 vp

teelle koskien Länsi-Saharaa. Aloite on arvioitu hyväksi perustaksi realistiselle, oikeudenmukaiselle ja kestäväälle ratkaisulle Länsi-Saharaa koskevaan alueelliseen kiistaan. Marokko on myös strateginen kumppani EU:lle.

Haluaisin kysyä ulkoministerin käsitystä siitä, voisiko Suomi nyt hakea inspiraatiota omasta historiastamme eli Ahvenanmaan autonomisesta asemasta antaen vastaavasti tukemme Marokon ehdotukselle, joka tarjoaa hyvän mahdollisuuden vakaudelle ja rauhalle ja turvallisuudelle Pohjois-Afrikan alueella. [Paavo Arhinmäen välihuuto]

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Tuomioja.

15.48 Erkki Tuomioja sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! — Toimiiko tämä?

Puhemies Anu Vehviläinen: Kyllä kuuluu.

Arvoisa puhemies! Niin kuin totesin, totta kai meillä on ulko- ja turvallisuuspolitiikassa painotuseroja. [Eduskunnasta: Ei kuulu, valitettavasti!]

Puhemies Anu Vehviläinen: Kyllä kuuluu. Annetaan edustaja Tuomiojan puhua.

Kiitos. — Kyllähän ne tulivat näissä puheenvuoroissakin esille. Oppositiossa oli vähän erilaisia painotuksia, ei ihan yhteisiä kuitenkaan. Mutta oikea uutinen tästä keskustelusta on, että eduskunnassa käydään ulkopoliittista keskustelua. Eduskunnassa ei kiistellä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta, vaan täällä haetaan mahdollisimman yhtenäistä linjaa, mikä on Suomen etujen mukaista.

Tässä keskustelussakin tulee silloin tällöin esiin tämä kovan turvallisuuden ja muun turvallisuuden välinen suhde. Näitä ei voi erottaa toisistaan, koska aina silloin, kun joudutaan maailmassa turvautumaan kovan turvallisuuden sotilaallisiin keinoihin, on ensin epäonnistuttu ylläpitämään ja turvaamaan tätä laaja-alaista inhimillistä turvallisuutta. Me tiedämme historiasta, [Puhemies koputtaa] että joskus voi demokratiaa ja oikeusvaltiota tai ihmisoi-keuksia joutua puolustamaan [Puhemies koputtaa] sotilaallisilla keinoilla, mutta sotilaallisin keinoin niitä ei ole vielä minnekään voitu menestyksellä viedä.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Niikko.

15.50 Mika Niikko ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Täytyy vielä tässä vaiheessa kiittää valiokuntaa siitä, että me saatiin kumminkin hyvin tuotua esille erilaiset uhat ja turvallisuuskäsitteet tässä selonteossa ja ennen kaikkea pysyttiin yksimielisinä näissä asioissa, ja siinä mielessä tämä oli erittäin onnistunut suoritus. Kuten varapuheenjohtaja Tuomioja mainitsi, niin tämä on yhteinen huoli ja haaste eduskunnalle, että me voidaan näissä turvallisuuskysymyksissä osoittaa sitä yksimielisyyttä.

Muutama huomio tästä keskustelusta, ryhmäpuheenvuoroista: Tässä nostettiin esille, että enemmän oltaisiin voitu kiinnittää huomiota esimerkiksi tähän teknologiseen kehitykseen ja tekoälyn tuomaan muutokseen maailmassa. Sitten toisena asiana tuotiin esimerkiksi tämä kansainvälinen terrorismin uhka ja myös arktinen alue, josta olisi voitu enemmän puhua. Nämä ovat toki asioita, jotka varmasti vaativat lisää tarkastelua tulevaisuudessa.

Pöytäkirja PTK 73/2021 vp

On hyvä, että niin kuin puolustusministeri mainitsi, [Puhemies koputtaa] tämä kyberturvallisuus tulee osana puolustuspoliittista selontekoa enemmän esille, ja uskoisin, [Puhemies koputtaa] että myös hybridisodankäynti tulisi jollain tavalla esille sisäisen turvallisuuden keskustelussa. — Kiitos.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Mykkänen.

15.51 Kai Mykkänen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! USA:n presidentti Biden laskeutuu tänään Eurooppaan ja viipty täällä yli viikon, oikein hyvä niin. Ja väitän, että se, mille uralle Euroopan ja USA:n yhteistyö nyt seuraavien seitsemän päivän aikana lähtee, luo sen tärkeimmän viitekehyksen tämän selonteon toimintaympäristölle.

Ei saa enää koskaan käydä niin kuin kaksi vuotta sitten, jolloin Trump, Erdoğan ja Putin sopivat siitä, että Yhdysvallat vetäytyy Pohjois-Syyriasta: Venäjä tuli niin nopeasti tilalle, että taisi amerikkalaisten pitsojakin olla vielä syötävänä, ja Eurooppaan tuskin kukaan edes soitti, vaikka alueen merkitys on tietysti Euroopalle suurempi kuin Moskovalle tai Washingtonille. Tässä suhteessa Suomen pitää nyt aktiivisesti viedä läntisen turvallisuusyhteisön kehittämistä eteenpäin. Päälinja on tietysti jatkuvuus, yhteistyö USA:n ja Ruotsin kanssa, sen takana olemme kokoomuksena viemässä yhdessä tätä asiaa eteenpäin.

Mutta kysyn — ministeri Haavistolta erityisesti — miksi tässä selonteossa [Puhemies koputtaa] ei enää todeta Suomen olevan osa läntistä turvallisuusyhteisöä, kuten edellisessä selonteossa, vaan tyydytään toteamaan, [Puhemies koputtaa] että ollaan osa eurooppalaisesta viitekehystä. Eikö lännen yhteys ole kuitenkin Suomelle elintärkeä?

Puhemies Anu Vehviläinen: Muistutan edustajia edelleenkin minuutin puheenvuoroajasta. — Ja seuraavaksi edustaja Kulmuni.

15.52 Katri Kulmuni kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Uusi aika on koittanut brexitin jälkeen Euroopan unionin ja toisaalta Euroopan unionin jäsenmaiden ja Ison-Britannian väliselle suhteelle. Kuitenkin kun tiedämme Skotlannin tai ylipäänsä Ison-Britannian pohjoisosien kiinnostuksen myös pohjoismaisia kysymyksiä kohtaan — Iso-Britannia on aina ollut hyvin tarkasti perillä, miten Pohjois-Atlantin myötä pohjoiseurooppalainen turvallisuus kehittyy — niin kuinka nyt on sitten EU:n uusien suhteiden laita Ison-Britannian brexitin jälkeen ja kuinka Suomi tulee itse rakentamaan myös kahdenväliset suhteet Isoon-Britanniaan tämän uuden tilanteen myötä?

Puhemies Anu Vehviläinen: Ja tässä vaiheessa ministeri Haavisto, 3 minuuttia.

15.53 Ulkoministeri Pekka Haavisto: Arvoisa puhemies! Kiitos näistä erittäin hyvistä kysymyksistä.

Ensin toteaisin itse asiassa tuosta Israel-asiasta, joka oli sekä perussuomalaisten että kristillisten puheenvuoroissa ja kommentoissa esillä. En tiedä, voiko sitä vahvemmin sanoa, kun Suomi ensimmäisessä kannanotossaan sanoi, että Israelin valtiolla on oikeus suojella kansalaisiaan terroristisilta iskuilta. Tämä oli siis Suomen ensimmäinen reaktio, kun tämä rakettihyökkäys alkoi. Ja totta kai sitten toivottiin, että rauhantilaan päästäisiin nopeasti, mutta olimme aivan selvästi siinä ryhmässä, joka terroristiset iskut kohti Israelia tuomitsi. [Perussuomalaisten ryhmästä: Oikein! — Perussuomalaisten ryhmästä: Hyvä!]

Pöytäkirja PTK 73/2021 vp

Edustaja Kiljunen kysyi, mitä ajatellaan Etyjistä ja Euroopan neuvostosta ihmisoikeusperustaisuuden näkökulmasta. Molemmat järjestöt tekevät erittäin hyvää työtä, ja minusta esimerkiksi se, että Etyjin kautta voitiin lähettää tarkkailumissio tuonne Voronežiin, kun Ukrainan ympäristössä oli venäläisiä sotaharjoituksia, osoitti, että nämä mekanismit edelleen toimivat. Ja toivottavasti myöskin tässä Valko-Venäjä-tapauksessa, josta vielä ei ole erikseen puhuttu, saataisiin edistystä näissä asioissa aikaan.

Hallitsemattoman maahanmuuton asia on noussut useammissa puheenvuorossa esille. Ja kiinnitän huomiota, että joskus nämä ovat myöskin hyvin poliittisia, ja tämä Valko-Venäjän uhkaus — siis uhkaus, että avataan raja ja päästetään rikollisia tai terroristeja yli rajan kohti Euroopan unionia, tässä tapauksessa Liettuaa — täytyy kyllä ottaa vakavasti. Mutta sillä ei ole tällaisen spontaanin pakolaisuuden tai itse asiassa normaalin turvapaikkahakuprosessin kanssa paljoa tekemistä, jos tällaisia rajoja halutaan näin kohdella. Tämä samahan nähtiin Turkin ja Kreikan välillä, tämä sama on nähty Marokon ja Espanjan välillä Ceutassa. Ja pitää myöskin varoa, ettei pakolaisia ja siirtolaisia aleta käyttää häikäilemättömästi tällaisen poliittisen painostuksen välineenä.

Täällä myöskin edustaja Hyrkkö kysyi naisten oikeuksista ja näkökulmista naisiin kohdistuvaan väkivaltaan. On valitettavaa, että Euroopan unionin sisälläkin joudumme puolustamaan tätä Istanbulin sopimusta ja sen oikeutusta ja näemme jopa vastakkaisen trendin, että Istanbulin sopimuksesta lähdetään ja irtaudutaan, ja tämä on ollut muun muassa keskustelunaiheeni Turkin kanssa viime aikoina vahvasti.

Edustaja Biaudet kysyi ihmisoikeuspuolustajien suojelemisesta. Suomi on pyrkinyt muun muassa silloin, kun on mahdollista tukea tai jopa antaa suojaa näille henkilöille, ottamaan nämä tarpeet huomioon. Useinhan joudutaan myöskin tekemään julkisuudesta suojassa näitä, koska näiden ihmisten tilanne on hyvin, hyvin herkkä ja haavoittuva. Mutta tässä on pyritty luomaan näitä yhteistyökuvioita.

Edustaja Niikko ja monet muut ovat nostaneet esille tämän teknologian, teknologian merkityksen. Siitä puhutaan kyllä, ja ehkä juuri nämä vakoilutapaukset viime ajaltakin — myöskin eduskuntaan kohdistuva vakoilutapaus — ovat herättäneet sen, että ne muodostavat myöskin todellisen turvallisuusuhan ja meidän täytyy näihin asioihin paneutua paljon enemmän. — Kiitoksia.

Puhemies Anu Vehviläinen: Otamme tähän vielä ministeri Kaikkoselle 2 minuuttia. Sen jälkeen jatkamme debattia.

15.57 Puolustusministeri Antti Kaikkonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oikeastaan tunnistin näistä, että lähinnä edustaja Kulmunin kysymys osuu selkeimmin omalle tontille, tämä kysymys brexitistä.

Täytyy todeta, että kun brexitin seurauksena ja kylkiäisenä Ison-Britannian ja EU:n suhteet eivät ole parhaalla mahdollisella tolalla tällä hetkellä — toivottavasti tämä on ohimenevä tilanne — niin EU:n ja Ison-Britannian puolustusyhteistyön rakennelmatkin ovat puutteelliset tällä hetkellä. Sinänsä olen siinä käsityksessä, että sekä EU:n puolella että Ison-Britannian puolella on kyllä lähtökohtaisesti myönteistä ajatusta, että tässä asiassa pitää rakentaa yhteistyön väylät ja tavat, mutta se ei ole vielä päällimmäisenä esityslistoilla. Uskon, että tähän palataan, ja tähän pitää mielestäni palata. Iso-Britannia on merkittävä sotilaallinen toimija Euroopassa, ja on välttämätöntä, että Isolla-Britannialla ja EU:lla on yhteistä näkemystä ja yhteistyötä tällä saralla.

Pöytäkirja PTK 73/2021 vp

Suomen osalta sinänsä meillä on yhteistyöfoorummeita Ison-Britannian suuntaan myös puolustuksen saralla. Meillä on esimerkiksi JEF- ja Northern Group -yhteistyö ja myöskin kahdenvälinen yhteistyö olemassa.

Kun kysytte, mitä Suomen pitäisi kaiken kaikkiaan tehdä tässä näin, niin varmaan meidän kyllä vähän kaikilla sektoreilla kannattaisi nyt rakentaa tai, sanotaan, tiivistää yhteistyötä Ison-Britannian suuntaan ja nähdä vähän ylimääräistäkin vaivaa siinä suhteessa, että tuo meille keskeinen, Euroopalle keskeinen, vaikuttaja on meille hyvä yhteistyökumppani jatkossakin.

Osaltani myös tulen tässä asiassa toimimaan, ja itse asiassa tapaan Ison-Britannian kollegaa vielä tässä kesäkuun aikana.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Packalén.

15.59 Tom Packalén ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Aivan ensiksi haluan kiittää kaikkia puolueita parlamentaarisesta yhteistyöstä, jonka kautta selonteko saatiin valmiiksi.

Selonteosta käy hyvin ilmi hallituksemme painotus laajaan turvallisuuteen. Tämä osaltaan siirtää painopistettä pois perinteisestä ulko- ja turvallisuuspolitiikan ydinalueesta, johon selonteon tulisi enemmän keskittyä. Voimakkaan ideologisen lähestymisen vaarana on, että ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon ydinfokus katoaa. Selonteon rönsyily ideologisiin ja aatteellisiin lähtökohtiin on omiaan vaarantamaan myös selonteon selkeyttä.

Selonteko nostaa esiin monia tärkeitä asioita, mutta on vaarana, että niiden konkretia jää lopulta ohueksi. Osittaisista näkemyseroista huolimatta selonteko antaa kuitenkin kokonaisuudessaan hyvän kuvan Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikasta.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Kanerva.

16.00 Ilkka Kanerva kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Palaan siihen asiaan, että meidän tulisi yhdessä kyetä eduskuntana, läpi koko poliittisen kentän, löytämään ja identifioimaan meidän haasteemme ja meidän ongelmamme. Me tiedämme ne nyt koko lailla tarkkaan ja yhteisesti. Monista eri seikoista johtuen eduskunnassa on erittäin yhtenäinen kanta näissä asioissa perimmiltään. Ja siinä on kaksi vaihtoehtoa: joko me olemme manifestoivan ulkopoliitiikan kannattajia ja vetoamme siihen tai me olemme sen ulkopoliitiikan toimeenpanijoita, jossa koetetaan neuvottelemalla — ei vain julkilausumia kirjoittamalla vaan toimimalla — löytää yhteisiä tekijöitä ja yhteisiä etuja tässä meidän turvallisuusympäristössämme, jossa idän ja lännen vastakkainasettelu on valitettavalla tavalla lisäämässä jännitettä myös meidän alueellisella tasollamme ja näin ollen vaarantamassa myöskin meidän oman perustamme pitävyyttä. [Puhemies koputtaa] Sen vuoksi toivon, että puolin ja toisin ymmärtäisimme arvopohjaisuuden ja etujen yhteensovittamisen politiikan — ehdottomasti molempien — [Puhemies koputtaa] kuuluvan Suomen ulkopoliitiikan prioriteettien joukkoon.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Kari.

16.01 Mika Kari sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Suomessa on, Suomen historiaankin viitaten, ollut pitkä parlamentaarinen yksimielisyyden perinne ulko- ja

Pöytäkirja PTK 73/2021 vp

turvallisuuspolitiikan keskeisissä kysymyksissä. Se on kiistatta iso arvo, joka näkyy nyt myös ulkoasiainvaliokunnan yksimielisessä mietinnössä. Mutta meillä on myös joitain asioita, joissa meillä on erilaisia näkemyksiä tai painotuseroja. Niistä ehkä keskeisin on ollut suhteemme Natoon tai Naton jäsenyyteen.

Nyt tässä keskustelussa edustaja Kanerva toi esiin kokoomuksen jo toukokuussa julki lausuman ajatuksen, että Euroopan unionin ja Naton pitäisi yhdistää toimintaansa sotilas-asioissa. En tiedä, onko tässä tavoitteena kuljettaa Suomea kohti Nato-jäsenyyttä EU-oven kautta, ja näin ollen kysynkin arvoisilta ministereiltä: millaisia ajatuksia nämä edustaja Kanervan ja kokoomuksen puheenvuorot teissä herättävät?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Savola.

16.02 Mikko Savola kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Suomen etu tulee siitä, että teemme omat turvallisuuspoliittiset ratkaisumme luonnollisesti itse omista lähtökohdistamme — kansainvälisiä sopimuksia kunnioittaen ja yhteistyöhakuisesti ja yhteistyöllä teemme ratkaisumme.

Arvoisa puhemies! Kysyisin arvoisilta ministereiltä Yhdysvaltoihin liittyvästä kumppanuudesta. Nythän Yhdysvaltain presidentti Biden on tulossa Eurooppaan vierailulle — aika laaja-alaisesti tapaa niin Ison-Britannian korkeinta johtoa, pääministeriä, kuin EU- ja Nato-johtajia, ja tämä vierailu Euroopassa huipentuu tähän Venäjä-huippukokoukseen. Minkälaisia odotuksia Suomella on tältä vierailulta? Yhdysvallat on erkaantunut näistä kansainvälisistä sopimuksista aiemmin, mutta onko nyt edellytyksiä sille, että palaisimme yhä vahvemmin [Puhemies koputtaa] yhteisiin pöytiin päättämään globaaleista asioista?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Harjanne.

16.04 Atte Harjanne vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Konsensusperinne, pyrkimys yhtenäisyyteen ja jatkuvuus ovat erittäin tärkeitä ja arvokkaita asioita. Samalla on kuitenkin hienoa, että ne eivät ole syy olla käymättä raikasta, hyvää debattia — kiitos hyvistä puheenvuoroista tähän mennessä.

Laajaa ja kovaa turvallisuutta ei ole mielekästä asettaa vastakkain, kuten edustaja Tuomioja tässä aikaisemmin totesi. Ilmastonmuutos on yksi turvallisuusuhka ja uhkien moninkertaistajanakin pidetty, mutta pelkästään ilmastonmuutoksen suorat vaikutukset eivät ole se ainut tulevaisuutta muokkaava voima, vaan ilmastonmuutoksen geopolitiikkaan kuuluu myös se, että meillä on käynnissä vähähiilinen siirtymä tässä maailmassa. Puolentoista asteen tavoite tarkoittaa käytännössä fossiilienergian puolittamista seuraavan kymmenen vuoden aikana. Aika moni talous on riippuvainen fossiilienergian vientituloista — yksi niistä on meidän naapurimme Venäjä. Tämä yhtälö ei toimi, ja siinä on riskinä kyllä joko ilmastonmuutoksen hillinnässä epäonnistuminen [Puhemies koputtaa] tai sitten yhteiskuntarauhan järkkäminen näissä maissa. Miten tätä taklataan Suomen, EU:n ja [Puhemies koputtaa] globaalilla tasolla?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja edustaja Arhinmäki.

16.05 Paavo Arhinmäki vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Edustaja Östman puheenvuorossaan painotti sitä, että Kiinan, Iranin ja Saudi-Arabian ihmisoikeus-

Pöytäkirja PTK 73/2021 vp

loukkauksiin pitää puuttua ja niistä pitää sanoa. Niin pitääkin, niin tein esimerkiksi ryhmäpuheenvuorossani. Mutta yhtä lailla meidän pitää puuttua loukkauksiin muuallakin. Edustaja Östman nosti esille Israelin ja Marokon. Israelin siirtokunnat ovat kansainvälisen oikeuden vastaisia. Marokon miehitys Länsi-Saharassa on yksiselitteisesti kansainvälisen oikeuden vastainen. Kun te puhuitte, että pitää olla johdonmukainen, niin kun te arvostelette Kiinaa, Irania ja Saudi-Arabiaa, johdonmukaisuuden nimissä teidän pitää arvostella myös muun muassa Israelia ja Marokkoa.

Arvoisa herra puhemies! Hallitusohjelmassa todetaan, että Suomi ei vie puolustust materiaalia sotaa käyviin tai ihmisoikeuksia polkeviin maihin. Se on tärkeä ja oikea linjaus. Kysyisinkin: Eikö tätä pitäisi jatkaa myös aseostoihin? Pitäisikö meidän lainsäädäntöä viedä siihen suuntaan, että arvioidaan myös aseostojen yhteydessä [Puhemies koputtaa] sodan käyminen ja ihmisoikeuskysymykset?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja edustaja Östman.

16.06 Peter Östman kd (vastauspuheenvuoro): Kiitos, puheenjohtaja! Ensinnäkin haluan kiittää ulkoministeriä Suomen kannanotosta. Silloin kun Israelin ja Hamaksen välinen konflikti oli pahimmillaan, ulkoministeriöltä tuli selkeä ulostulo.

Se, mihin viittasin omassa puheenvuorossani, oli se, miten YK:ssa ja useasti myöskin EU:ssa toimitaan. Tässä vielä muutama esimerkki siitä, miten YK on käsitellyt Israelia kautta historian: 80 prosenttia heidän tuomioistaan kohdistuu Israeliin. YK:n ihmisoikeusneuvoston tuomioista yli 60 prosenttia kohdistuu Israeliin. Annan yhden esimerkin: vuonna 2007, jolloin Sudanissa oli käynnissä kansanmurha, jossa 200 000 ihmistä murhattiin ja 2 miljoonaa joutui pakolaisiksi, YK:n ihmisoikeusneuvosto tuomitsi Israelin 22 kertaa mutta antoi vain yhden huomautuksen Sudanille. Toivoisin, että voisimme suomalaisinakin [Puhemies koputtaa] puhua kansainvälisillä areenoilla tästä epäsuhdasta, joka todella on olemassa.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Purra.

16.07 Riikka Purra ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Mielestäni olisi tärkeää, että erityisesti turvallisuuteen liittyvät selonteot keskittyisivät itse asiaan eivätkä ripustautuisi ideologiseen analyysiin, jonka suhde todellisuuteen on paikoin kovin poliittinen. Niin selonteossa kuin mietinnössä maahanmuuton ja terrorismin aiheuttamat uhat jäävät marginaaliin, vaikka hallintovaliokunta yksimielisessä lausunnossaan ulkoasianvaliokunnalle näitä kattavasti käsitteli. Sen sijaan, että siellä käsiteltäisiin avoimesti ulkoa päin tulevia uhkia, siellä väitetään, että uhkana ovat ulossulkeva nationalismi ja ulossulkevat piirteet. Sen lisäksi korostetaan eriarvoisuutta, näköalattomuutta ja populististen liikkeiden vetovoiman aiheuttamia uhkia. Kuitenkaan, kun katsotaan todellisuutta niin Suomessa kuin esimerkiksi länsinaapurissamme tai Keski-Euroopassa, tällaista valintaa näiden asioiden välillä ei voi pitää kovin vakuuttavana. Niinpä toivonkin, että kyse on enemmän poliittisesta retoriikasta [Puhemies koputtaa] kuin harkitusta arviosta.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Pelkonen.

Pöytäkirja PTK 73/2021 vp

16.09 Jaana Pelkonen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Korona-aika on vaikeuttanut niin naisten ja tyttöjen oikeuksien kuin laajemmin kehitysyhteistyön toteutumista. Kuten kaikki tiedämme, naisten ja tyttöjen aseman parantaminen on yksi tehokkaimpia tapoja saavuttaa kestävä kehityksen tavoitteita. Me kokoomuksessa katsomme, että Suomen pitää keskittyä entistäkin selkeämmin naisten ja tyttöjen aseman parantamiseen, erityisesti seksuaali- ja lisääntymisterveyden ja -oikeuksien turvaamiseen sekä koulutukseen. Tutkimukset ovat osoittaneet, että sukupuolten tasa-arvo lisää taloudellista kasvua ja se johtaa myös ilmastoystävällisempiin toimiin. Naisten ja tyttöjen oikeuksien tulisi näkyä läpileikkaavasti konkreettisina tavoitteina Suomen kehityspolitiikassa. Valtioneuvoston kehityspolitiikan ylivaalikautisesta selonteosta keskustellaan lisää syksyllä, mutta kysyisin jo nyt: miten painotus naisten ja tyttöjen oikeuksiin näkyy Suomen koronan jälkeisessä kehitysyhteistyössä? — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Salonen. — Ja edustaja Salonen... Ahaa, siellä, kuolleessa kulmassa.

16.10 Kristiina Salonen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tärkeä asia heti kärkeen: vain Suomeen kohdistuvaa välitöntä sotilaallista uhkaa ei onneksemme ole tässäkään selonteossa näköpiirissä, ja Suomen turvallisuustilanne on kokonaisuudessaan edelleen hyvä. Se ei silti tarkoita sitä, ettemmekö eläisi osana jännitteistä maailmaa ja kiristynyttä suurvaltapolitiikkaa, kuten useampi edustaja on jo puheenvuorossaan esille tuonut. Turvallisuushukamme ovat sotilaallista uhkaa moninaisemmat.

Sisäinen turvallisuus on totta kai tärkeää, ja kansakunnan eheys on sen tärkein voima. Tässä ajassa on kuitenkin olemassa uhkia, jotka juuri tätä sisäistä turvallisuuttakin nakertavat, kuten esimerkiksi vieraan vallan mielipidevaikuttaminen. Esimerkiksi suurvaltojen valtakamppailu ilmenee tällä hetkellä pyrkimyksenä päästä määrittelemään teknologisia standardeja ja muodostamaan niille perustuvia digitaalisia monopoleja. [Puhemies koputtaa] Tämä kehityskulku hämärtää kaupan ja teknologian ja ulko- ja turvallisuuspolitiikan rajapintoja, ja se on huolestuttavaa.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja ministeri Haavisto.

16.11 Ulkoministeri Pekka Haavisto (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Muutama kysymykseen olisin vastannut, joita täällä on esitetty.

Edustaja Mykkänen itse asiassa kysyi tästä länsiyhteistyöstä, miksi sitä ei erikseen ole mainittu. Tässä selonteossa on hyvin tarkasti eritelty myöskin länsiyhteistyön muotoja, Yhdysvallat-yhteistyö ja Iso-Britannia, kuten täällä jo viitattiin, Norjan kanssa tehtävä, EU:n kanssa tehtävä yhteistyö, EU—Nato-yhteistyö. Mielestäni on parempi, että sitä eritellään tarkemmin, ja en usko, että tässä on kysymyksessä minkäänlainen linjanmuutos vaan tämä tarkempi erittely.

Edustaja Kulmuni kysyi vielä tästä Ison-Britannian yhteydestä. Voin sanoa, että meillä on muun muassa Pohjoismaiden ja Ison-Britannian yhteinen kokous pidetty osittain Pohjoismaiden, osittain Britannian aloitteesta. Iso-Britannia on nyt hyvin aktiivinen Suomen suuntaan, ja olemme tähän aktiivisuuteen vastanneet, eli kahdenvälinen yhteistyö varmasti tiivistyy.

Pöytäkirja PTK 73/2021 vp

Edustaja Östmanin kysymykseen Länsi-Saharasta ehkä sen verran, että Suomi on tukenut kansainvälistä ratkaisua, YK-vetoista ratkaisua, tähän Länsi-Sahara-ongelmaan, ja odotamme, että YK:n pääsihteeri nimeää uuden Länsi-Saharan erityisedustajan ja päättään aidosti neuvottelutilanteeseen Länsi-Saharan itsemääräämisoikeuden pohjalta.

Edustaja Savola kysyi USA—EU-kumppanuudesta, mitä odotuksia on Bidenin vierailun osalta. Tämän keskustelun päätyttyä poistun itsekin linjalle puhumaan joidenkin eurooppalaisten ja yhdysvaltalaisen toimijoiden kanssa, mitä voisimme tehdä vielä enemmän. On ihan selvä, että ilmastokysymykset, Yhdysvaltain suhtautuminen koko YK-järjestelmään, halu tehdä nimenomaan Bryssel—Washington-yhteistyötä ovat nyt uutta, ja tätä tilannetta pitää käyttää hyväksi. Myös John Kerryn ilmastopolitiikka, tämä näkyvä ilmastotojohtajuus Yhdysvaltain puolelta, on tietysti aivan uutta verrattuna Trumpin aikaan, ja tämä näkyi Arktisen neuvoston kokouksessa, että Yhdysvallat on tässä muuttanut linjaansa.

Edustaja Harjanne hyvin kuvasi tätä ilmasto- ja ympäristökysymysten liittymistä turvallisuuteen, eli kun asiat näiltä osin menevät pieleen, niin sillä on suoria turvallisuusvaikutuksia ja myöskin vaikutuksia pakolaisuuteen ja siirtolaisuuteen. Tämä yhteys on hyvä muistaa.

Sitten oli vielä edustaja Pelkoselta kysymys, millä tavalla tämä tyttöjen koulutus, tyttöjen asema, tulee näkymään. Olemme erittäin huolissamme siitä, mitä on tapahtunut koronapandemian aikana. Tyttöjä on otettu pois koulusta. Palaavatko he sinne? Onko vanhemmilla resursseja kouluttaa lapsiaan, kouluttaa tyttöjä samalla tavalla? Sitten ottaisin vielä Afganistanin nykytilanteen esimerkkinä. Olemme siellä pyrkineet tukemaan naisten ja tyttöjen asemaa, ja nyt on syyskuussa tulossa hyvin epäselvä tilanne, kun joukot sieltä viimein vetäytyvät, mitä tapahtuu naisten asemalle Afganistanissa. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitos. — Ja ministeri Kaikkonen.

16.14 Puolustusministeri Antti Kaikkonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Afganistanista voi todeta vielä sen, että eilisiltana tulivat viimeiset suomalaiset sotilaat pois noista kriisinhallintatehtävistä Afganistanissa, mutta varmasti seurantaa ja tukea Afganistan tarvitsee tulevaisuudessakin, jossakin muussa muodossa.

Kommentoin paria kysymystä tässä:

Kun edustaja Kari kysyi tästä EU—Nato-yhteistyöstä, niin toteaisin näin, että kun kuitenkin EU:lla ja Natolla on hieman eri kokoonpanot ja hieman eri funktiot, niin en näe ainakaan lähitulevaisuudessa tällaista puolustuksellista totaalista yhdistymistä, mutta sen sijaan hyvää yhteistyötä tarvitaan EU:n ja Naton välillä. Tämän asian kehittämisen ja koordinoimisen mahdollistaa se, että molemmissa on käynnissä strategiset prosessit, mitä tulee puolustukseen: Natolla 2030-prosessi ja sen jatkoaskeleet, joita varmasti linjataan Naton huippukokoukseen, mikä järjestetään aivan lähipäivinä, 14. päivä tätä kuuta muistaakseni, ja EU:n osalta taas on käynnissä se, että rakennetaan puolustuksen strategista kompassia, mikä on ainakin UaV:n ja puolustusvaliokunnan jäsenille tuttu, ehkä muillekin. On luontevaa, että katsotaan, että nämä kulkevat riittävällä tavalla samaan suuntaan, koska hyvä yhteistyö EU:n ja Naton välillä on varmasti tarpeen.

Edustaja Arhinmäki kysyi puolustustarvikkeiden vienti- ja tuontikysymyksistä ja -näkemyksestä. Meillä on siitä linjaukset hallitusohjelmassa. Emme myy mitä tahansa minne tahansa, mutta samoin voi sanoa, että emme osta mitä tahansa mistä tahansa, ja sitä mää-

Pöytäkirja PTK 73/2021 vp

rittää ennen muuta laki puolustustarvikehankinnoista. Siitä on lainsäädäntö tehty, ja sen pohjalta Suomi toimii.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Könttä.

16.16 Joonas Könttä kesk (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa herra puhemies! Mielestäni tämä selonteko kertoo kyllä hyvällä tavalla sitä tarinaa, että Suomi ei nuku. Kun huomioidaan vaikkapa Puolustusvoimille tehtyt mittavat panostukset — laivue, hävittäjä, ennätysmäärä kertausharjoituksia ja uusia sotilaita — sekin kertoo omaa tarinaansa siitä, että Suomi ei nuku. Ja olen kyllä erittäin kiitollinen siitä, että tämä kyberturvallisuus, johon liittyen tässäkin salissa on jo tänään paljon otettu puheenvuoroja, saa vielä puolustus-selonteossa erityistä painopistettä. Se on ennen muuta Suomen kannalta äärettömän tärkeässä osassa.

Ulkoministeriltä kysyn Suomen ja Venäjän suhteisiin liittyen: On mielestäni tärkeää, että Suomi on mukana ulkopolitiikassa, yhteisessä Euroopan unionin politiikassa, mutta meillä on paljon myös rajayhteistyötä ja ihan sellaista arkieloa suomalaisten ja venäläisten kesken. Tähän liittyy tietysti haasteita nyt korona-aikana mutta myös näistä jännitteisistä ulkopoliittisista suhteista johtuen. Näettekö siellä mahdollisuuksia jonkinlaiseen kahden raiteen politiikkaan, mitä osa länsimaista on tehnyt, vai miten ihan tavallinen arkiyhteistyö voi tulevaisuudessa Suomen ja Venäjän [Puhemies koputtaa] kanssa sujua?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Niemi.

16.17 Veijo Niemi ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Kysymykseni lähinnä puolustusministeri Kaikkoselle: Nyt kun paljon puhutaan — ja varsinkin kun kokoomuksen ryhmäpuheenvuorossa nousi esille tämä Suomi Natoon -kortti — kahdenvälisestä ja kolmenvälisestä yhteistyöstä täällä Pohjoismaissa, niin millä tavalla te näette esimerkiksi sen tilanteen — kun Suomella ja Ruotsilla on tämä yhteistyö tällä hetkellä sovittuna — jos Ruotsissa nousisi esille kysymys Natoon liittymisestä? Tai toisaalta pohjoismaisen kolmenvälisen yhteistyön, Suomi—Ruotsi—Norja: Kun Norja kuitenkin on jo Nato-maa, niin lähentääkö tämä entisestään Suomen liittymistä Natoon? Miten näette tämän tilanteen?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Virolainen.

16.18 Anne-Mari Virolainen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ihmisoikeudet, oikeusvaltioperiaate ja demokratia ovat uskoakseni ne arvot, jotka tämä sali jakaa. Valitettavasti osassa meidän kumppanimaitamme siirrytään kohti yhä autoritäärisempää järjestelmää. Kansalaisyhteiskunnan ja median toimintaa rajoitetaan valtavasti, oikeusvaltioperiaate on heitetty käytännössä romukoppaan. Näen tässä jonkinlaisen ristiriidan arvojen ja kaupallis-taloudellisten intressien kesken. Se ei kuitenkaan tarkoita sitä, että ongelma pitää lakaista maton alle, vaan dialogia on jatkettava erittäin pontevastikin. Sekä selonteossa että valiokunnan mietinnössä nostettiin esille se, että Suomen Venäjä-asiantuntemusta pitäisi edelleen jatkaa ja vahvistaa ja sen lisäksi Kiina-asiantuntemusta pitäisi saada lisää. Nämä ovat juuri ne kaksi keskeistä valtiota, joissa [Puhemies koputtaa] nämä otteet ovat koventuneet. Kysyisin ministeri Haavistolta: mitkä ovat ne seuraavat askeleet tällä polulla?

Pöytäkirja PTK 73/2021 vp

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Mäkinen.

16.19 Riitta Mäkinen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pidän osaltani tätä ulkoasiainvaliokunnan yksimielistä näkemystä hyvin arvokkaana. Suomella on ja sillä tulee olla yhteisesti tunnustettu näkemys ulko- ja turvallisuuspolitiikan keskeisistä linjauksista, yhtä lailla kuin täällä korostetaan myös jatkuvuutta ja ennakoitavuutta ja sen merkitystä. Parlamentaarisen valmistelun tärkeyttä ei voida myöskään tulevaisuudessa liiaksi korostaa, ja on äärimmäisen tärkeää, että myös tässä salissa käymme yhdessä tätä keskustelua.

Minä pidän perusteltuna sitä, että turvallisuutta tarkastellaan selonteossa nimenomaan laajana kokonaisuutena. Se on edellytys sille, että me voimme muodostaa reaaliaikaisen ja realistisen tilannekuvan niin nykyisyyden kuin tulevaisuudenkin näkymistä. Tämä on perusehto sille, että me kykenemme tunnistamaan, ennakoimaan, varautumaan ja myös torjumaan laaja-alaisesti näitä uhkia. Tämä mielestäni toteutuu erinomaisesti tässä kyseisessä selonteossa.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Hopsu.

16.20 Inka Hopsu vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Viime syksynä tosiaan eduskuntaan kohdistui kyberhyökkäys. Tämä on konkreettinen esimerkki nykypäivän yhä useammin näkymättömistä verkossa ja tietojärjestelmissä tapahtuvista turvallisuushäiriöistä. Vaikka digitalisaatio on tarjonnut ihmisille arkea helpottavia innovaatioita, tehostanut tiedonkulkua ja mahdollistanut työskentelyn nyt myös poikkeusoloissa, on se myös jakava elementti. Digitaalisten verkkojen ja laitteiden pääsyn tasa-arvo ei toteudu maiden sisällä eikä niiden välillä ja luo yhteiskuntaan hyvin erilaisia elämäntilanteita ja todellisuutta. Miten näette tämän tällaisesta uhkanäkökulmasta?

Tekniikan kehittyessä meidän on alati myös kysyttävä, kuka hallitsee informaatiota, millaiset narratiivit tavoittavat ja miten vaikuttavat ja miten tähän voidaan varautua. On helppo yhtyä selonteon lauseeseen ”Suomen tavoitteena on avoin, vapaa ja turvallinen kybertoimintaympäristö, jossa huomioidaan eettiset näkökohdat [Puhemies koputtaa] sekä tietosuojaj- ja sananvapauskysymykset”.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Meri.

16.21 Leena Meri ps (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Huomaan, että sekä valiokunnan mietinnössä että salissa tunnutaan olevan melkein yhtä mieltä siitä, että on hyvä, että tämä turvallisuus- ja ulkopoliittinen on laaja-alainen käsite. Toivoisin, että jatkossa, koska EU on merkittävässä asemassa — ainakin sitä usein käytetään myös perusteluna sille, että täällä on myös turvallisuuspoliittisia vaikutuksia — esimerkiksi eurooppaministeri olisi täällä, niin että emme siiloutuisi niin paljon tässä keskustelussa. Se olisi mielekästä.

Ministeri Haavisto, kysyn täällä teiltä: Kysyin teiltä kirjallisella kysymyksellä sitä, voisitteko te edesauttaa sitä, että ensisijaisesti kansainvälinen rikostuomioistuin voisi alkaa käsittelemään sotarikoksia, terrorismirikoksia ja rikoksia ihmisyyttä vastaan. Ne ovat haasteellisia ja kalliita, ja on aika erikoista, että on yksittäisten maiden vastuulla näinkin mittavien vakavien rikosten rikosvastuun toteutuminen. Voisitteko täällä kertoa, voisitteko edis-

Pöytäkirja PTK 73/2021 vp

tää sitä? Toitte vastauksessanne enemmän toteamuksia nykytilasta, ja kysyin teiltä, voisitteko edistää sitä. Ja nyt kysyn täällä: voisitteko edistää sitä?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja edustaja Kauma.

16.22 Pia Kauma kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä kokoomuksen ryhmänjohtaja Mykkänen nosti esiin kysymyksen siitä, miksi tässä selonteossa ei ole selkeämmin sanottu, että kuulumme tai asemoidumme Suomea nimenomaan läntiseen turvallisuusyhteisöön. Onko tässä ollut jokin syy taustalla? Se olisi mielenkiintoista tietää, kun itse en ole ollut mukana tässä valmistelussa. [Kimmo Kiljunen: Se on itsestäänselvyys!]

Toinen puheenvuoro, jota haluaisin kommentoida, on se, kun te, edustaja Tuomioja, aivan oikein totesitte, että kun muissa toiminnoissa ollaan epäonnistuttu, niin vasta siinä tilanteessa sitten joudutaan näihin koviin keinoihin. Näinhän se tietysti on, mutta jos tämän selonteon lukee, siitä käy kyllä ilmi, että tässä turvallisuuskäsitteen ymmärtämisessä ja ilmaisussa on ikään kuin tapahtunut muutos. Tässä puhutaan paljon globaaleista uhista, jotka kyllä pitävät paikkansa, mutta toisaalta niihin kovalla tavalla varautumisesta ei juurikaan puhuta. Ajatellaanpa vaikka Open Skies -sotilasvalvontasopimusta, [Puhemies koputtaa] josta nyt on irtautumistoiveita, ja myöskin Venäjän taustavaikuttamista muun muassa Valko-Venäjällä. [Puhemies koputtaa] Millä tavalla näihin sitten suhtaudutaan jatkossa?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja edustaja Kiljunen, Kimmo.

16.24 Kimmo Kiljunen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä on nyt useissa puheenvuoroissa korostettu aivan oikein sitä, että pienellä maalla ei ole varaa olla ulko- ja turvallisuuspolitiikassaan eri mieltä. Me voimme kyllä hyvin keskustella, ja on syytäkin keskustella — on erilaisia painotuksia — mutta sen yleislinjan pitäisi olla sama.

Vähän hämmästelen tätä kokoomuksen suunnasta tulevaa huolta siitä, että me emme olisi ikään kuin osa länteistä yhteisöä. Haluaisin nyt tarkistaa ulkoministeriltä, emmekö ole Euroopan unionin jäsenvaltio, ja käsitykseni mukaan, jos me puhumme läntisestä yhteisöstä, Euroopan unioni usein ymmärretään osaksi niin sanottua läntistä yhteisöä — jos tämä määrittely tässä nyt auttaa.

On kuitenkin hyvin tärkeää tunnistaa, että se Euroopan unionin antama turvallisuuslisä on paljon muutakin kuin tätä niin sanottua kovaa turvallisuutta, se on nimenomaan koheesioturvallisuudessa. Me olemme integroituneet yhteen toimintajärjestelmään osittain lainsäädännön osalta ja myöskin poliittisen yhteistyön kautta.

Mutta meidän selonteossamme, minkä nyt olemme hyväksymässä, me korostamme myöskin kahdenvälisiä suhteita sekä Yhdysvaltoihin että Venäjään. [Puhemies koputtaa] Se on meillä aidosti siinä ihan alleviivatusti esillä, ja myöskin korkean tason kahdenvälisiä suhteita haluamme alleviivata.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Kiviranta.

16.25 Esko Kiviranta kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Huoltovarmuus on olennainen osa Suomen turvallisuuspolitiikkaa. Monet havahtuivat vuosi sitten siihen, että esimerkiksi oma ruoantuotanto on pandemiatilanteessa erinomaisen tärkeä asia. Erilai-

Pöytäkirja PTK 73/2021 vp

siin uhkiin ja kriisin mahdollisuuksiin on syytä varautua ennalta mahdollisimman tarkasti ja laaja-alaisesti. Suurvaltojen välisen kilpailun ja hybrdivaikuttamisen kasvu on viime vuosina lisännyt näköpiirissä olevien uhkien kirjoa ja todennäköisyyttä.

Arvoisa puhemies! Huoltovarmuudesta ei saa tinkiä. Kyberturvallisuuteen on panostettava, ja Puolustusvoimien toimintakyvystä on huolehdittava muun muassa toteuttamalla hävittäjähankinnat suunnitellusti. Ja jos pitää jotain kysyä, [Erkki Tuomioja: Ei tämä ole kyselytunti!] niin kysyn: Miten on osattu varautua nimenomaan huoltovarmuuden suhteen? Muistamme suojavälineongelman vuosi sitten. Onko riittävää tarkkuutta nyt noudatettu?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Puisto.

16.26 Sakari Puisto ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Monissa edellisissä puheenvuoroissa ja myös mietinnössä kiinnitettiin huomiota parlamentaariseen keskusteluun ja myös parlamenttien rooliin ulkopoliitikassa. Meillä on täällä monia kansainvälisiä yhteistyöryhmiä, ja tässä haluaisin nostaa esille, että olisi hyvä, jos eduskunnan kansainvälisten asioiden foorumi kokoontuisi useammin. Se olisi hyvä semmoinen väylä, jossa me yhteensovittaisimme meidän näkemyksiämme.

Kun monet edustajat ovat nostaneet myös teknologian ja tieteen esille ja muun muassa ministeri Kaikkonen ja myös ministeri Haavisto reagoivat tähän, niin haluaisin vielä painottaa Britannian selonteon merkitystä: on hyvin ansiokkaasti onnistuttu tuomaan esiin uusien teknologioiden ja tieteen merkitys selonteossa. Minä mietin, mistä se johtuu, ja varmaan keskeinen syy siihen on se, että heillä on tieteellinen ja teknologinen neuvonantaja hyvin lähellä pääministeriä ja hallitusta. Heillä on instituutio siihen, heillä on selvästi nimetty julkisuuden henkilö siinä. [Puhemies koputtaa] Kun teille tulee brittidelegaatio vierailulle, niin kannattaa varmaan kysyä tästäkin. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ministeri Haavisto.

16.28 Ulkoministeri Pekka Haavisto (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Monia hyviä kysymyksiä.

Edustaja Köntälle: Kysyt tästä Suomi—Venäjä-suhteesta tässä tilanteessa, kun toisaalta olemme osa EU:n ulkopoliittikkaa ja siitä määräytyy muun muassa sanktioita Venäjälle Krimin ja Ukrainan tilanteen vuoksi ja kun sitten olemme rajanaapuri, onko jonkinlainen kahden raiteen politiikka. No ei ole kahden raiteen politiikkaa, vaan toimitaan EU:n hyväksymien viiden periaatteen mukaisesti myöskin tässä yhteistyössä. Niillä aloilla, jotka näissä viidessä periaatteessa mahdollistuvat, tehdään yhteistyötä, ja siihen tietysti kuuluu muun muassa kansalaisten yhteydenpito ja tämä rajayhteistyö ja kaikki tämä. Tiedätte varmaan, että kollegani, ministeri Ville Skinnari, oli juuri Pietarissa talousfoorumissa, jossa käytiin läpi myöskin suomalaisten yritysten toimintamahdollisuuksia rajan sillä puolen. Tämä on erittäin tärkeää tässäkin tilanteessa.

Edustaja Virolainen nosti esille nämä arvokysymykset nimenomaan Venäjän ja Kiinan osalta ja sen, miten näitä asioita viedään eteenpäin. Juuri eilen hyväksyttiin tällainen valtioneuvoston Kiina-strategia, jossa hyvin vahvasti koetetaan lähettää viestiä sekä kaikille valtionhallinnon toimijoille että yksityiselle sektorille, että olisimme tietoisia erilaisista vaikutusyrityksistä ja tietystä mielessä varovaisia, samaan aikaan kun näemme näitä talou-

Pöytäkirja PTK 73/2021 vp

dellisiä yhteistyömahdollisuuksia. Näitä kysytään nyt kovasti julkiselta hallinnolta, mitkä ovat nämä evästyksiset ja voiko tähän tai tuohon hankkeeseen mennä, ja tällä pyritään lisäämään tätä tietoisuutta, että kaikki ei ole hyvää yksiselitteisesti, mutta siellä on myöskin kasvavia taloudellisen yhteistyön mahdollisuuksia. Samoin tietysti — tuossa äsken vastasin Venäjän osalta — olemme pitäneet yllä tietoisuutta siitä, mitä nämä EU:n rajoitukset ovat ja miten voidaan yrittää vaikuttaa sitten myöskin niin, että suhteet paranisivat.

Edustaja Hopsu kysyi näistä erilaisista uudenlaisista teknologioista ja myös niiden muodostamista uhista, ja tietysti on kaikki nämä seurantajärjestelmät, seurantateknologiat. Olemme hyvin valppaana sen suhteen, että perinteisen vakoilun lisäksi tulee tietysti näitä teknologioita. Ja ehkä yksi asia, jonka haluan mainita, on tämä pakolaisvakoilukysymys, joka on noussut monissa Pohjoismaissa esiin. Kun on maita, joilla on sekä hallituksen kannattajia että vastustajia kolmannessa maassa, niin alkaa tulla näitä pakolaisvakoiluilmioita, eli pakolaisiin kohdistuu painostusta, heidän liikkeitään seurataan. Meidän pitää olla hyvin tiukkoja Suomessa, että emme anna tällaisen pakolaisvakoiluilmion täällä kasvaa.

Edustaja Meri kysyi ICC:n, kansainvälisen rikostuomioistuimen, yhteistyöstä. Ensinnäkin olemme olleet sellaisessa tilanteessa nyt useita vuosia, että ICC on ollut helisemässä myöskin Yhdysvaltain politiikan vuoksi. Siellä on ollut tuomarilla matkustuskielto Yhdysvaltoihin ja näin pois päin, ja tässä on Yhdysvaltain politiikka muuttunut. Tämä on erittäin hyvä, tämä antaa toimintatilaa, toimintamahdollisuuksia ICC:lle, mutta olen kanssanne samaa mieltä, että ICC:n resursseja pitäisi lisätä. Oikeudenkäyntejä ja näitä sotarikoskysymyksiä pitäisi sillä foorumilla nimenomaan käsitellä, ja tämä on kyllä meidänkin tavoitteemme ollut.

Edustaja Kiljunen kysyi... Oli puhetta tästä läntisestä turvallisuusyhteistyöstä — myöskin edustaja Kauma nosti tämän esille. En näe tässä kyllä mitään eroa. Olemme olleet yksityiskohtaisempia siinä, mitä eri muotoja tämä läntinen yhteistyö tässä selonteossa saa.

Ja aivan lopuksi: Edustaja Kiviranta, erittäin hyvä tämä huoltovarmuuskulma. Varmaan opimme paljon vuosi sitten keuhkolla, ja kyllä ainakin itselleni se oli opiksi, että meillä ei ollut sellaista hankintaorganisaatiota, joka osaa kriisin aikana toimia. Ajateltiin, että rauhan aikana varustaudutaan ja mahdollisen kriisin aikana sitten käytetään niitä varusteita, mutta maailma ei ole enää sellainen, vaan meillä pitää myöskin kriisin aikana, kun kriisit voivat olla yllättäviä, olla [Puhemies koputtaa] osto-organisaatio, joka toimii.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja ministeri Kaikkonen.

16.31 Puolustusministeri Antti Kaikkonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Niemi kysyi pohjoismaisesta puolustusyhteistyökuvioista, ja tässä totean heti alkuun, että Suomi toimii itse asiassa tällä hetkellä pohjoismaisen puolustusyhteistyön puheenjohtajana.

Mitä tulee Ruotsin Nato-kantaan, niin oikeastaan totean siitä vain sen, että Ruotsi päättää itse omasta Nato-kannastaan ja Suomi omasta kannastaan. Itse en lähde sillä nyt muuten spekulimaan. Meillä on hyvä puolustusyhteistyö nykyisistä asetelmista, enkä näe tähän nyt ainakaan mitään pikaisia muutoksia olevan tulossa. Syvennämme tätä keskinäistä yhteistyötämme edelleen. Tuossa selonteossa kuvattu Nato-linja on Suomelle mielestäni järkeenkäypä. Kannatan itse sitä linjaa, ja sen mukaan ministerinä aion toimia.

Pöytäkirja PTK 73/2021 vp

Mitä tulee sitten Suomi—Ruotsi—Norja-yhteistyöhön, niin se ei muuta Suomen Nato-suhdetta, se ei vie meitä lähemmäksi Natoa eikä myöskään kauemmaksi Natoa. Se ei siihen sinällään vaikuta, se on sillä tavalla rakennettu ja kirjattu.

Ehkä kommentoisin myös tuota edustaja Kivirannan huomiota tästä huoltovarmuus-asiasta. Liittyen tuohon koronatilanteen alkuvaiheeseen, missä nämä maskit ja muut suo-javarusteet loppuivat, tai ainakin menivät erittäin vähiin, alleviivaan sitä, että kyllä meillä täytyy olla riittävä omavaraisuus ja huoltovarmuus olemassa. Se koskee myös kotimaista ruokaa, se koskee myös kotimaista energiaa, aika montaa muutakin asiaa. Ja oikeastaan ajattelen niin, että kun tästä koronasta joku päivä toivottavasti päästään, niin meillä voisi olla järkevää käydä läpi jonkinlaiset huoltovarmuuden stressitestit, missä käydään erilaisia kuvitteellisia kriisejä läpi ja testataan, onko meillä tässä maassa varmasti olemassa riittävä valmius kohdata erilaisia kriisejä, [Ilkka Kanerva: Oikein!] koska pelkäänpä ja olen kyllä melko matti siitä, että tämä ei ollut ensimmäinen eikä viimeinen kriisi, mikä kansakun-taamme kohtaa.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Tuomioja.

16.33 Erkki Tuomioja sd (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Haluan korostaa, että tämä ei nyt ole hallituksen kyselytunti, vaan me nimenomaan käsittelemme täällä eduskun-nan vastausta hallituksen ulko- ja turvallisuuspoliittiseen selontekoon. On hyvä tehdä sitä yhteistyössä ministereiden kanssa, mutta ei sitä varten, että me olisimme heitä tenttaamas-sa, vaan he voivat paremminkin tentata meitä siitä, mitä olemme tarkoittaneet vastauksel-lamme. [Välihuutoja kokoomuksen ryhmästä]

Kiitän ministeri Kaikkosta tästä Nato—EU-suhteen käsittelystä, sikäli että on tärkeää huomata, että kyse on eri järjestöistä, joilla on eri historia ja erilaiset tehtävät. Useimmat EU:n Nato-jäsenmaat eivät halua, että EU ottaisi näitä aluepuolustukseen liittyviä tehtä-viä. Mutta tämä ei tarkoita sitä, että ne olisivat kilpailevia, vaan päinvastoin yhteistyö näi-den kesken on tärkeätä, ja sitä myöskin harjoitetaan. Mutta myös on tärkeätä, että EU ke-hittää tätä omaa autonomiaansa, kykyä toimia kriisinhallinnassa myös tilanteissa, joissa Naton resurssit syystä tai toisesta vaarantuvat — ei tarvitse ajatella kuin Turkkiä tai Yh-dysvaltain edellistä presidenttiä [Puhemies koputtaa] — niin että tällaisissa tilanteissa meillä on silloin toimintakykyä. Sitä Suomi on edistämässä.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Edustaja Rantanen, Mari.

16.35 Mari Rantanen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä on useam-massa puheenvuorossa käsitelty nyt sitä arvoa, joka parlamentaarisella yhteisymmärryk-sellä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta on, ja näin se on, mutta haluan kyllä tuoda myöskin esiin, että siinä kohtaa kun valtioneuvosto sitten selontekonsa antaa, myöskin valtioneu-vostolla on vastuu tehdä sellainen selonteko, joka on hyväksyttävissä parlamentaarisesti. Tässä selonteossa on paljon hyvää, mutta kyllä tässä itse asiassa valitettavan paljon tämän hallituksen ideologia myöskin näkyy. Siltä osin varmasti jokainen voi ottaa siitä vähän koppia, että jatkossa nämä kannattaa todella tehdä sitten niin, että ne ovat kaikilta osin hy-väksyttävissä.

Olisin kysynyt: kun vanha viisaus sanoo, että elä kuten opetat, ja kun täällä puhutaan paljon ihmisoikeusperustaisuudesta ja nyt mielestäni tässä on aika vähälle jätetty esimer-

Pöytäkirja PTK 73/2021 vp

kiksi terrorismi [Puhemies koputtaa] ja laitton maahantulo, niin näettekö te, että ihmisoi-
keusperustaisuus kuuluu myös suomalaisille, niin että meillä on turvallista [Puhemies ko-
puttaa] ja että meidän veronmaksajamme maksavat siitä, mikä on kohtuullista?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Kiuru, Pauli.

16.36 Pauli Kiuru kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Sekä selonteos-
sa että mietinnössä hyvin lyhyesti sivutaan väestönkasvua ja nimenomaan Afrikan osalta.
Täällä on puhuttu ilmastonmuutoksesta, ja ilmastonmuutos vaikuttaa ruoantuotannon mah-
dollisuuksiin myös Afrikassa. Väestönkasvu Afrikassa on erittäin voimakasta edelleen.
Tällä hetkellä väkiluku on noin puolitoista miljardia, ja YK ennustaa, että vuosisadan lop-
puun mennessä lähestytään jo 5:tä miljardia. Se lisäys, 3,5 miljardia, pelkästään tarkoittaa
noin viittä Euroopan väkilukua, se tarkoittaa noin 600:aa Suomen väkilukua tai noin
15 000:ta Tampereen väkilukua — se kertoo siitä mittasuhteesta. Ja se paine kohdistuu Eu-
rooppaan. On tärkeätä, että kehitysyhteistyössä EU:lla on yhteinen linja tässä asiassa, kun
katsotaan Afrikan suuntaan kohteena naiset, perhesuunnittelu ja väestönkasvun hallinta,
ettei siitä tule sellaista tekijää, [Puhemies koputtaa] jolla Eurooppaa kiristetään.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Kivisaari.

16.37 Pasi Kivisaari kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Selonteossa koros-
tetaan aivan oikein tarvetta informaatiopuolustukselle eli väärän tiedon oikaisemiselle ja
tiedon eheyden varmistamiselle. Varmasti keskeinen lähivuosien kybertaistelu käydään ih-
misten mielistä, ja alati kehittyvä teknologia mahdollistaa nämä uudet vaikutuskeinot. Täl-
löin korostuu erityisesti Suomen koulutusjärjestelmän, medialukutaidon ja lähdekriittisyy-
den merkitys, jotka totta kai lisäävät yhteiskunnan vastustuskykyä informaatiovaikuttami-
selle. Ja ehkä kansainvälisesti katsottuna demokratiakehityksen edistäminen on tärkeää.
Kysyisinkin: miten, arvoisat ministerit, näette suomalaisen koulutusjärjestelmän osana
[Puhemies koputtaa] ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Hyrkkö.

16.39 Saara Hyrkkö vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitoksia ministe-
rille todella näiden tasa-arvokysymysten edistämisestä, mistä aikaisemmin täällä puhut-
tiin. Ja liittyen tähän Istanbulin sopimukseen on todella tärkeää, että Suomi aktiivisesti
puolustaa naisten oikeuksia turvaavia kansainvälisiä sopimuksia ja tukee seksuaali- ja li-
sääntymisoikeuksien edistämistä. On erittäin merkityksellistä näinä aikoina, kun naisten ja
tyttöjen oikeuksia haastetaan, että haavoittuvassa asemassa olevat tytöt ja naiset ympäri
maailmaa voivat luottaa siihen, että Suomi on heidän puolellaan.

Täällä on puhuttu paljon ihmisoikeuksista, ilmastonmuutoksesta, voimapolitiikan pa-
luustakin, ja nämä kaikki teemat yhdistyvät erityisesti arktisella alueella. Arktisen alueen
yhteistyöhän on Suomelle tärkeä kanava vaikuttaa ilmastokysymyksiin, kestävään kehi-
tykseen ja myös alkuperäiskansojen oikeuksiin. Olen iloinen siitä, että ulkoasiainvaliokun-
nan mietinnössä todetaan, että Suomelle luontevaa työtä arktisen alueen inhimillisen ja
ympäristön turvallisuuden vahvistamiseksi on tehostettava ja että alkuperäiskansojen oi-

Pöytäkirja PTK 73/2021 vp

keuksien toteutuminen [Puhemies koputtaa] ja ympäristön kunnioittaminen ovat edellytys onnistuneelle arktiselle yhteistyölle.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja edustaja Turtiainen.

16.40 Ano Turtiainen at (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Kuten mietinnössä mainitaan, selonteko tarkastelee turvallisuutta laajasta näkökulmasta. Se merkitsee, että turvallisuushaasteet ovat muutakin kuin sotilaallisia uhkia. Sen mukaan laajoja haasteita Suomen turvallisuudelle muodostavat muun muassa ilmastonmuutos, terveysuhat, ihmisoikeuksien loukkaukset ja muuttoliike.

Arvoisa puhemies! Pakko kysyä, miten mainittu ilmastonmuutos on haaste Suomen turvallisuudelle. Siksikö, että muutama harhassa elävä kokoontuu silloin tällöin istumaan Helsingissä kadulla häiritäkseen liikennettä? Ja on pakko kysyä myös, miksi terveysuhkissa ei ole huomioitu koronarokotteita, joihin on maailmassa kuollut jo tuhansia ihmisiä ja Suomessakin jo 78 ihmistä. — Kiitos. [Mikko Savola: Koronaan vielä enemmän!]

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Kari.

16.41 Mika Kari sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Yhdyn näihin puheenvuoronpitäjien ajatuksiin siitä, että on tärkeää, että eduskunnassa käydään tätä ulko- ja turvallisuuspoliittista keskustelua nimenomaan keskustelunäkökulmasta ja mielipiteiden esittämisen ja mahdollisesti mielipiteiden vaihdonkin näkökulmasta. EU- ja Nato-suhteemme ja EU:n ja Naton keskinäinen suhde ovat agendoja, jotka tulevinakin vuosina ja tulevilla hallituksilla ovat tavalla tai toisella työpöydän äärellä. Sen takia pitäisin äärimmäisen tarpeellisenä myös keskustelua tästä esityksestä, pohdinnasta, jota tässä kokoomus omassa puheenvuorossaan ja aikaisemmassa julkitusloissaan toi esiin, ettemme ajautuisi ajan virrassa johonkin sellaiseen yhteistyökuviioon, johonka tosiasiaa emme halua liittyä. Pitäisin myös mielekkäänä, että kun ulko- ja turvallisuuspoliittisen selontekotyön oheen on yhdistetty jo puolustuselonteko, niin tulevaisuudessa siihen yhdistettäisiin [Puhemies koputtaa] myös sisäisen turvallisuuden selontekoprosessi. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Kanerva.

16.42 Ilkka Kanerva kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suoraan vastauksena edustaja Karin pohdiskeluihin esitän omalta näkökannaltani sen käsityksen, että on poikkeuksellisen tarpeellista lähivuosien myötä keskustella hyvin asiallisesti, rauhallisesti, turvallisuuskylki edellä siitä asiasta, kuinka vakaasti Nato on mukana Euroopan turvallisuusrakenteissa. Me muistamme hyvin presidentti Trumpin viime hallintokauden, jolloin suhdanteet vaihtelivat erittäin radikaalisti tässä suhteessa. Epävarmuus oli olennaisin tunnusmerkki sille ilmastolle. Näin ollen pidän hyvin tärkeänä paitsi meidän oman turvallisuutemme myös koko ympäristömme kannalta sitä, että idän ja lännen välinen balanssi ja vakaus saadaan toteutettua tavalla, jossa myös lännen osalta on katsottava sitä, mikä on tärkeää, ja vakautettava niitä toimenpiteitä. Tässä valossa Naton ja Euroopan unionin keskinäinen neuvonpito, yhteistyö ja ehkäpä työnjako [Puhemies koputtaa] ovat sellainen asia, joka pitää uskaltaa ottaa myöskin keskustelun piiriin, niin kuin täällä puolustusministeri totesi.

Pöytäkirja PTK 73/2021 vp

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Vastauspuheenvuoro, edustaja Kiljunen, Kimmo.

16.44 Kimmo Kiljunen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta edustaja Kanerva nosti esille erittäin tärkeän asian, joka koski Naton merkitystä eurooppalaisessa turva-arkkitehtuurissa. Leikkisästi voisi sanoa näin päin, että kun 90-luvulla oli keskustelua siitä, että Venäjä liittyisi Naton jäseneksi, saatoimme me kaikki huokaista helpotuksesta, että ainakin keskustelu Suomen Nato-jäsenyydestä suuresti helpottuisi, jos Nato olisi kokonaisvaltainen yhteinen eurooppalainen turvallisuusjärjestelmä. Sitä tuli tietyllä tavallaan korvaamaan tietysti Etyj luottamusta lisäävine toimineen.

Minä pitäisin edelleenkin erittäin keskeisenä sitä, että me ymmärrämme turvallisuuden kokonaisvaltaisena käsitteenä, joka rakentuu yhteisen turvallisuuskäsitteen varaan, niin että me emme rakenna turvallisuuttamme ikään kuin jonkun toisen kustannuksella. Me tarvitsemme nimenomaan tällaisen jakamattoman turvallisuusjärjestelmän, ja siinä suhteessa tietysti Natolla on myöskin oma keskeinen roolinsa. [Ilkka Kanerva: Juuri näin! — Vastauspuheenvuoropyyntöjä]

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Arvoisat edustajat, moni teistä huutaa nyt vastauspuheenvuoroa, mutta tässä debatissa kaikki puheenvuorot ovat ikään kuin vastauspuheenvuoroja. — Edustaja Savola. — Otetaan muutama vastauspuheenvuoro vielä ja sitten ministeri Haavisto.

16.45 Mikko Savola kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! EU:n puolustusyhteistyö ei ole kilpaileva konsepti Naton kanssa, ja sen takia tämän EU:n puolustusyhteistyön kehittämisen pitää olla sitä, missä Suomikin on keskeisesti mukana.

Itse olen huolissani tässä EU-yhteistyössä siitä, että Iso-Britannia, jonka piti olla mukana keskeisesti EU:n puolustusyhteistyön kehittämisessä, on liukumassa siitä vahvastikin pois, ja sitä sopimusta, mikä EU:n ja Ison-Britanniankin välillä pitäisi olla tästä PRY:n kehittämisestä, ei ole, ja tätä pitäisi mielestäni edesauttaa EU-pöydistä käsin.

EU:n yhteisten ratkaisujen pitäisi minun mielestäni näkyä myös asevient- ja asetuontimenettelyssä. Ei ole mielestäni laitaa, jos Suomi oman huoltovarmuutensa kustannuksella ajaa paljon tiukempaa linjaa kuin monet muut EU-maat, esimerkiksi naapurimaamme Ruotsi, ja tässä pitäisi löytyä yhtenäinen linja siinä, mihin maihin viedään. Jos Suomi ei vie, [Puhemies koputtaa] niin ei sinne pitäisi silloin muidenkaan maiden aseita viedä.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja edustaja Sankelo.

16.46 Janne Sankelo kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Selonteossa lukee muun muassa, että Suomi ei salli alueensa käyttämistä vihamielisiin tarkoituksiin muita valtioita vastaan. Tämähän on jaloa, mutta jos asiaa pohtii tarkemmin, herää kuitenkin kysymys, miksi tällainen tulkinnanvarainen kirjaus ylipäättänsä on selontekoon kirjattu. Ketä varten se on? Suomi valmistautuu tarvittaessa puolustamaan kaikissa tilanteissa suveriniteettiaan. Kriisitilanteessa ei voi olla eikä käsittääkseni tarvitsekaan olla kovin ystävällinen. Tarkoituksenahan on nostaa kynnystä ryhtyä toimiin Suomea kohtaan ja tarvittaessa käyttää sotilaallista voimaa. Mielestäni tämä kirjaus on ikään kuin aikansa elänyt ja olisi muotoiltava uudelleen — ikään kuin antaisimme joillekin tahoille vakuuksia rauhanomaisista aikeistamme, vaikka tosiasiallisestihan me emme uhkaa ketään. Kysyisinkin tässä mi-

Pöytäkirja PTK 73/2021 vp

nistereiltä: eikö [Puhemies koputtaa] tätä muotoilua pitäisi jollain lailla päivittää tähän aikaan?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja edustaja Kinnunen.

16.47 Mikko Kinnunen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Laaja-alainen yhteistyö on tae kestävään rauhaan ja turvallisuuteen, ja selonteko nostaa esille meille tärkeän pohjoismaisen yhteistyön ja erityisesti yhteistyön Ruotsin kanssa. Meitä yhdistävät maantiede, toimintatavat, sivistys, historia, kulttuuri, perinteet ja erityisesti arvot. Korona-ajan erilaiset ratkaisut ovat kuitenkin murentaneet pohjoismaista yhteistyötä ja kahdenvälistä yhteistyötä Ruotsin kanssa. Niin voivat vaikuttaa myös tulevat kriisit, ja siksi on tärkeää olla jatkuvassa vuoropuhelussa naapureiden kanssa. Kysyisinkin ministereiltä ja yhteiseksi keskusteluksi: miten rakennamme tätä naapuruutta ja yhteistyötä koronan jälkeen ennalleen ja myöskin Pohjoismaiden ja Baltian maiden välillä?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Satonen.

16.48 Arto Satonen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Demokratiakehitys on viime aikoina saanut valitettavia takaiskuja erityisesti Valko-Venäjällä ja Hongkongissa ja toki muuallakin, ja sen lisäksi meillä on näitä autoritäärisesti johdettuja maita tai siihen suuntaan meneviä. Missään näistä maista, mitä tämä on koskenut, asiat eivät ole kyllä parempaan suuntaan menneet ihmisten kannalta, eli kyllä tämä on todella tärkeää, että me pyrimme niillä keinoilla, mitä meillä on käytettävissämme, demokratiaa edistämään ja vahvistamaan.

Haluaisin kysyä, kun tässä ministerit ovat vielä paikalla, tästä arktisesta yhteistyöstä, johon edustaja Hyrkkökin viittasi. Arktisella puolellahan tosiaan on suurvalloilla myöskin vahvoja taloudellisia intressejä, siellä on sotilaallisia intressejä, siellä on näitä ympäristöpoliittisia toimia, mutta olisiko se toisaalta myös semmoinen dialogin ja diplomatian paikka, jossa myös Suomi voisi vahvasti olla esillä [Puhemies koputtaa] ja yrittää saada vuoropuhelua aikaan suurvaltojen kesken?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Hoskonen.

16.49 Hannu Hoskonen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! On aivan erinomainen ajanjakso tehdä ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko. Toimintaympäristö on muuttunut viime aikoina niin nopeasti, että ei meinaa mukana pysyä. Tärkeää on suomalaisen huomata se ja meidän joka paikassa pitää itsestäänselvyytenä, että kuulumme läntiseen yhteisöön yhtenä vahvana länsimaisena sivistysvaltiona, joka kunnioittaa demokraattisia periaatteita ja oikeusvaltiota. Tässä on hyvä pohja.

Seuraava pohja tulee siitä, mitä Urho Kaleva Kekkonen aikoinaan sanoi: kun Suomi on kansainvälisissä tehtävissä, paremminkin pitää pyrkiä lääkärin kuin tuomarin rooliin, eli-kä emme lähde osoittelemaan isompiamme sormilla, koska isot pojat voivat siitä hermostua, jos olemme hyvin paljon kärkkäitä tuolla maailman tuulissa.

Kolmas asia on sitten tämä puolustusasia, että me pidämme oman maanpuolustuksen kunnossa. Siinä aivan keskeisin asia on se, että meillä on maanpuolustustahto korkealla ja säilytetään yleinen asevelvollisuus ja uskottava puolustuksen taso riittävällä kalustolla.

Pöytäkirja PTK 73/2021 vp

Ja viimeisenä asiana tähän mielestäni huomio Euroopan unionista: Se suunta, mihin nyt ollaan menossa — velkaunioniin — on koko Euroopan kannalta kaikkein suurin uhka, kun ruvetaan [Puhemies koputtaa] velkakirjoja jakelemaan ja sen kanssa pelaamaan. Siinä voi eurooppalainen yhteistyö kärsiä valtavan lommon, ja sitä ei korjaa sitten mikään.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Seuraavaksi edustaja Eestilä.

16.51 Markku Eestilä kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomen kannalta lienee tärkeintä, että pidämme hyvät suhteet sekä länteen että itään. Edustaja Virolainen käytti tässä suhteessa hyvän puheenvuoron, että erityisesti Venäjän suhteita ja Kiinan suhteita täytyy koko ajan parantaa. Se on järkevintä politiikkaa pieneltä maalta, ja se on puoluetonta politiikkaa.

Kysyisin ulkoministeri Haavistolta asiaa, jonka edustaja Kiuru nosti täällä esille. Me tiedämme, että Afrikan väkiluku tuplaantuu muutaman vuosikymmenen aikana ja kuivuudet tulevat lisääntymään — ilmastonmuutos sen tekee — ja sateet tulevat tietenkin lisääntymään. Mutta kun Afrikka on kuitenkin manner, joka on lähellä Eurooppaa, joka on meidän yhteistyömantereemme, kauppamantereemme, ja koko ajan EU, jossa Suomi on mukana, tekee Afrikan kehittämistä ja tukee sen vakautta, niin mitä keinoja meillä on vaikuttaa siihen, että kuivuus ei aiheuta tällaisia hallitsemattomia väestöliikkeitä? Onko teillä joitakin keinoja nostaa esille?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja ministeri Haavisto, 3 minuuttia, olkaa hyvä.

16.52 Ulkoministeri Pekka Haavisto: Kiitos, arvoisa puhemies! Kiitos hyvästä keskustelusta.

Edustaja Rantanen kysyi, eletäänkö niin kuin opetetaan näiden terrorismiasioiden osalta. Tämän hallituksen aikana on muun muassa liittytty tähän Isisin vastaisen koalition ydinryhmään, ja tämän osalta pidetään kokousta lähiviikkoina. Ollaan pyritty olemaan niin kiinteästi terrorismin vastaisessa työssä Suomen puolelta kuin voidaan olla. Aihehan on totta kai erittäin tärkeä.

Edustaja Kiuru ja nyt edustaja Eestilä nostivat tämän Afrikan väestönkasvukysymyksen, ja olisin oikeastaan viitannut edustaja Pelkosen hyvään puheenvuoroon, jossa tämä tyttöjen asema, naisten asema, koulutus tulevat merkitseväksi, koska on nähty, että väestönkasvuun vaikutetaan myöskin tyttöjen ja naisten aseman parantamisen kautta. Uskoisin, että tässä on yksi lääke tähän Afrikan tilanteeseen. Toinen on sen huomaaminen, että kun me katsomme Kiinaa ja Kiinankin investointeja Afrikkaan, niistä voi olla montaa mieltä, mutta Afrikka teollistuu, siitä tulee urbaanimpi monella tavalla. Uskon, että tämän uuden teknologian, ympäristömyönteisen teknologian, ilmastoratkaisuja tuovan teknologian, merkitys Afrikan mantereella kasvaa, ja siinä voimme olla myös Suomena mukana. Tällaiselle teknologialle ja osaamiselle on paljon kysyntää.

Edustaja Kivisaari kysyi hyvän kysymyksen: miten suomalainen koulutusjärjestelmä voi olla osana ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa? Tuli monia asioita siitä mieleen, mutta ehkä ennen kaikkea se, että koulussa tietysti nämä ulko- ja turvallisuuspolitiikan perusteet on hyvä oppia, mutta kouluissa opetellaan nykyään myöskin sovintoprosesseja. Otan sen esiin sen takia, että sovintoprosessit ja tällainen rauhanvälitys, joka on Suomen merkkituote

Pöytäkirja PTK 73/2021 vp

edelleen maailmalla, lähtevät sieltä juurilta, että meillä itsellämme on kyvyt siihen. Monissa kouluissa näitä prosesseja harjoitellaan, ja se on hyvä asia.

Edustajat Hyrkkö ja Satonen nostivat esille arktisen yhteistyön ja kaiken, mitä Suomi voi siinä tehdä, ja olen täsmälleen samaa mieltä kysyjien kanssa, että siinä saattaisi olla semmoinen rooli, jossa ympäristökysymykset, alkuperäiskansakysymykset ja sitten tämä suurvaltayhteistyö voisivat tarjota foorumin. Ja niin kuin edustaja Kulmuni sanoi, meistä tulee Euro-Barents-ryhmän puheenjohtaja ensi syksynä, ja tässäkin tämä linkkaus arktiseen on hyvin vahva, ja tätä voidaan käyttää.

Edustaja Turtiainen kysyi, miten ilmastonmuutos liittyy ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan. Kyllä valitettavasti tämä ympäristöpakolaisuus, ilmastopakolaisuus, maailmalla on, silloin kun mitään ei tehdä, sellainen trendi, joka muun muassa lisää sitten näitä pakolaisuuteen liittyviä paineita.

Kiitos tästä EU—Nato-keskustelusta. Edustaja Kari ja muut ovat siihen puuttuneet. Itsekin näen nämä kahtena aivan erillisenä organisaationa, mutta kun ne molemmat nyt uusia omaa strategiaansa myöskin Euroopan osalta, on hyvin tärkeää, että se tapahtuu synkronissa ja että tätä yhteistyötä viedään eteenpäin.

Edustaja Hoskonen nosti esille tämän lääkäri—tuomari-vertauksen presidentti Kekkoselta. Olen ajatellut niin, että kun ulkoministeriöön perustettiin nyt tämä rauhanvälityskeskus tällä kaudella ja muuta, niin se osoittaa, että meillä on halu edelleen vahvasti tukea maailmalla näitä rauhanprosesseja ja tässä rauhantyössä olla mukana. — Kiitoksia.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitoksia. — Ja ministeri Kaikkonen, 3 minuuttia.

16.55 Puolustusministeri Antti Kaikkonen: Arvoisa puhemies! Tässä ministeri Haavisto sen verran kattavasti vastasi, että ei ole kovin paljon lisää kommentoitavaa. Mutta ehkä nyt varmuuden vuoksi kuitenkin totean edustaja Rantaselle, joka kysyi suomalaisten turvallisuudesta, että se on tietenkin ykkösasia ja lähtökohta. Myös kun viittasin tähän puolustuselontekoon, mitä parhaillaan laaditaan, tietysti Suomi ja suomalaisten turvallisuus ovat siinä lähtökohta ja ykkösasia.

Ehkä vielä jatkaisin tuosta, mistä Haavisto jo aloitti, vastauksesta edustaja Kivisaarelle suomalaisen koulutusjärjestelmän roolista tässä kaikessa ja roolista turvallisuuden suhteen ja osana ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Näen sillä kyllä keskeisen roolin. Meillä on erittäin hyvä koulutus- ja koulujärjestelmä. Pidetään siitä kiinni, kehitetään sitä. Sillä on yhtymäkohtia myös tähän meidän turvallisuuteen ja ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan. Kyllä tänä päivänä informaatiovaikuttamisella on entistä keskeisempi osa, ja meidän täytyy varautua myös siihen, että erilaisia informaatiovaikuttamisen yrityksiä voi myös suomalaista yhteiskuntaa kohtaan tulla. Siinä suhteessa kyllä niillä välineillä, mitä suomalainen koulu parhaillaan voi antaa, on merkitystä. Meillä on hyvää yleissivistystä, hyvää medialukutaitoa ja vaikkapa hyvää somelukutaitoa. Tuollakin somen ja internetin ihmeellisessä maailmassa liikkuu hyvin monenlaista tavaraa, ja mitä paremmin osaamme sitä lukea ja erottaa, mikä on totta ja mikä ei ole totta, sitä paremmin myös olemme turvassa erilaiselta haitalliselta vaikuttamiselta.

Me ollaan suomalaisina maailman huippuluokkaa koulutustason ja kansan yhtenäisyyden osalta ja itse asiassa myös maanpuolustustahdon osalta, mihin edustaja Hoskonen tässä viittasi. Pidetään, arvoisa puhemies, näistä asioista kiinni. Se on yksi tärkeä turvallisuuden tae.

Pöytäkirja PTK 73/2021 vp

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja nyt puhujalistaan. Edustaja Turtiainen.

16.57 Ano Turtiainen at: Arvoisa puhemies! Selonteossa ja valiokunnan mietinnössä mainitaan monenlaisia ja ihan todellisia haasteita Suomen turvallisuudelle. Niistä puuttuu kuitenkin tällä hetkellä arjessamme enemmän kuin läsnä oleva Suomen ja suomalaisten turvallisuuteen erittäin vakavasti kohdistuva haaste. Tarkoitan niin kutsuttuja koronarokotteita, jotka ovat myös jakaneet kansamme kahtia: valvotuneisiin ja harhaan johdettuihin. Arvoisat kollegat, saatan nyt tietoonne seuraavan informaation, ettekä te tämän kuultuanne voi enää koskaan vedota tietämättömyyteen liittyen siihen riskiin, mille Suomen kansalaiset on altistettu. Suomi injektoidi parhaillaan kansalaisiinsa myrkkyny, jotka on naamioitu koronarokotteiksi.

Ensimmäiseksi — kuunnelkaa tarkkaan — yhdelläkään Suomessa injektoidavalla koronarokotteeksi naamioidulla myrkyllä ei ole myyntilupaa vaan ainoastaan Euroopan lääkeviraston ehdollinen markkinointilupa. Ehdollisen luvan ehdoissa lukee, että lupa on ehdollinen ja että ”saatavilla olevien tietojen on osoitettava, että lääkkeen hyödyt ylittävät sen riskit”.

Toiseksi, arvoisat kollegat, median toimituksesta huolimatta Suomessa ei ole virallisesti vielä kuollut yhtään ihmistä koronaan. THL:n mukaan viralliset kuolinsyyt julkaistaan vuoden 2020 osalta vasta vuonna 2022. Fimean mukaan Suomessa on kuitenkin kuollut 78 ihmistä koronarokotteeseen ja vakavia käsiteltyjä haittailmoituksia on 1 306 ja käsittelemättömiä ilmoituksia on 3 630. Noin 57 prosentissa käsitellyistä ilmoituksista haitat on arvioitu vakaviksi. Lähde tälle on Fimea.

Kolmanneksi, koronarokotteiksi naamioitujen myrkkyn ehdollisissa markkinointiluvissa lukee myös: ”Hakijan tulee pystyä toimittamaan kattavat kliiniset tiedot tulevaisuudessa.” Hyvät kollegat, tämä teksti on suoraan Euroopan lääkeviraston EMAn sivuilta.

Olen sanonut täällä useasti, että kyseessä on ihmiskoe. Suomalaisille ei ole kerrottu Nürnbergin säännösten vastaisesti, että kyseessä on ihmiskoe. Nyt tällä puheella olen tehnyt kaikki teidät sekä median edustajat tietoisiksi siitä, että kyseessä on ihmiskoe ja että sen tulokset ovat hirveitä. Vertailun vuoksi: edellinen pieleen mennyt rokotekokeilu Pandemrix keskeytettiin, kun haittavaikutuksia oli 32 kertaa vähemmän kuin nyt. Kysynkin nyt teiltä kaikilta: kuinka monen ihmisen tulee kuolla tai vammautua, että saamme keskeytettyä tämän ihmisten tappamisen ja vammauttamisen?

Hyvät kollegat ja arvoisat median edustajat, te olette nyt tietoisia kansakuntaamme kohtaavasta äärimmäisen vakavasta turvallisuushaasta ja siitä, että koronainjektoiden haitat ylittävät hyödyt. Teillä ei ole enää syytä olla toimimatta kansakuntaamme pelastamisen eteen.

Lopuksi, jos te johdatte kansalaisia vielä harhaan kertomalla heille esimerkiksi satuja, että rokotteet ovat turvallisia ja että niillä on myyntilupa, te osallistutte tahallanne useaan rikokseen, joista vakavin saattaa olla kansanmurha. Muistutan vielä kerran kaikkia, siis ihan jokaista: rikoksesta tulee tahallinen, kun sen tekee tietoisesti. Nyt te kaikki olette tietoisia. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Edustaja Sankelo.

17.02 Janne Sankelo kok: Arvoisa puhemies! Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikka ansaitsee päästä säännöllisesti esille parlamentaarisessa keskustelussa täällä eduskunnassa.

Pöytäkirja PTK 73/2021 vp

Selonteossa keskitytään tällä kertaa uusina aiheina muun muassa ilmastomuutokseen, epidemioihin, nationalismiin ja hybridivaikuttamiseen. Nämä uudet elementit ovat luonnollisesti tärkeitä asioita huomioida, sillä ulko- ja turvallisuuspolitiikka on muutakin kuin puolustusmäärärahoista päättämistä. Suomi ja kansalaiset kohtaavat uusia uhkia, kumppanuutemme elävät, eikä maailmanpolitiikan juna jää odottamaan matkustajia. Käsittelyssä oleva selonteko ei kuitenkaan ota erityisemmin kantaa kriisijohtamiseen, vaikka sen valuvat koronakriisin puhjetessa karulla tavalla paljastuivat monille maille, myös Suomelle. Eri hallinnonalojen koordinoitu yhteistoiminta on kangerrellut, eikä kyse ole ollut mistään kriisin alkuvaikeiden hakemisesta, vaan epäselvyyksiä on riittänyt aivan näihin päiviin asti.

Arvoisa puhemies! Perehdyin tähän ulko- ja turvallisuuspoliittiseen selontekoon, ja mielestäni siellä ei ole riittävän selkeitä viittauksia läntiseen turvallisuusyhteisöön eikä sitä, että Suomi on siihen kuuluva läntinen maa. Aiemmin tämä on kyllä hyvin avoimesti todettu, mutta nyt jostain syystä se ei ole siellä esillä. Toki ministerit tuossa juuri äsken avasivat vähän tätä asiaa. Kirjaukset eurooppalaisesta turvallisuusyhteistyöstä ovat toki positiivisia, mutta täytyy todeta, että ne isot länsimaisen turvallisuusympäristön ylläpitoon tarvittavat voimat linkittyvät transatlanttiseen yhteistyöhön Yhdysvaltojen kanssa. Tästäkin syystä olisi ollut paikallaan asettaa Suomi osaksi laajempaa läntistä viitekehystä.

Samaan hengenvetoon täytyy todeta, että selonteon Natoon liittyvät kirjaukset ovat laimeita, lähinnä nykytilannetta toteavia. Ei tästä selonteosta voi oikein päätellä, mikä on Suomen suunta tulevaisuudessa. Se ei tietysti hallituskokoonpano huomioon ottaen ole yllättävää. Länteen ei asemoiduta rohkeammin ja avoimemmin. Kokoomus on Nato-myönteinen puolue, niin kuin on tullut tänään iltapäivällä esille, ja meidän näkökulmastamme EU:n ja Naton puolustukseen liittyviä tehtäviä voisi pitkällä aikavälillä yhdistää soveltuvalta osin. Tämä on sitä kovan turvallisuuden keinoista linjaamista, jota on myös tehtävä arvoista puhumisen ja ihmisoikeuksien edistämisen ohella.

Arvoisa puhemies! Tuossa äskeisessä keskustelussa ja debatissa toin esille tämän selonteon kohdan, että ”Suomi ei salli alueensa käyttämistä vihamielisiin tarkoituksiin muita valtioita vastaan”. [Markus Mustajärvi: Oikein hyvä lause!] Tätä lausetta täältä edustaja Mustajärvi kehuu, mutta olisin ministereiltä kysynyt, mitä tämä tarkoittaa. Ketä varten se on? Tämä herättää monia kysymyksiä, ja olisi ollut hyvä, että ministerit olisivat tuossa äsken kertoneet, mitä tämä nyt tarkoittaa. Jotenkin tuntuisi, että me rakennamme tähän nyt ikään kuin sellaista uhkaa, jota ei ole olemassakaan, että haluamme antaa joillekin tahoille vakuuksia rauhanomaisista aikeistamme, vaikka tosiasiallisesti emme ole uhka kenellekään. Mutta ehkä tässä illan aikana tähän tulee sitten myös muita näkökulmia.

Arvoisa puhemies! Suomen linja on muodostunut vuosikymmenten aikana. Vakaus ja ennustettavuus on tärkeää, ja sen tulee yltää yli hallituskausien. Sen johdosta on hyvä asia, että täällä yhdessä voimme asioista keskustella ja olemme tehneet yhteisiä mietintöjä. Suomen turvallisuuspoliittinen ympäristö muuttuu kuitenkin jatkuvasti. On tärkeää, että eduskuntakin voi jatkossakin täällä aivan julkisesti arvioida näitä muutoksia. Voimme olla hyväntahtoisia, mutta turhaan hyväuskoisuuteen ei ole tulevaisuudessakaan tarvetta. [Erkki Tuomioja pyytää vastauspuheenvuoroa]

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Äsken kävimme aika laajan debatin, mutta myönnän nyt yhden vastauspuheenvuoron, ja sen jälkeen takaisin puhujalistaan. — Edustaja Tuomioja.

Pöytäkirja PTK 73/2021 vp

17.08 Erkki Tuomioja sd (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Edustaja Sankelo kummastelee yhtä lausetta, joka on ollut selonteossa ja selontekovastauksessa jo neljä vuotta sitten edellisen eduskunnan aikana. Kun hän kysyy, ketä vastaan ja mikä on sen tarkoitus, niin mikä on se ongelma, jonka hän näkee tässä? Pitäisikö Suomen olla käytettävissä joihinkin vihamielisiin tarkoituksiin joitain muita valtioita vastaan? Sanottakoon suoraan: tämä on tietenkin Venäjälle yksi tärkeä asia, koska heidän virheellinen käsityksensä on, että Nato olisi jotenkin heitä vastaan suunnattu hyökkäys, ja sitä paranoiaa ei pidä aliarvioida. Ja minusta on ihan yhtä lailla selvää, että Norjan suuntaan: kenties edustaja Sankelo muistaa, että kylmän sodan aikoihin epäiltiin sitä, onko Suomi antamassa Pohjois-Suomea Venäjän hyökkäykselle Pohjois-Norjaa vastaan. Minusta tällainen lause on itsensä selvä, joka poistaa spekulatiot kaikkiin suuntiin. Ja sen poistaminen, edustaja Sankelo, vasta nostaisi kaikenlaisia kysymyksiä. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja edustaja Kanerva.

17.09 Ilkka Kanerva kok: Arvoisa puhemies! En ole aivan varma vuodesta, mutta vuosituhannesta olen. Elettiin siis 2000-luvun alkupuolta, jolloin lähinnä Euroopan unionin, EU:n, sisällä luotiin sellaista strategiaa, jonka ideana oli niin sanottu kahden raiteen Venäjä-politiikka. Se tarkoitti sitä, että EU saattoi kritisoida Venäjää aina kun näki siihen olevan perusteltua syytä, mutta samanaikaisesti se, siis EU, pyrki vaalimaan rakentavia suhteita Venäjän kanssa niillä alueilla, joilla se oli suinkin mahdollista — aika tuttua politiikkaa. Joku sanoo, että kaksia raiteita on ollut käytössä jopa kaksin kappalein. Niistä ensimmäisiä ovat ajaneet sellaiset Euroopan unionin jäsenmaat, jotka me aika hyvin tunnustamme. Siellä on Saksaa, siellä on Ranskaa, siellä on muutamia muitakin tunnettuja Euroopan unionin jäsenmaita, joissa sitten toisaalta myöskin on seuraavassa vaiheessa ongelmat sytty, ja paikoin niistä on jopa syytetty Euroopan unionin tasoa. Jos olen oikein ymmärtänyt Euroopan unionin komissaareja — en vain nykyistä Borrellia vaan aikaisempiäkin — niin kahdet raiteet ovat olleet lähempänä alkuperäistä ajatustaan, eli julkisuudessa Venäjää on kovisteltu, mutta kulissien takana on haettu rakentavampaa tulokulmaa.

Me näimme hetki sitten EU:n korkean edustajan Borrellin nolosti päättyneen Venäjänvierailun, jossa oli tarkoitus, ymmärtääkseni, palata tähän totuttuun peliin. Moskovassa Borrell selvästikin yritti vetää perinteisen kahden raiteen esityksen, mutta totuttu toiminta ei enää tuottanutkaan totuttua tulosta. Venäjä on selkeästi muuttanut itsekkäämmäksi omaa politiikkaansa ja katsoo aika lailla täydellisesti Euroopan unionin ohitse. Euroopan unioni ei sovi Venäjän piirustuksiin tänä päivänä, mutta kylläkin Euroopan unionin jäsenmaat maa kerrallaan katsottuna, erillisesti koettuna. Venäjän tarkoituksena on osoittaa, että ne ajat, jolloin EU tai länsi saattoi ilman kustannushäiriöitä kritisoida ja jopa puuttua Venäjän sisäisiin asioihin, ovat nyt Venäjän kannalta nähtynä kerta kaikkiaan ohitse. Samalla tehtiin selväksi, että Venäjää kiinnostaa Euroopan tarjoamista raiteista vain tämä kansallinen puoli, johon viittasin. Borrellille tuli selvästikin yllätyksenä, itse asiassa šokkina, että hänen dialogihalukkuuttaan ei palkittukaan, vaan Venäjä pyyhki hänellä ja samalla koko Euroopan unionilla valitettavalla tavalla pöytää. Euroopan unioni koki arvovaltatappion. Venäjän analyysi, että se voi höykyttää EU:ta juuri ilman minkäänlaisia kustannuksia, osui valitettavasti kohdalleen.

Pöytäkirja PTK 73/2021 vp

Me olemme joutuneet puolustamaan unionia, emmekä sitä häpeä, vaan teemme niin myöskin jatkossa, mutta haluamme tietysti myöskin vaikuttaa Euroopan unionin toimintaperiaatteisiin. Suomella on ollut omat vaikeutensa historiassa. Meidän omat kahden raitteen politiikkamme ovat varmasti kaikille tuttuja. Se ei enää toimi, ja meidän liikesuuntamme on ollut yksinkertaisen selvää, itse asiassa sitä selvempää, mitä vahvemmin me olemme juurtuneet Euroopan unionin pysyväksi jäseneksi.

Onko Suomen politiikka nyt muutoksessa tältä osin, joudun kysymään, kun kysyn, onko tässä ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa momentum, jossa ylikorostunut arvopohjaisuus on synnyttämässä vähintäänkin potentiaalisen riitasoinnun Suomen perinteisen ulkopoliittisen toimintalinjan kanssa. Vaikka Suomi ei enää vuosikymmeniin ole ollut mieluummin lääkäri kuin tuomari, niin kuin tässä istuntosalissa äsken todettiin, niin Suomi on profiloitunut maltillisesti esiintyvänä maana, joka ei ole hakenut julkisia irtopisteitä muiden maiden kustannuksella. Tässä suhteessa erityisen merkittävä on meillä viime aikoina nähty toimintatavan muutos, jolloin puhutaan kevyesti Twitter-diplomatiasta. Se pitää sisällään uutta ulottuvuutta, yhtäältä nopean, lähestulkoon lonkalta ampuvan reaktiivisuuden ja toisaalta voimakkaan julkisen tuomitsemisen ja moitteen esittämisen itse kulloisellekin kohteelle.

Puhemies! Lyhyesti: Vaikka nämä vaikuttimet ovat puhtaat ja vilpittömät, niin on syytä muistaa, että kannanotot eivät vaikuta tyhjiössä, sillä metsä vastaa yleensä niin kuin sinne huudetaan. Arvot ovat perusta, ne ovat tärkeitä, mutta ne eivät voi olla ainoa prisma, jonka lävitse asioita tarkastellaan. Kaikki politiikka [Puhemies koputtaa] — kyllä — vaatii kykyä punnita osin yhteismitattomia asioita keskenään. Huolellinen kokonaisharkinta, mahdolliset seuraukset toiminnan hyödyistä ja potentiaalisista haitoista, on otettava huomioon silloin, kun otetaan korostetusti arvolähtöinen ulkopoliittikka ainoaksi ohjenuoraksi.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitoksia. — Ja edustaja Kinnunen.

17.15 Mikko Kinnunen kesk: Arvoisa herra puhemies! Kiristyvässä ja suurvaltapoliittikan leimaamassa epävakaa maailmanpoliittisessa tilanteessa osaava ja laajaan kansalliseen yksimielisyyteen nojaava ulko- ja turvallisuuspolitiikka nousee merkittävään asemaan. On tarpeen, että sitä määrittävät jatkuvuus, ennakoitavuus ja pitkäjänteisyys. Tasapainoinen ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko luo pohjaa vakauden luomiselle. Samalla tapaa tärkeä on ulkoasiainvaliokunnan yksimielinen mietintö. Eduskunnan on tärkeää hakea yhteistä linjaa, vaikka meillä on painotuseromme.

Selonteon mukaan Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan tavoitteita ovat ulko- ja turvallisuuspoliittisen yhteistyön edistäminen, monenkeskisen yhteistyön vahvistaminen, globaalin vastuun kantaminen ja rauhanrakentaminen. Turvallisuus tulee nähdä laajasti. Tehtävämme on turvata Suomen itsenäisyys ja alueellinen koskemattomuus. Tarvitsemme uskottavan puolustuksen. Tarvitsemme edelleen yleistä asevelvollisuutta. Tarvitsemme rauhanturvaamista ja rauhanylittämistä.

Selonteko nostaa esille kansakunnan eheyden ja sisäisen turvallisuuden. Olemme keskustelleet tänään myös laadukkaan koulutuksemme merkityksestä kansakunnan eheyden edistäjänä ja esimerkiksi medialukutaidon opettajana. Yleissivistys on paras lääke informaatiovaikuttamista ja valeuutisia vastaan.

Arvoisa puhemies! Laaja-alainen yhteistyö on tae kestävään rauhaan ja turvallisuuteen. Suomelle luonteva ja keskeinen yhteistyömuoto on läheinen suhde nimenomaan Pohjois-

Pöytäkirja PTK 73/2021 vp

maiden kanssa. Maantieteen ja naapuruuden pohjalta on rakentunut laaja-alainen käytännön yhteistyö, mutta tämän lisäksi meitä yhdistävät jaetut arvot, toiminnan tavat, sivistys, kulttuuri ja perinteet. Selonteossa todetaan, että Pohjoismaista ja ylipäätään kaikista kumppaneista tärkein on Ruotsi, johon meitä yhdistää muiden Pohjoismaiden kanssa jaettujen seikkojen ohella se, että kuulumme molemmat Euroopan unioniin mutta olemme sotiliittoon kuulumattomia maita. Ruotsi on Suomen tärkein kahdenvälinen kumppani. Pohjoismaista yhteistyötä on syytä tiivistää kaikilla osa-alueilla. Rajaesteiden purkamisessa on vielä paljon tehtävää. Jatkuvan oppimisen ja koulutuksen alalla on paljon yhteistä kehitettävää, samoin ruokaturvan ja omavaraisuuden edistämisessä ja puolustuspolitiikassa.

Arvoisa puhemies! Pohjoismaalaisuus ja pohjoismainen yhteistyö on Suomelle enemmän kuin turvallisuuspoliittinen valinta. Pohjoismaisuus on osa kansallista identiteettiämme. Se paaluttaa Suomen asemaa kansainvälisesti hyvin keskeisellä tavalla. Mielestäni ulkoasiainvaliokunta nostaa mietinnössään tärkeän huomion esiin, kun korostaa, että erityisesti Pohjoismaiden tulee tehdä yhä enemmän yhteistyötä kansainvälisen sääntöpohjaisen järjestelmän vahvistamiseksi. Pohjoismaat ovat meille luontainen viiteryhmä yhteistyön hakemiseksi vaikuttamistyössä myös kansainvälisissä organisaatioissa. Esimerkiksi YK:ssa ja vaikkapa arktisen alueen asioissa Pohjoismailla on mahdollisuus yhdessä vaikuttaa kokoaan suuremmin. Tämä työ on eduksi myös Suomelle.

Arvoisa puhemies! Yhteiskunnan kriisinsietokyvyn merkitys Suomen turvallisuudelle korostuu nopeasti muuttuvassa toimintaympäristössä. Meidän tulee vahvistaa kansallista puolustuskykyä ja sisäistä turvallisuutta ja vastata hybridiuhkiin, vakavaan järjestäytyneeseen rikollisuuteen ja terrorismiin. Suomen tulee hyödyntää digitalisaation mahdollisuudet ja minimoida siihen liittyvät riskit.

Arvoisa puhemies! Meidän tulee edelleen edistää pohjoismaista yhteistyötä mutta myös yhteistyötä toisen naapurimme, Viron, ja muidenkin Baltian maiden kanssa.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja edustaja Virolainen.

17.20 Anne-Mari Virolainen kok: Arvoisa herra puhemies! Ulko- ja turvallisuuspoliittisen ympäristön kehitys on ollut viimeiset puolitoista vuotta suurelta osin koronapandemian sävyttämää. Tämä aika on ollut poikkeusaikaa suurimmassa osassa maailmaa, ja ajan keskeiset ulkopoliittikan kysymykset ovat olleet rokotediplomatiassa ja koronakriisin koordinaatiossa niin EU-tasolla kuin globaalistikin. Yksi keskeisimmistä turvallisuuspoliittisista kysymyksistä maasta toiseen on ollut koronavirukselta suojautuminen. Se on ollut niin iholla ja ihon alla, että sen olemus turvallisuuspoliittisena asiana on jäänyt vähemmälle huomiolle.

Arvoisa puhemies! Rokotekattavuuden edistyessä pandemian aikaiset ulko- ja turvallisuuspolitiikan akuutit kysymykset ovat toivottavasti jäämässä taakse. Aiemmat globaalit trendit palaavat EU:n, Kiinan, Venäjän ja Yhdysvaltojen muodostamaan globaalitason suurvaltaneliöön. Länsimaat jatkavat yhteisen vastauksen hakemista Kiinan autoritäärisen politiikkaan ja kansainvälisen kaupan sääntöjen sekä monenvälisen päätöksenteon aseman uudistamiseen. Globaalit kauppapolitiikan politisoituessa EU pyrkii säilymään avoimena ja arvojensa pohjalta toimivana kauppavaltana. EU:n mahdollisuudet olla ottamatta kantaa Kiinan ja Yhdysvaltojen suurvaltakamppailuun vähenevät, samoin ihmisoi-
keuksien puolustamisen hinta nousee.

Pöytäkirja PTK 73/2021 vp

Arvoisa puhemies! Kun maailmantalous viime vuonna supistui, epidemian nopeasti kuriin saaneessa Kiinassa talous kasvoi. USA on ollut rakentamassa kansainvälisen kaupan sääntöjä vuosikymmenet, ja viimeisen neljän vuoden turbulentin kauden jälkeen nyt valta on presidentillä, joka hakee ratkaisuja maailman ongelmiin sekä hyviä välejä Eurooppaan. Presidentti Bidenin otteesta huolimatta Kiinan ja Yhdysvaltojen intressistiriitaan maailmanherruudessa ei ole näköpiirissä jännitteiden purkamista neuvotteluteitse. Molemmat haluavat määrittää huomisen monenvälisen päätöksenteon ja kaupankäynnin säännöt, molemmat haluavat tuottaa voittavat teknologiat. Merkittävässä, turvallisuuspoliittisestikin jännittyneessä kilpailussa maat kuitenkin samalla kirittävät toinen toistaan kehittämään parempia ja kustannustehokkaampia ratkaisuja aikamme merkittävän turvallisuusuhan eli ilmastomuutoksen ratkaisemiseksi ja samalla myös kirittävät yrityksiä ympäri maailman, myös Suomessa.

Arvoisa puhemies! Meihin vaikuttavia ulko- ja turvallisuuspoliittisia asioita on osattava katsoa sekä lukulaseilla että kiikareilla. Tämän päivän toimintakentän ymmärtäminen ja sen tarvitsemat ratkaisut edellyttävät globaalien kehityskulkujen ja lähialueemme välittömien riskitekijöiden huolellista kartoittamista. Yksi esimerkki tästä on tavaran tuonti Eurooppaan arktisen silkkitien kautta. Viisi kahdeksasta arktisen alueen maasta kuuluu Natoon, mikä tekee Suomesta otollisen läpikulkumaan Keski-Eurooppaan kiinalaiselle kauppalle. Kiinan yritys Rovajärven vieressä sijaitsevan lentokentän hankkimiseksi tyssäsi vuonna 2018 Puolustusvoimien epäilyyn investoinnin muusta kuin arktisen alueen tutkimukseen tarkoitetusta käytöstä. Esimerkkejä on muitakin. [Markus Mustajärvi: Se oli matkailuyrittäjähänke!]

Arvoisa puhemies! Suomen ensisijaisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan vaikutusväylän eli Euroopan unionin päätöksentekokykyä tulee parantaa. Ulkopoliittisessa päätöksenteossa yksimielisyyden vaatimus vaikeuttaa tai jopa estää EU:n toimintaa juuri silloin, kun sille olisi tarve. Kiinan Xinjiangin ihmisoikeusrikkomusten tuomitsemiseksi yksimielisyyttä löytyi, mutta kriittinen lausunto Hongkongin kontrollointiin suunnatusta turvallisuuslaista ei toteutunut, koska Unkari oli asiasta toista mieltä.

Arvoisa puhemies! Kehittyvissä maissa köyhyys ja epätasa-arvo ovat koronakriisin myötä kasvaneet, mahdollisuus koulunkäyntiin on heikentynyt entisestään, ja koronavirus on vaatinut päivästä toiseen enemmän kuolonuhreja. Suomen on otettava koronaviruksen vaikutukset huomioon kehityspolitiikan tavoitteissamme. Siihen palaamme alkusyksystä. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitos. — Ja edustaja Harjanne.

17.25 Atte Harjanne vihr: Arvoisa herra puhemies! Ulkoasiainvaliokunnan mietintö jatkaa selonteon hyvää linjaa, jossa ymmärretään laajan turvallisuuden näkökulma kaiken ulko- ja turvallisuuspolitiikan kehyksenä mutta ei perinteisen turvallisuusnäkökulman kustannuksella. Valiokunta painottaa parlamentaarisen keskustelun tärkeyttä. Ehdotus esimerkiksi pääministerin ilmoitusten pohjalta käytävistä keskusteluista selontekoja tiheämmin on hyvä. Viime kädessä vastuu on silti meillä kansanedustajilla, otammeko aktiivisesti kantaa ja vaihdammeko ajatuksia asiantuntijoiden ja kollegoiden kanssa, myös kansainvälisesti.

Arvoisa puhemies! Ilmastomuutos yhdessä luontokadon kanssa on ihmiskunnan kohtalonkysymys, jonka ratkaisemisessa ollaan jo myöhässä. Ekosysteemien, elinolojen ja

Pöytäkirja PTK 73/2021 vp

elinkeinojen heikentyminen ja jopa romahtaminen tai katoaminen luovat jännitteitä, syövät eväitä kestäväan kehitykseen ja ajavat väistämättä ihmisiä liikkeelle, erityisesti osueen saan yksiin heikon hallinnon ja köyhyyden kanssa.

Muuttuvan ilmaston ohella myös ilmastomuutoksen vaatimat välttämättömät toimet heijastuvat geopolitiikan kartalle. 1,5 asteen tavoite tarkoittaisi jotakuinkin globaalin fossiilienergian kulutuksen puolittamista tällä vuosikymmenellä. Se tulee heijastumaan fossiilienergian viennistä riippuvaisten maiden, kuten Venäjän ja monen Lähi-idän maan, talouksiin, kenties jopa yhteiskuntarauhaan. En koe sympatiaa autoritäärisiä hallintoja kohtaan, mutta ei sekasortoinen imploosiokaan ole toivottava. Tarvitaan siis politiikkaa, joka sovittaa yhteen maailmantalouden dekarbonisaation ja vakauden ja demokratian rakentamisen. Ilmasto- ja luontopolitiikka pitääkin nähdä aivan keskeisenä osana kauppa-, ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa.

Arvoisa puhemies! Kiristynyt suurvaltakilpailu nousee selonteossa ja mietinnössä keskeiseksi Suomen toimintaympäristöä muokkaavaksi voimaksi. Yhä harvempi, jos mikään, arena tai alue tulee säilymään siltä kilpailun heijastuessa niin arktiselle alueelle kuin teknologiapolitiikkaankin. Tämän suuren pelin paluun — professori Hiski Haukkalaa lainatakseni — asettamia puitteita arvioitaessa on muistettava, että laudalla on hyvin erilaisia pelaajia: On ihmisten ja ajatusten vapauteen uskovia demokratioita, on perusoikeuksia polkevia röyhkeitä itsevaltiaita. Toisille laki ja oikeus ovat kansalaisten suoja, toisille väline sortaa ja ryöstää. Samalla kun on tärkeää vahvistaa sääntöpohjaista järjestystä ja etsiä sovintoa neuvotteluin, on aivan selvää, missä joukkueessa Suomi tässä pelissä on. Suomi kuuluu läntiseen arvo- ja turvallisuusyhteisöön. Siksi yhtenäinen ja toimintakykyinen, arvojensa mukaan toimiva EU ja tiivis transatlanttinen suhde ovat keskeisen tärkeitä vaalia. Kiinan ja Venäjän horjutus- ja vaikuttamispyrkimyksille ei saa tarjota tilaa tai antaa periksi, ja Valko-Venäjän kaltaisten hylkiöhallintojen tekemisiin täytyy voida puuttua. Suomen etu on demokratian ja ihmisoikeuksien edistäminen ja puolustaminen yhdessä kumppanien kanssa kaikkialla maailmassa. [Markus Mustajärven välihuuto]

Arvoisa puhemies! Konkreettisin kysymys ulko- ja turvallisuuspolitiikan ytimessä on lopulta se, millaisten järjestelyjen varaan Suomi rakentaa oman välittömän turvallisuutensa. Tässä olemme päätyneet tilanteeseen, jossa kuulumme Euroopan unioniin mutta emme Natoon. Suhde Natoon on nykyisin samaan aikaan varsin tiivis ja kuitenkin tiettyjä hajurakoja korostava. Samalla tiedostamme, ettemme voisi pysyä lähialueen kriisissä ulkopuolisena ja että Natolla on tärkeä rooli Itämeren alueen vakauttajana. Suomalaisesta perspektiivistä tätä järjestelyä voi pitää perusteltuna, mutta Suomen turvallisuus on kytköksissä Eurooppaan, jonka sotilaallisen turvallisuuden kivijalka on nimenomaan kollektiivinen puolustus, joka pohjaa Natoon, eikä tämä ole muuttumassa.

Suomi on kyllä huolehtinut kansallisesta puolustuskyvystään, jopa esimerkillisesti, mutta on paikallaan kysyä, onko turvallisuuspoliittinen ratkaisumme omaa ja lähialueiden turvallisuutta parhaiten rakentava. Olen itse sitä mieltä, että Suomen ja mieluiten Suomen ja Ruotsin Nato-jäsenyys selkeyttäisi Euroopan turvallisuusjärjestelyitä ja edistäisi maanosan vakautta ja turvallisuutta. Vaikka liittoutuminen pysyy toistaiseksi vain mahdollisuutena, ovat kyky ja valmius kansainväliseen yhteistyöhön ja avun antamiseen ja vastaanottamiseen meille keskeisen tärkeitä, ja niitä on syytä edistää ja harjoitella aktiivisesti, [Puhemies koputtaa] harkitusti ja ilman ylimääräisiä pidäkkeitä kaikkien keskeisten kumppanien kanssa sekä kahdenvälisiä että monikansallisia rakenteita hyödyntäen.

Pöytäkirja PTK 73/2021 vp

Ulkopoliittisen instituutin tutkija Henri Vanhanen nosti hiljattain kirjoituksessaan tarpeen päivittää Suomen turvallisuuspoliittista narratiivia ja ehdotti Suomen määrittelyä ensisijaisesti kansallisesta puolustuksesta huolehtivaksi ja kansainvälistä puolustusyhteistyötä tekeväksi maaksi eikä niinkään sotilaallisiin liittoihin kuulumattomaksi tai liittoutumattomaksi maaksi. Se on mielenkiintoinen ajatus pohdittavaksi seuraavaa selontekoa ajatellen, liittoudumme tai emme.

Arvoisa puhemies! Lopuksi haluan vielä kerran kiittää selonteon ja mietinnön eteen puurtaneita. Toivottavasti keskustelu aiheesta jatkuu virkeänä vielä pitkään sen jälkeenkin, kun se tässä asiakohdassa loppuu.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja edustaja Mäkisalo-Ropponen.

17.30 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Myös tulevaisuusvaliokunta käsitteli tätä ulko- ja turvallisuuspoliittista selontekoa. Koska tulevaisuusvaliokunnan näkemykset suuntaavat katseen pidemmälle tulevaisuuteen, haluan tuoda muutamia ajatuksia valiokunnan lausunnosta myös tähän keskusteluun.

Yhtenä keskeisenä teimana lausunnossamme on ennakointitiedon parempi hyödyntäminen päätöksenteossa. Koronapandemia on viimeistään osoittanut sen, ettemme ole osanneet hyödyntää ennakointitietoa riittävästi. Jo usean vuoden ajan kansainvälisissä ennakointiraporteissa oli nostettu esille tappavan viruspandemian todennäköisyys, ja siitä huolimatta emme olleet siihen riittävästi valmistautuneet. Tähän tosiasiaan havahtuminen on tärkeää, sillä riittävä ennakointi ja varautuminen rakentavat yhteiskunnallista resilienssiä. Resilienssin kannalta tärkeitä asioita ovat muun muassa ruokaturva sekä kriittisiin resursseihin ja luonnonvaroihin liittyvät kansainväliset hankintaketjut. Ennakoinnissa luodaan erilaisia skenaarioita. Poliitiikan tehtävä on toimia niin, etteivät kielteiset skenaariot toteudu, ja toisaalta niin, että olemme varautuneet uhkiin ja kriiseihin ja meillä on keinoja selviytyä niistä. Toki politiikan keinoin on tärkeää edistää myös myönteisten skenaarioiden toteutumista.

Tulevaisuusvaliokunta teetti syksyllä 2020 selvityksen kansallisissa ja kansainvälisissä ennakointiraporteissa esille nostetuista uhista. Selvityksen tehneen tutkijaryhmän mukaan vastaavuus tämän selonteon ja globaalin ennakointiyhteisön esille tuomien riskien ja uhkakuvien välillä näyttäisi olevan varsin hyvä. Selonteko käsittelee pääsääntöisesti samantyyppisiä riskejä ja uhkakuvia kuin mitä erilaisissa ennakointiraporteissakin on nostettu esille. Ennakointiraporteissa on kuitenkin mainittu myös sellaisia pidemmälle meneviä uhkakuvia, joihin varautumista selonteossa ei juurikaan käsitellä, ja näiden asioiden pitäisi-kin meitä erityisesti kiinnostaa.

Turvallisuuspoliittisesti on tärkeää, että varautuminen ymmärretään myös varautumisen pahimpana. Ensimmäiseksi on tunnistettava systemaattisesti ne riskit, joilla on dystooppisia vaikutuksia. Sen jälkeen on arvioitava näiden vaikutusten seuraukset ja keinot varautua niihin. Tulevaisuusvaliokunnan kuulemisissa esille nousseita dystopioita ovat esimerkiksi uhkakuvat, joissa fossiiliriippuvaiset valtiot pyrkivät laajalla keinovalikoimalla estämään vihreän siirtymän toteutumista. Sähkö- ja viestintäverkot romahtavat, syntyy kokonaan uudenlaisia kyber- ja hybridisotaa käyviä toimijaryhmiä, joiden hyökkäyksessä Suomi tai suomalaiset joutuvat merkittävän vahingon uhriksi. Merkittävät lääkkeet menettävät tehonsa antimikrobiresistenssin vuoksi, vaaralliset eläin- ja kasvitaudit leviävät onnettomuuden tai bioiskun levittämänä, maaperä ja pohjavedet saastuvat ydinonnetto-

Pöytäkirja PTK 73/2021 vp

muuden seurauksena tai biodiversiteetin oheneminen johtaa elintarvikehuoltomme kannalta kriittiseen ekosysteemien äkilliseen romahdukseen.

Tulevaisuusvaliokunnan näkemyksen mukaan myös maailmantalouteen liittyvien uhkien vaikutus turvallisuusympäristöön on arvioitava paremmin. Valiokunta on jo aiemmin ottanut kantaa kansainvälisen toimintaympäristön muutoksiin ja monimutkaistumiseen ja edellyttänyt vaihtoehtoisia skenaarioita ja toimintamalleja myös sen varalle, että muutos globaalissa toimintajärjestelmässä on pysyvä tai hyvin pitkäaikainen. Selonteossa painotetaan toimenpiteenä sääntöpohjaisen ja monenvälisen ulkopoliitiikan vahvistamista. Vaikka tämä onkin perusteltu ja kannatettava ulko- ja turvallisuuspoliittinen visio, niin mahdollisena uhkakuvana tulisi tarkastella tarkemmin myös sitä, miten Suomi toimii maailmassa, jossa sääntöpohjainen ja monenvälinen toimintamalli edelleen heikkenee tai säännöt ja sopimukset perustuvat uusiin arvoihin, jotka ovat ristiriidassa Suomen arvojen ja tavoitteiden kanssa. Globaalin toimintaympäristön monimutkaistuessa ja EU:n päätöksenteon vaikeutuessa myös pohjoismaisen yhteistyön merkitys kasvaa.

Tulevaisuusvaliokunta kiinnittää erityistä huomiota myös siihen, että planeetan kantokyvyn ylittyminen sekä luonnonvarojen riittävyys ovat globaaliin turvallisuustilanteeseen merkittävästi vaikuttavia tekijöitä, joihin liittyviä signaaleja tulee seurata. Niiden muodostamia turvallisuusuhkia tulee ennakoida ja niihin tulee varautua aiempaa huomattavasti suuremmalla vakavuudella myös osana ulko- ja turvallisuuspoliittista ja myöhemmin myös puolustuspoliittista selontekoa.

Valiokunnan kuulemisissa nousi esille useita merkittäviä turvallisuuskysymyksiä, joita myös pitää analysoida tarkemmin. Tällaisia ovat muun muassa tekoälyn ja sosiaalisen median yhdessä aiheuttama informaatioympäristön hämärtyminen sosiaalisen ja kognitiivisen kyberturvallisuuden uudella tavalla haastavaksi disinformaatioympäristöksi ja esimerkiksi tarve määritellä Suomen kansallinen kybertila ja virtuaalivaluuttojen vaikutukset maailmantalouteen ja ympäristöön sekä esimerkiksi avaruusteknologian merkityksen nopea kasvu.

Ja ihan lopuksi, arvoisa puhemies, haluan palata vielä tähän päivään ja muistuttaa, että kansallisen resilienssin kehittämiseksi on tarkoin hyödynnettävä koronaviruspandemian tuomat opit, arvioitava poikkeusaikana syntyneet uudet käytännöt ja analysoitava, miten osaamispohjaamme ja päätöksentekojärjestelmäämme tulisi kehittää, jotta yhteiskuntamme pystyisi vastaavien kriisien yhteydessä toimimaan entistä paremmin. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitoksia. — Ja edustaja Hyrkkö.

17.36 Saara Hyrkkö vihr: Arvoisa puhemies! Suomi voi parhaimmillaan olla kokoaan suurempi maailmalla. Meidät tunnetaan tasa-arvon tekijänä, rauhanneuvottelijana, tinkimättömänä ihmisoikeuksien puolustajana. Meidän maineemme ilmastonmuutoksen torjunnan, teknologisen kehityksen, koulutuksen sekä naisten ja tyttöjen oikeuksien edelläkävijänä antaa uskottavuutta toimia näiden asioiden puolesta myös maailmalla. Meihin luotetaan ja meitä pyydetään tueksi vaikeilla hetkillä. Ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko luo perustan tämän työn jatkolle ja vahvistamiselle. Erityisen merkityksellistä on se, että ihmisoikeusperustaisuus nostetaan entistä vahvempaan ja perustavanlaatuisempaan rooliin Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikassa.

Rajat ylittäviin ongelmiin, kuten ilmaston lämpenemiseen, luonnon monimuotoisuuden hupenemiseen, ilman ja merten saastumiseen sekä erilaisiin turvallisuusuhkiin, tarvitaan

Pöytäkirja PTK 73/2021 vp

kansallisten toimien rinnalla entistä enemmän rajat ylittäviä ratkaisuja. Parhaimmillaan kansainväliset sopimukset ja solidaarisuus ennaltaehkäisevät ongelmien syntyä ja syvenemistä sekä rakentavat polkua kohti avointa, vakaata ja vapaata maailmaa. Erilaiset jakolinjat, vastakkainasettelu ja voimapolitiikan paluu tekevät sääntöpohjaisen kansainvälisen järjestelmän ja kansainvälisen oikeuden periaatteiden puolustamisesta ja kehittämisestä vaikeaa mutta sitäkin tärkeämpää. Kansainvälisen yhteistyön syventäminen, demokraattisten rakenteiden vahvistaminen ja yhteisten pelisääntöjen kirkastaminen ovat tarpeen, jotta esimerkiksi lasten oikeuksien sopimuksen, vammaisten henkilöiden oikeuksien sopimuksen, muiden ihmisoikeussopimusten, YK:n kestävän kehityksen ja Pariisin ilmastositomuksen tavoitteet voidaan saavuttaa. Kansainvälisellä yhteisöllä on velvollisuus puuttua yksittäisen valtion toimintaan silloin, kun valtio ei kykene tai ole halukas suojaamaan kansalaistensa elämää taikka noudattamaan oikeusvaltioperiaatetta. Myös ilmastokriisin vaapaamatkustajien toimintaan on puututtava.

Arvoisa puhemies! Nämä tärkeät näkökulmat — ihmisoikeudet, ilmastomuutoksen ja luontokadon torjunta sekä voimapolitiikan paluu — yhdistyvät erityisesti arktisella alueella. Arktisen alueen yhteistyö on Suomelle tärkeä kanava vaikuttaa ilmastokysymyksiin, kestäväan kehitykseen ja alkuperäiskansojen oikeuksiin. Arktisella alueella on maailman mittakaavassa valtava merkitys ilmastomuutoksen vastaisessa työssä, luonnon monimuotoisuuden säilyttämisessä ja luonnonvarojen kestävässä hyödyntämisessä. Siksi yhteistyö kaikkien alueella toimivien valtioiden kesken on äärimmäisen tärkeää. Suomella on myös tärkeä tehtävä varmistaa, että turvallisuuspoliittiset jännitteet eivät jyrää esimerkiksi ympäristökysymysten edellyttämää yhteistyötä. Ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä todetaankin, että Suomelle luontevaa työtä arktisen alueen inhimillisen ja ympäristön turvallisuuden vahvistamiseksi on tehostettava ja että alkuperäiskansojen oikeuksien toteutuminen ja ympäristön kunnioittaminen ovat edellytys onnistuneelle arktiselle yhteistyölle.

Arvoisa puhemies! Naisten ja sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen oikeuksien vastustus on viime vuosina voimistunut niin globaalisti kuin Euroopassa, ja tämä näkyy esimerkiksi joidenkin EU:n jäsenvaltioiden aktiivisena toimintana naisiin kohdistuvan ja perheväkivallan vastaista Istanbulin sopimusta vastaan. Samaan aikaan monet globaalit haasteet, kuten ilmastomuutos ja koronapandemia, vaikuttavat negatiivisesti naisten oikeuksien toteutumiseen ja korostavat olemassa olevia syrjiviä ja epätasa-arvoisia yhteiskunnallisia rakenteita. Naisten ja tyttöjen asema konflikteissa ja niiden jälkeen on yhä hyvin haavoittuvainen, ja sodankäyntimenetelmät ovat entistä vaarallisempia naisille, tytöille ja sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöille.

Näiden kehityskulkujen merkitystä ja tasa-arvonäkökulmaa muutenkin on syytä vahvistaa ulko- ja turvallisuuspolitiikan toimintaympäristön analyysissa. Suomen tulee puolustaa aktiivisesti naisten oikeudet turvaavien kansainvälisten sopimusten toimeenpanoa sekä tukea seksuaali- ja lisääntymisoikeuksien edistämistä. Ulkoasiainvaliokunta korostaakin mietinnössään, ettei tasa-arvoa saavuteta ainoastaan kehitysyhteistyöllä, vaan tämä asiakokonaisuus tulee mieltää osaksi eri ulkopoliittikan sektoreita. Tämän edellä kuvatun huolettavan kehityksen tulisi näkyä Suomen yhä voimakkaampana toimintana tasa-arvon, mukaan lukien vammaisten oikeuksien ja seksuaalioikeuksien, puolustamiseksi ulko- ja turvallisuuspoliittisissa toimissa ja EU-politiikassa. Suomen tulee myöskin jatkaa toimintaansa naisten roolin vahvistamiseksi rauhanprosesseissa ja erilaisilla päätöksentekofoorumeilla.

Pöytäkirja PTK 73/2021 vp

Niin tärkeitä kuin seksuaalioikeudet ja lisääntymisterveys ovatkin, niiden toteutuminen on kaikkea muuta kuin läpihuutojuttu. Siksi tarvitaan Suomen kaltaisia maita, jotka jaksavat väsymättömästi puhua seksuaalioikeuksien puolesta silloinkin, kun niitä oikeuksia haastetaan. Me astutaan esiin silloin, kun valtasuhteiden vaihdokset uhkaavat viedä rahoituksen tärkeää työtä tekeviltä järjestöiltä, ja jatkamme johdonmukaisesti ja tinkimättömästi sitä tuloksellista työtä naisten oikeuksien puolesta hallituskaudesta toiseen.

Arvoisa puhemies! Aivan lopuksi: Ulko- ja turvallisuuspolitiikka on kaikkien suomalaisten asia. Laaja-alainen ja osallistava keskustelu aiheesta on tärkeää, jotta eri-ikäiset ja erilaisista taustoista tulevat ihmiset voivat ottaa asian omakseen. Erityistä huomiota tulee kiinnittää nuorten mahdollisuuksiin osallistua ulko- ja turvallisuuspoliittiseen keskusteluun ja vaikuttamiseen. [Puhemies koputtaa] Kokonaisvaltainen turvallisuuskäsitys ja pitkäjänteinen ihmisoikeusperustainen ulkopoliittikka voivat parhaimmillaan myös tarjota kaikenlaisille ihmisille tarttumapintoja ja kanavia tuoda oma näkemyksensä osaksi Suomen ulkopoliittista tarinaa.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja edustaja Wallinheimo.

17.42 Sinuhe Wallinheimo kok: Arvoisa puhemies! Haluan kiittää ulkoasiainvaliokuntaa hyvästä mietinnöstä tähän hallituksen ulko- ja turvallisuuspoliittiseen selontekoon. Siihen on kiteytetty paljon niistä kriittisistäkin huomioista, joita eri valiokuntien kuulemisissa on noussut esiin. Esimerkiksi muistiossa mukana olevat osiot hybridiuhkista ja kyberturvallisuudesta ovat hyviä ja päällisin puolin ymmärrettyjä uusia uhkia.

Silti, arvoisa puhemies, tulevaisuusvaliokunnan jäsenenä haluaisin vielä tämän puheenvuoron kautta nostaa tarkemmin esiin tulevaisuusvaliokunnan lausuntoon sisältyviä seikkoja. Meillä oli TuVin omissa asiantuntijakuulemisissa mahdollisuus käydä erittäin avointa ja suoraa keskustelua juuri teknologian kehityksen vaikutuksista yhteiskuntien turvallisuuteen. Oma toivomukseni olisikin se, että TuVin lausuntoa hyödynnettäisiin vielä kattavammin seuraavia UTP-selontekoja laadittaessa.

Arvoisa puhemies! Vuoden 2021 Suomi ja maailma ovat keskellä historiallista muutosta. Sen moottori ei kuitenkaan ole ideologia tai politiikka vaan tietoon liittyvä teknologia. Emme voi unohtaa sitäkään tulevaisuuden näkökulmaa, että kuka hallitsee jatkossa dataa, tulee todennäköisesti hallitsemaan jatkossa myös maailmaa. Muutos siihen vanhaan ei-digitaaliseen maailmaan on suuri, mutta silti suurimmat muutokset ovat vasta edessä. Vaikka moni arkinen asia muuttuu uuden teknologian myötä helpommaksi, kolikon toinen puoli on se, että samalla me avaamme kyljen omien tietojemme väärinkäytölle, ja sitä myös tapahtuu yhä enemmän. Perinteisten kyberrikollisten ohella tätä nykyä mukana ovat myös valtiot. Jo nyt suurvaltojen välisissä suhteissa uuteen teknologiaan perustuvat iskut ja niiden torjuntaan liittyvät kysymykset ovat arkipäivää. Samaa sarjaa ovat olleet myös suurvaltojen yritykset ottaa haltuun ja monopolisoida tiettyjä tieto- ja viestintäteknologian uusia sovellutuksia. Teknologinen kylmä sota on käynnissä parasta aikaa.

Silti asiantuntijoiden mukaan tämä on vasta alkusoittoa isommille uhkille. Tekoälyn ja koneoppimisen kehitys mahdollistaa yhä laajemman ja taitavamman valetiedon tuottamisen ja jakamisen. Mitä esimerkiksi tapahtuu tulevaisuuden vaaleissa yleiselle kansalaiskeskustelulle, jos sitä harjoittamaan päästetään jatkuvasti oppivat, kaikkialla läsnä olevat ja väsymättömät tekoälyt? Kynnys tällaisten hyökkäysten tekemiseen madaltuu kuukausi kuukaudelta, sillä mahdollisuus jäädä kiinni tällaisista on pieni ja sanktiota ei käytännössä

Pöytäkirja PTK 73/2021 vp

ole. Entä mitä tapahtuu meidän nykyisille salausteknologioillemme, kun jo pitkällä olevat kvanttietokoneet mahdollistavat kaikkien mahdollisten salausten purkamisen muutamassa sekunnissa? Mitä se tekee yhteiskunnillemme, joissa muun muassa luottamuksellinen tietojen käsittely edellyttää vahvaa salausta?

Arvoisa puhemies! On päivänselvää, että kaikkiin uuden teknologian mukanaan tuomiin uhkiin on vaikea kehittää nopeasti toimivia vastauksia. Ihmisten kyky innovoida voittaa aina halun reguloida, ja rajat yleensä asetetaan vasta vahinkojen seurauksena. Silti juuri nyt meidän pitäisi näissä asioissa olla aktiivisia ja panostaa nykyistä vastuullisemman kansainvälisen kybertoimintaympäristön luomiseen. Kokoaan suurempana digitalisaation ja kyberteknologian osajana Suomi voisi omin kansallisin päätöksin ja kansainvälisissä pöydissä toimia tästä esimerkkinä. Toivon, että osaan näistä toiveista saadaan vastauksia hallituksen piakkoin valmistuvassa puolustuspoliittisessa selonteossa.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ledamot Biaudet.

17.46 Eva Biaudet r: Arvoisa puhemies, ärade talman! Hallituksen selonteon mukaan Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan tavoitteena on kansainvälisen yhteistyön edistäminen, globaalin vastuun kantaminen ja rauhan rakentaminen. Ulko- ja turvallisuuspolitiikka on siis paljon enemmän kuin puolustuspolitiikkaa, koska monet inhimillistä turvallisuutta ja meidän hyvinvointiamme uhkaavat haasteet ovat globaaleja ja muita kuin perinteisiä aseellisia konflikteja. Siksi on keskeistä, että keskustelu — enemmän kuin ehkä tällä hetkellä tapahtuu — keskittyy kansainvälisen rauhan, turvallisuuden ja hyvinvoinnin tuottamiseen. Mikään maa ei ole turvassa näiltä turvallisuushilta. Sen olemme tietenkin nähneet nyt covid-19-pandemian vaikutuksista. Niihin perinteiset voimapolitiikka ja keskustelun välineet eivät tule apuun, päinvastoin. Toivomme tietenkin, että nyt Yhdysvaltojen presidentti Bidenin EU-maiden vierailu tuo myös niihin lisää painoarvoa.

Suomessakin näkemykset meidän globaalista asemasta, kansainvälisistä sitoumuksista ja ihmisoikeuksista jakautuvat vahvasti. Meille on muodostunut poliittinen liike, joka ajattelee, että Suomi voi olla turvassa vain sulkeutumalla ja eristäytymällä kansainvälisestä yhteistyöstä, jättäytymällä pois kansainvälisten velvoitteiden sitovuudesta. Tästä näkökulmasta ulkoasiainvaliokunnan yksimielinen mietintö ei kerro varsinaista tai ainakaan koko totuutta Suomen poliittisesta ilmapiiristä. Ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtajan yksipuolinen turvallisuusuhkien liittäminen ihmisten liikkumiseen korostaa mielestäni liikaa tätä näkemystä. Halutaan antaa virheellinen mielikuva, että voimme elää erillämme toisistamme, että maahanmuuttajat ovat aina uhka ja että ihmiset, jotka pakenevat vainoa, eivät ansaitse enää kansainvälistä suojelua, mitä yhteen tärkeimmistä kansainvälisistä ihmisoikeussopimuksista, Geneven pakolaissopimukseen, sitoutuminen edellyttää meiltä. Historiallinen muisti on lyhyt. Sopimus rakennettiin nimenomaan toisen maailmansodan natsien vainoamien ihmisten suojelemiseksi Euroopassa. Kyse on siis sääntöpohjaisesta yhteistyöstä sekä kestävästä kehityksestä ja demokratian perusteista ja niihin sitoutumisesta. Kysymys on myös inhimillisyydestä ja suorasekkäisestä vastuun kantamisesta.

Sääntöpohjaisen kansainvälisen järjestelmän ja kansainvälisen yhteistyön vahvistaminen on Suomen etu. Selonteossa perustellaan erityisesti YK:n ja EU:n yhteistyörakenteiden merkitystä. Suomi pyrkii myös ihmisoikeusneuvostoon kaudelle 2022—2024, missä Suomen pääviesti ”A diverse world, universal human rights” korostaa ihmisoikeuksien yleismaailmallisuutta. Erityisesti nostamme esiin naisten ja tyttöjen oikeuksien ja suku-

Pöytäkirja PTK 73/2021 vp

puolten välisen tasa-arvon edistämisen sekä haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten oikeuksien puolustamisen. Globaalin vastuun kantaminen yhdistyy meillä siis aktiiviseen ja määrätietoiseen vaikuttamiseen. Suomi korostaa ihmisoikeuksien, oikeusvaltion ja tasa-arvon aktiivista edistämistä kaikissa suhteissa. Tämä edellyttää myös uskottavuutta kotimaassa ja EU:ssa tapahtuvan politiikan osalta.

Mitä ihmisoikeusperustainen politiikka aina tarkoittaa käytännössä? Sehän ei tapahdu itsestään, vaan meidän tulee aktiivisesti löytää uusia toimintatapoja ja struktuureita. Se voisi tarkoittaa käytännössä sitä, että edustustomme allokoiivat aikaa ihmisoikeuskysymyksille, seuraavat tavoitteiden toteutumista ja ovat esimerkiksi luomassa kansainvälisten toimijoiden ihmisoikeusverkostoja kohdemaissa. Ihmisoikeusperustaisuus tarkoittaa myös sitä, että tuetaan ihmisoikeuksien puolustajia, seurataan esimerkiksi heihin kohdistuvia oikeudenkäyntejä ja ollaan aktiivisia tasa-arvokysymyksissä.

Anti-gender-liike ja naisten sekä sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen oikeuksia vastustavat ryhmät ovat vahvistuneet ja muodostavat merkittävän uhan naisten oikeuksille. Naisten oikeuksia rajaamaan pyrkivä globaali liike on hyvin organisoitu ja rahoitettu sekä vaikutusvaltainen. Naisiin kohdistuva väkivalta ja sukupuolittunut väkivalta ovat konkreettinen turvallisuusuhka naisille ja seksuaali- ja sukupuolivähemmistöille. Ihmisoikeudet ovat pienissä paikoissa, kuten Eleanor Roosevelt aikoinaan YK:n ihmisoikeusjulistusta sorvatessaan sanoi. Inhimillinen turvallisuus on kovaa turvallisuutta, jota välttämättä ei voida turvata aseilla mutta jonka tulisi aina olla rauhan tilan mittari. — Kiitoksia.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitos. — Ja edustaja Purra.

17.51 Riikka Purra ps: Arvoisa herra puhemies! Käsiteltävänä olevassa selonteossa määritellään lähtökohdat Suomen harjoittamalle ulko- ja turvallisuuspolitiikalle. Selonteossa nostetaan globaaleista ongelmista esiin muun muassa ilmastonmuutos, muuttoliike, väestönkehitys, terrorismi ja väkivaltainen radikalisoituminen. Myös hallintovaliokunta lausui selonteosta, mutta valitettavasti yksimielinen ja hyvä lausuntomme on ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä lähes kokonaan sivuutettu. Koska erityisesti terrorismin ja maahanmuuton analyysit ovat sekä selonteossa että mietinnössä marginaalisessa asemassa, käsitelen niitä tässä puheenvuorossa.

Hallintovaliokunta käsitteli lausunnossaan maahanmuuttoa laajasti. Vaikka konfliktin ehkäisy, kriisinhallinta, kehityspolitiikka, ilmastopolitiikka ja kaupallistaloudellinen yhteistyö ovat ulko- ja turvallisuuspolitiikan välineitä, joilla voidaan vaikuttaa muuttoliikkeen perimmäisiin syihin ja tukea alueellista vakautta, on huomattavista taloudellisista ja muista panostuksista huolimatta tuloksia saavutettu vähänlaisesti ja hyvin hitaasti. UTP-selonteossa mainitaan Suomeen saapuva maahanmuutto myös epävakauttavana tekijänä. Hallintovaliokunta korostaa, että maahanmuuttajien integroitumisen velvoittavuutta tulee lisätä. Länsinaapurimme valitettava esimerkki kannattaa pitää mielessä.

Tärkeää on myös ymmärtää laajamittaisen maahanmuuton aiheuttamat uhat ja varautua niihin. Vuoden 2015 tapahtumien ei pitäisi olla mahdollisia, koska turvapaikanhakijat eivät kuulu EU-alueella vapaan liikkuvuuden piiriin, mutta niin vain tapahtui ja voi tapahtua taas uudelleen. Sekä Kanariansaarilla, muualla Espanjassa, Italiassa että Kreikassa on näkyvissä laittoman siirtolaisuuden määrän kasvu. Myös turvapaikanhakijoiksi väitettyjen siirtolaisten käyttäminen hybridioperaatioissa, kuten Turkista Kreikkaan tapahtuvissa rajatapauksissa, on syytä ymmärtää ja asiaan varautua myös suhteessa omaan itärajaamme.

Pöytäkirja PTK 73/2021 vp

Kuten lukuisissa yksimielisissä lausunnoissaan aiemminkin, hallintovaliokunta korostaa, että turvapaikkajärjestelmän perustavoite on kansainvälisen suojelun antaminen sitä aidosti tarvitseville. Väärinkäyttöksiin tulisi puuttua ja palauttamisen tulisi olla tehokasta ja viivytyksetöntä. Nyt näin ei ole. ”Palautusjärjestelmä ei toimi asianmukaisesti, mikä heikentää koko turvapaikkajärjestelmän legitimitettä”, valiokunta lausuu. Euroopassa on huomattavia määriä ihmisiä, jotka saatuaan lainvoimaisen kielteisen päätöksen eivät kuitenkaan suostu poistumaan unionin alueelta ja joita heidän lähtömaansa ei suostu ottamaan vastaan, elleivät he palaa vapaaehtoisesti. Osaa laittomasti Euroopassa oleskelevista on puolestaan vaikea tavoittaa. Hallintovaliokunta on useissa lausunnoissaan korostanut, että laitonta maahantuloa ja maassa oleskelua ilman laillista oleskeluoikeutta pitää ehkäistä tehokkaammin sekä palautuksia toimeenpanna nykyistä toimivammin.

Pelkästään EU:n jäsenmaiden sisäministerien ja sisäasiainhallinnon toimin palautussovimusten aikaansaaminen ja palautusyhteistyö ei ole onnistunut. Tarvitaan jäsenmaiden ulkoasiainhallintoa, ulkoministereitä, hallituksia ja pääministereitä ajamaan palautusyhteistyötä kolmansien maiden kanssa. Kauppapolitiikka, kehitysyhteistyö ja muut yhteiskuntien toimintalohtot on kytkettävä mukaan toimivan palautuspolitiikan toteuttamiseksi. Hallintovaliokunnan mukaan unionin ja jäsenmaiden erilaisten taloudellisten tukien vastineeksi on voitava asettaa velvoite palautettavien vastaanottamiseen ilman ehtoja. Ilman tehokasta palautuspolitiikkaa ei voi olla myöskään yhtenäistä EU:n maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikkaa.

Arvoisa puhemies! Selonteossa terrorismi ja väkivaltainen radikalisoituminen mainitaan muutaman kerran, mutta se ei kuitenkaan ota näihin laajemmin kantaa. Käsittelimme hallintovaliokunnan lausunnossamme myös terrorismia ja radikalisoitumista. Suomessa merkittävimmän terrorismin uhan muodostavat valiokunnan saaman selvityksen mukaan radikaali-islamistista ja äärioikeistolaista ideologiaa kannattavat yksittäiset toimijat ja pienryhmät. Suojelupoliisin terrorismintorjunnan kohdehenkilöitä on tällä hetkellä noin 390, ja näistä valtaosa kytkeytyy radikaali-islamistiseen ideologiaan. Radikaali-islamistinen terrorismi muodostaa myös globaalisti merkittävimmän terrorismin uhan. Suojelupoliisi on arvioinut, että Syyrian ja Irakin konfliktialueilta Suomeen palaavat vierastaistelijat todennäköisesti jatkavat toimintaansa radikaali-islamistisissa verkostoissa. Terroristijärjestöjen toimintaan kytköksissä olevat palaajat muodostavat saadun selvityksen mukaan turvallisuusuhan sukupuoleen katsomatta. Hallintovaliokunnan mielestä ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon yhteydessä on jatkossa syytä kiinnittää nykyistä enemmän huomiota [Puhemies koputtaa] terrorismin aiheuttamaan turvallisuusuhkaan.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja edustaja Salonen.

17.57 Kristiina Salonen sd: Arvoisa puhemies! Ulko- ja turvallisuuspolitiikkamme ei saa olla ailahtelevaa tai kulloisillekin vallanvaihdoksille alisteista. Puolueilla ja hallituksilla on toki erilaisia näkökulmia ja painotuksia ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan, mutta Suomen linjan on syytä olla pitkäjänteinen ja yhtenäinen.

Ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko on hieno osoitus siitä, että meillä vallitsee laaja-alainen, hallitus—oppositio-rajat ylittävä yhteisymmärrys Suomen päälinjoista selontekoon liittyen. Ulkoasiainvaliokunnan mietintö on yksimielinen, ja jo se itsessään on tärkeää ulko- ja turvallisuuspolitiikkamme kannalta. Painotuseroja toki on siinäkin, ja hyvä niin.

Pöytäkirja PTK 73/2021 vp

Arvoisa puhemies! Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan tärkeä tavoite on, että kansallisin toimin ja kansainvälisellä yhteistyöllä estetään aseellisten konfliktien ja Suomen turvallisuutta ja yhteiskunnan toimintakykyä vaarantavien tilanteiden syntyminen sekä Suomen joutuminen sotilaalliseen konfliktiin. Suomi harjoittaa aktiivista vakauspolitiikkaa sotilaallisten uhkien ennaltaehkäisemiseksi eikä salli alueensa käyttöä vihamielisiin tarkoituksiin muita valtioita vastaan. Ulkoasiainvaliokunta jakaa selontekoon kirjatut Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan päämäärät niin Suomen kansainvälisen aseman vahvistamiseen, valtion itsenäisyyden ja alueellisen koskemattomuuden turvaamiseen, Suomen turvallisuuden ja hyvinvoinnin vahvistamiseen kuin yhteiskunnan toimivuuden ylläpitämiseen.

Selonteko tarkastelee turvallisuutta laajan turvallisuuden näkökulmasta. Suomen turvallisuusuhat eivät ole ainoastaan sotilaallisia uhkia, vaan yhä tärkeämpää on ymmärtää uhkinamme myös esimerkiksi ilmastonmuutos, luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen, terrorismi, cyber- ja hybridiuhat tai vaikkapa koronakriisin kaltaiset pandemiat. Yhä edelleen pidämme joitakin uhkia niin epätodennäköisinä, ettemme oikeastaan edes pysähdy niihin. Koronapandemia on kuitenkin osoittanut meille, että epätodennäköisestä voi tulla totta, ja silloin on oltava varautunut siihen kaikkein epätodennäköisimpäänkin uhkaan.

Tulevaisuusvaliokunta nostaa lausunnossaan esille juuri tätä näkökulmaa. Tulevaisuusvaliokunnan asiantuntijat nostivat esiin muun muassa teknologiakehityksen luomia uusia uhkia, yhteiskunnallista resilienssiä, ennakointiraporteissa esille nousseita uhkakuvia ja Suomen kansainvälistä profiloitumista turvallisuusosajana. Teknologiakehityksen tuomista uhista tulevaisuusvaliokunta nostaa lausunnossaan esimerkiksi suurvaltojen valtakamppailun, joka ilmenee parhaillaan pyrkimyksenä päästä määrittelemään teknologisia standardeja ja muodostamaan niille perustuvia digitaalisia monopoleja. Tämä kehityskulku hämärtää kauppa-, teknologia-, ulko- ja turvallisuuspolitiikan rajapintoja ja tekee myös teknologia- ja kauppapolitiikasta ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Erään asiantuntijan mukaan riskinä on esimerkiksi splinternet eli internetin hajoaminen poliittisen vaikutusvallan ja liiketoiminnan sekoittuessa keskenään.

Arvoisa puhemies! Ulkoasiainvaliokunta korostaa, että vain Suomeen kohdistuvaa välitöntä sotilaallista uhkaa ei onneksemme ole tässäkään selonteossa näköpiirissä. Suomen turvallisuustilanne on kokonaisuudessaan edelleen hyvä. Se ei tarkoita silti sitä, ettemme eläisi osana jännitteistä maailmaa ja suurvaltapolitiikkaa. Myös turvallisuusuhkamme ovat sotilaallista uhkaa moninaisemmat. Ulkoasiainvaliokunta korostaakin sisäisen turvallisuuden tärkeimpiä tekijöitä olevan kansakunnan eheys ja yhteenkuuluvuus sekä tasa-arvoisesti jakaantuva hyvinvointi. Nämä ovat myös edellytyksiä sille, että Suomi pystyy vastaamaan alkuperältään maan rajojen ulkopuolelta mahdollisesti tuleviin uhkiin.

Tulevaisuusvaliokunta nostaa esille, että erityisesti informaatiopuolustus eli väärän tiedon oikaisemisen sekä tiedon eheyden varmistamisen strategiat olisivat ansainneet enemmän painoarvoa selonteossa. Valetietoon ja tekoälyyn liittyvistä uhkakuvista asiantuntijat mainitsivat esimerkiksi GPT-3-tekoälyn kyvyn tuottaa älykkään oloisia tekstejä ja keskustelun pätkiä useilla eri kielillä. Asiantuntijan mukaan ei olla kaukana siitä, että tekoäly pystyy käyttämään sosiaalisessa mediassa yhtäaikaaisesti miljoonia keskusteluja, joihin osallistuvien ihmisten on vaikea hahmottaa keskustelewansa koneen kanssa. On myös palveluita, joilla voidaan luoda valokuvia kasvoista, joita ei oikeasti ole olemassa. Nämä kasvot voivat videoissa puhua aidon näköisesti eri kielillä. Tällainen toimintaympäristö muuttaa maan sisäisen eheyden vaalimisen vaikeammaksi, jopa hallitsemattomaksi. Selonteko voi-

Pöytäkirja PTK 73/2021 vp

sikin olla vielä rohkeampi ja eteenpäin katsovampi siinä, miten se käsittelee nykymaailman sekä tulevaisuuden uhkia. Meidän on kyettävä varautumaan näihinkin uhkiin ja estämään ne ennen kuin ne realisoituvat.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Multala poissa, edustaja Kaunisto poissa. — Edustaja Mustajärvi, olkaa hyvä.

18.02 Markus Mustajärvi vas: Arvoisa puhemies! Selontekoprosessit ovat hyvin mielenkiintoisia. Itse olen saanut olla jo viime kaudella mukana Nato-selvityksen seurantaryhmässä ja ulko- ja turvallisuus- sekä puolustuspoliittisen selonteon seurantaryhmässä — ja sama työ on jatkunut tämän kauden — ja sen lisäksi vielä puolustusvaliokunnassa toista kautta. Nuo selontekotekstit eivät lähde tyhjästä, vaan siellä on aina keskeisiä sisältöjä aiemmista selonteista, niin kuin pitää ollakin, mutta sitten virkamiehet kyllä, kun hekään eivät ole täysin neutraaleja ja heidän kantansa eivät ole arvovapaita, luovat pohjat niille teksteille, joita leivotaan seurantaryhmässä ja TP-UTVAssa, ja nämä ministeriöt, seurantaryhmä ja TP-UTVA ovat siinä vaiheessa hyvinkin tiiviissä vuorovaikutuksessa, ja seurantaryhmässä on sekä sisäinen prosessi että ulkoinen prosessi asioitten viemiseksi. Sen jälkeen, kun nämä tahot ovat siunanneet omalta puoleltaan lopputuotteen, se tulee sitten eduskunnan käsittelyyn.

Kun on seurannut semmoisia ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan vihkiytyneitä kansanedustajia, jotka ovat asiaa harrastaneet kymmeniä vuosia, niin olisikin äärimmäisen tärkeää se, että myöskin nuoremmista poliittikopolvista löytyisi sellaisia, jotka ottavat nämä asiat omakseen, vaikka ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan perehtyminen ei ehkä ole kaikkein varmin tapa varmistaa sitä uudelleenvalintaa.

Selonteon käsittelyssä yksimielisyyden tavoittelu on kyllä arvokas asia, ja lähtökohta on se, että katsotaan, mikä meitä yhdistää, eikä se, että haetaan niitä asioita, jotka meitä erottavat. Selonteot pitäisi kyetä keskeisin osin poikkileikkaamaan niin, että niillä olisivat rajapinnat oleellisilta osin kunnossa. Puolustusselonteon aikajännehän nyt on ilman muuta kaikista pisin. Tekstissä mainitaan, että se on 8—10 vuotta, mutta se on itse asiassa paljon pidempi, koska HX-hankkeen, joka on Suomen historian suurin hankintapäätös, aikajänne yksistään on jo 30—40 vuotta, ja tällä hankinnalla on hyvin vahva ulkopoliittinen ulottuvuus.

Arvoisa puhemies! Kun kokoomuslaiset edustajat ovat arvostelleet ja ihmetelleet sitä, miksi tekstissä on mukana lause ”Suomi ei luovuta aluettaan vihamielisiin tarkoituksiin”, niin se lause on arvostelusta päätellen ilmeisen onnistunut. Ja vastaus löytyy kokoomuksen ryhmäpuheesta. Ryhmäpuheen pitäjä sanoi, että Suomen alueet, pohjoiset alueet, ovat strategisesti tärkeitä. Siksi tuo lause on olennainen osa tekstiä. Jos ajatellaan, pelkääkö Venäjä Suomea, niin ei varmaan pelkää mutta seuraa varmaan hyvin tarkasti sitä, tuleeko heille 1 300 kilometriä uutta Nato-rajaa, kun tietää, kuinka tärkeitä Murmanskin alue ja Pietarin alue ovat olleet tsaarin vallan aikana Venäjälle ja Neuvostoliiton aikana ja on nyt uuden Venäjän aikana edelleen. Miksi sitten Suomen tekemisiä seurataan? Suomessa on kansainvälisiä harjoituksia 80 kappaletta vuodessa. Itse asiassa ei ole montaakaan päivää vuoden aikana, vuosikierron aikana, että täällä ei olisi Nato-joukkoja. Jokin aika sitten B-52-pommittajat simuloivat taktista ydinasehyökkäystä Murmanskin alueelle. Norja on esittänyt kauttakulkusopimusta, joka tarkoittaa sitä, että Suomen ja Ruotsin pohjoisten alueitten kautta kuljetettaisiin sotamateriaalia ja sotilaita sekä rauhan että kriisin aikana.

Pöytäkirja PTK 73/2021 vp

Ja kun sanotaan, ettei ole tarpeeksi selvää sitoutumista Suomella länteen, niin jos Suomessa on yhdeksän kahdenkeskistä puolustus sopimusta, kaksi kolmenkeskistä sopimusta ja Nato-isäntämaasopimus, niin mikä ihme muu kuin Nato-jäsenyys olisi vielä selvempi sitoutuminen länteen ottaen huomioon, että me olemme jo täysivaltaisia EU:n jäseniä?

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ja edustaja Koponen, Ari, olkaa hyvä.

18.08 Ari Koponen ps: Puhemies! Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan selonteossa perinteiset uhat ja tavoitteet ovat pitkälti samoja kuin edeltäjässään vuonna 2016, mutta valitettavasti sisältöä leimaavat vahvasti hallituksen ideologiset aatteet. On valitettavaa, että tämän vuoksi selonteko laiminlyö ja sivuuttaa monia todellisia huomionaiheita.

Esimerkiksi suurvaltojen välinen strateginen kilpailu on heijastunut Suomen lähialueisiin ja turvallisuusympäristöön, vaikkei tätä kehityskulkua ole riittävästi selonteossa kuvailtu. Täytyy tiedostaa, että iso osa maastamme kuuluu arktiseen alueeseen. Viimeisten vuosien aikana sotilasaktiivisuus on lisääntynyt pohjoisessa, ja esimerkiksi Venäjä varaa jo samoja harjoitusalueita arktiselta alueelta kuin Nato. Myös Kiina määrittelee itsensä arktista aluetta lähellä olevaksi valtioksi ja on alkanut havitella roolia alueen kaasu- ja öljyvarantoihin liittyvillä sijoituksilla. Näiden eri hankkeiden kautta tulee vaikuttamispotentiaalia. Myös ulkoasiainvaliokunta kiinnittää huomiota kiristyneeseen suurvaltojen kamppailuun, enkä ollut täysin tyytyväinen siihen, miten sen jännitteitä on selonteossa analysoitu.

Hybridivaikuttaminen ja kybertoimintaympäristön uhat lisääntyvät, ja erityisesti verkoturvallisuuden kehittäminen on entistä tärkeämpää. Tämä on asia, mistä emme voi tänä päivänä puhua liikaa.

Pandemian myötä myös terveysturvallisuus nousee selonteossa ensimmäistä kertaa so-tilaallisten uhkien tasolle.

Selonteossa terrorismi ja väkivaltainen radikalisoituminen mainitaan muutamaan otteeseen, mutta se ei kuitenkaan ota laajemmin kantaa jihadismin ja ääri-islamien rooliin ulko- ja turvallisuuspoliittisena uhkana. Ääri-islamistinen ajattelu ja islamistinen väkivalta ovat kuitenkin yksi merkittävimmistä ulkoisista uhista, joka tulee kasvamaan entisestään lähivuosina.

Toinen liian vähäiselle huomiolle jäänyt asia on Euroopan ulkopuolelta tulevat muuttovirrat. Ne olisi tullut nähdä huomattavasti vakavampana ulkoisena uhkana valtioiden turvallisuudelle. Viime vuodet muuttoliike on ollut täysin hallitsematonta, ja se on ollut kaukana ennakoidusta ja säännelystä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Simula, olkaa hyvä.

18.10 Jenna Simula ps: Arvoisa puhemies! Ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko on merkittävä asiakirja, joka nimensä mukaisesti keskittyy keskeisimpiin ulko- ja turvallisuuspoliittisiin uhkiin ja toisaalta yhteistyömahdollisuuksiin Suomen näkökulmasta. Edelleen keihäänkärkinä ovat valtiollinen itsenäisyys ja alueellinen koskemattomuus — hyvä niin. En voinut kuitenkaan olla huomaamatta eräänlaista ideologista värittämistä tietyissä asioissa, joita selonteossa mainittiin — ja huomasin ideologisuuden ennen kaikkea siinä, mitä asioita oli jätetty selonteosta lähes täysin pois.

Pöytäkirja PTK 73/2021 vp

Esimerkiksi laittomaan siirtolaisuuteen tai mahdollisiin uusiin maahanmuuttovyöryihin, turvapaikkajärjestelmän väärinkäyttöihin ja niiden aiheuttamiin lieveilmiöihin, terrorismiin, turvallisuuden heikkenemiseen ja yhteiskunnalliseen sirpaloitumiseen ei selonteossa paneuduttu tarpeeksi painokkaasti. Sen sijaan korostettiin globaalia vastuunkantoa ja taakanjakoa, joka on ennemminkin kriisin hoitoa kuin motiivien tunnistamista tai lieveilmiöiden ennaltaehkäisyä.

Vähemmän yllättäen ilmastoasiat näyttelivät selonteossa valtavaa roolia myös muutto liikkeen motivaattorina, vaikka pidemmän aikaa syyt ovat olleet aivan muualla kuin ilmastomuutoksessa. Laajamittaisesta maahanmuutosta halutaankin ilmeisesti luoda sellainen kuva, että se on eräänlainen luonnonvoima, jota ei voi hillitä eikä estää. Toisaalta Suomen ylimitoitettuja ilmastotoimia voidaan löyhästi linkittää tällä tavoin myös laittoman siirtolaisuuden ehkäisemiseen ja toisaalta jättimäistä kehitys yhteistyö budjettia perustella täysin samoin perustein.

Arvoisa puhemies! Myös Euroopan unionin roolista annetaan selonteossa varsin ruusuinen kuva, mutta ulkoasiainvaliokunnan mietinnöstä löytyy mainio kohta, jossa käytännössä todetaan, että EU sääntöjään kiertämällä vesittää itse itseään. Mietinnössä todetaan seuraavasti: ”Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, kuinka samanaikaisesti kuin kansainväliset jännitteet ovat kasvaneet, on myös kansainvälisen sääntöpohjaisen monenkeskisen yhteistyöjärjestelmän kyky säädellä jännitteitä ja toimia suurten kestävämmän kehitykseen ja kansainväliseen talouteen liittyvien haasteiden ratkojana heikentynyt, koska monet merkittävät toimijat ovat avoimesti tai tosiasiallisesti toimineet tavalla, joka on heikentänyt luottamusta ja sitoutumista monenkeskiseen yhteistyöjärjestelmään. Osana tätä kehitystä Suomen tulee varautua kansainvälisten sopimusten nopeaankin uudelleentulkintaan ja siihen, että valikoiva sitoutuminen heikentää entisestään sopimusjärjestelmää ja kansainvälisiä instituutioita.” [Kimmo Kiljunen: Se on fakta!]

Kiinnittäisin vielä huomiota suurvaltojen, erityisesti Kiinan, lisääntyneeseen mielenkiintoon arktista aluetta ja etenkin sen luonnonvaroja kohtaan. Määritelmästä riippuen Lappi ja lisäksi Pohjois-Pohjanmaa ja Kainuu kuuluvat arktiseen alueeseen tai sen vaikutusalueisiin, joten kyseessä on myös Suomea vahvasti koskettava asia. Valitettavasti selonteosta jää uupumaan alueen yksityiskohtaisempi tarkastelu ja toisaalta sitä kohtaavat mahdolliset ulkovaltojen suunnasta tulevat uhat. Toivon tähän kiinnitettävän vielä huomiota. Ainakin valiokunnan mietinnössä tämä asia oli nostettu ansiokkaasti esille.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Könttä, olkaa hyvä.

18.14 Joonas Könttä kesk: Arvoisa herra puhemies! ”Minä tahdon kaikkialla ja kaikissa tilanteissa rauhan ja sodan aikana puolustaa isänmaani koskemattomuutta, sen laillista valtiojärjestystä sekä valtakunnan laillista esivaltaa.” Näin olemme lausuneet me kaikki kaikkivaltiaan ja kaikkietävän Jumalan edessä, jotka sotilasvallan vannoin. Tietyllä tapaa tämä selonteko on myös vala, jonka parlamentti nyt vannoo omalla tavallaan siitä, kuinka suomalaista turvallisuuspolitiikkaa pitää jatkossa kehittää.

Hiljattain, tarkemmin ottaen 4. kesäkuuta, vietettiin puolustusvoimain lippujuhlan päivää. Tuona päivänä jaetaan kunniamerkkejä ja ylennetään ansioituneita sotilaita ja reserviläisiä, heitä, jotka viime kädessä turvaavat maamme itsenäisyyttä. Päivä on myös marsalkka Mannerheimin syntymäpäivä. Perinteillä, tavoilla ja historiallamme on suuri merkitys, ja siksi myös maamme ulko- ja turvallisuuspolitiikassa korostetaan vakautta, jatkuvuutta ja

Pöytäkirja PTK 73/2021 vp

pitkäjänteisyyttä. Ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko on näiden perusasioiden linjaa vahvistava kokonaisuus. Suomen tavoitteena on maamme kansainvälisen aseman vahvistaminen. Turvaamme jatkossakin maamme itsenäisyyden ja alueellisen koskemattomuuden. Itsenäisyydestä emme luovu. Näitä peruskiviä eivät maassamme vavisuta muuttuvat suhdanteet, eivät vaalit, eivät ulkoiset vaikutukset.

”Kansa, joka ei tunne menneisyyttään, ei hallitse nykyisyyttään eikä ole valmis rakentamaan tulevaisuutta varten”, lausui kenraali ja Mannerheim-ristin ritari Adolf Ehrnrooth. Rauhan edistäminen vaatii sitä, että muistamme menneisyytemme ja kunnioitamme sitä itsenäisen Suomen perintöä, jonka olemme veteraanisukupolvelta saaneet. Suomi on sotiliittoon kuulumaton maa, joka ylläpitää vahvaa ja uskottavaa puolustuskyyä. Omilla toimillamme ja kansainvälisellä yhteistyöllä vahvistamme ja varmistamme Suomen turvallisuuden ja yhteiskunnallisen toimintakyvyn myös jatkossa. Elämme demokratiassa, mutta harvainvaltoja on naapurissamme. Maailma ympärillämme muuttuu. Venäjä vaikuttaa yhä aktiivisemmin lähialueidemme poliittiseen vakauteen ja lisää läsnäoloaan maailmalla. Kasakka ottaa, mikä irti lähtee. Ukrainan konflikti jatkuu edelleen, ja Krimin laittomasta valloitteluksesta on jo seitsemän vuotta. Valko-Venäjällä oppositio tukahdutetaan voimalla.

Arvoisa puhemies! Kriisit eivät odota sopivampia aikoja. Globaali koronapandemia antoi meille ikävän muistutuksen varautumisen ja huoltovarmuuden merkityksestä. Ruoka-kauppojen hyllyjen tyhjät rivit ja epävarmuus tulevasta antoivat meille aihetta pohtia omaa varautumistamme ja sen tasoa. Yhteiskunnan on oltava aina iskuvalmiina yllättävienkin tilanteiden ja kriisien varalle. Koronan keskellä näin ei ollut. Suomalaisella sisulla kuitenkin selvittiin ja selvitään myös jatkossa. Turvallisuuden vaaliminen vaatii yhä laajempaa perspektiiviä. Sotilaallisten uhkien lisäksi suurvaltojen välinen kilpailu, hybrdivaikuttaminen ja tunnistamamme globaalit haasteet asettavat haasteita myös Suomelle. Huoltovarmuutemme on päivitettävä vastaamaan 2030-luvun ughiin.

Arvoisa herra puhemies! Muutos ei ole vain näkyvää uhkaa, kuten korona osoitti. Vaara piilee silmiltä näkymättömissä. Kyberturvallisuus on jatkuvasti kasvava turvallisuuspolitiikan elementti, näkymätön vihollinen, joka on aiempaa vaarallisempi — ei niinkään näkyvä, mutta sen vaikutukset ovat entistä näkyvämpiä. Lähes jokainen meistä kantaa mukanaan, käsittelee ja luo dataa jatkuvasti matkapuhelimien, tietokoneiden ja muiden teknisten laitteiden avulla. Lähes kaikki tavarat autoista kodin elektroniikkaan ja sähköverkoista terveysjärjestelmiin ovat netissä. Meillä on oltava nykyistä parempi valmius ylläpitää ja edistää turvallisuutta myös tietoverkoissa. Selonteossa linjataan vahvasti kybertoimintaympäristön turvallisuudesta. Tulevassa puolustusselonteossa pureudutaan tähän aiheeseen entistä tiiviimmin. Tämän alati kasvavan ja muuttuvan osa-alueen huomioiminen vaatii sellaista joustavuutta ja ymmärrystä, jota on jatkuvasti kehitettävä. Tarvitsemme lisää osaajia, lisää resursseja ja lisää kriisitietoutta. Kasvavan informaatiomäärän myötä myös tarve tiedon varmistamiselle ja väärän tiedon oikaisemiselle on ilmeinen. On ymmärrettävä, että myös nettiin kirjatulla asioilla voi olla erilaisia tarkoituksia. Internetin myötä myös uudenlaiset vaikutuskeinot ovat mahdollisia.

Arvoisa puhemies! Suomi on paras maa meille suomalaisille. Vain yhtenäisenä kansakuntana pidämme huolen siitä, että näin on myös jatkossa.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ja edustaja Peltokangas, olkaa hyvä.

Pöytäkirja PTK 73/2021 vp

18.19 Mauri Peltokangas ps: Arvoisa puhemies! Ensiksi täytyy todeta, että käsittelyssä oleva ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko painottuu vahvasti hallituksen ideologiaa ja arvomaailmaa tukevaksi. Kun selonteon lukee läpi, niin huomaa kyllä, mikä puolue hallitusta vie. Se on täynnä vihreää ideologiaa.

Joidenkin asioiden huomioissa objektiivisuus näyttää loistavan poissaolollaan, varsinkin avoimien rajojen politiikalla rantautuneen terrorismin ja väkivaltaisen radikalisoitumisen kohdalla. Nämä mainitaan selonteossa pariin otteeseen, mutta selonteko ei ota laajemmin kantaa jihadismin eikä ääri-islamien lisääntyvään uhkaan myös Suomessa. Totuus on, että kaikkialla siellä, missä laajamittaista ja leväperäistä maahanmuuttopolitiikkaa on harjoitettu, on myös ekstremismi lisääntynyt huolestuttavasti. Eikä sen uhka ole kadonnut, vaikka esimerkiksi terroristijärjestö Isis on suurimmaksi osaksi kukistettu. Historia on opettanut meitä, että kun yksi terroristijärjestö eliminoidaan, on jonossa jo seuraava ottamassa jalansijaa. Nykyhiljaisuus on pelkästään tyyntä myrskyn edellä. Paha vaanii, ja siihen on syytä ennalta varautua.

Arvoisa puhemies! Ei tarvitse olla Einstein nähdäkseen, mitä esimerkiksi naapurimaa Ruotsissa on tapahtunut ja mihin myös maan pääministeri on nyt vihdoinkin joutunut ottamaan kantaa. Ruotsalainen lintukoto on enää pelkkä muisto. Väärä maahanmuuttopolitiikka ja silmätsulkeva maailman halaaminen ovat pilanneet läntisen naapurimme. Ongelmia ei voi ikuisuuksia lakaista maton alle eikä selittää milloin milläkin tekosyyllä. Suomen tulee ottaa oppia eikä toistaa niitä samoja virheitä, joita naapurimme on tehnyt.

Väitetään, että Suomi on jopa yksi tiukimman maahanmuuttopolitiikan maista Euroopassa. Jos näin olisi, ei meidän oikeuslaitoksemme olisi ylikuormittunut esimerkiksi turvapaikkavalituksista, joita yksi ja sama turvapaikanhakija voi tehtailla helminauhanaan useita peräjäälkeen. Väite tiukasta maahanmuuttopolitiikasta on siis täyttä sumutusta. Suomen allekirjoittamat kansainväliset ihmisoikeussopimukset takaavat sen, että kantaväestölle mahdollisesti hengenvaarallisia ihmisiä ei voida Suomesta karkottaa. Missä on suomalaisen ihmisoikeus turvalliseen elämään, kysynpähän vain. Ja nyt kun siellä vasemmistossa varmasti älähdetään ja piikki tuntuu, niin muistakaa Turku ja kymmenet muut hirveät tapahtumat, joissa kansalaisemme ovat menettäneet henkensä, koska olemme varjelleet terroristien ja murhaajien ihmisoikeuksia ja sallineet heidän hillua kansamme keskuudessa vapaasti. Perussuomalaista linjaa ei ole kuunneltu ja saatettu näitä aikapommeiksi osoittautuneita henkilöitä säilöön. Kyllä vetää hiljaiseksi tässä kohtaa.

Arvoisa puhemies! Selonteossa todetaan, että Suomen turvallisuusympäristö on muuttunut epävakampaan suuntaan, ja sen arvellaan olevan pitkäkestoista. Tämä on totta mutta ei pelkästään niiden kriteereiden valossa, mitä selonteko tässä asiassa kapeasti antaa ymmärtää. Selonteko toteaa myös, että Euroopan unionin laajentumispolitiikalla on edistetty rauhaa, hyvinvointia, turvallisuutta ja vakautta Euroopassa. Tästä olen eri mieltä. Liian nopea laajentumispolitiikka on päinvastoin aiheuttanut Euroopan unionin rampautumista muun muassa talouspoliittisesti, mistä esimerkkinä elvytyspaketiksi nimetty täysin mieltä vailla oleva velkavankeuspaketti, jolla pyritään vakauttamaan huonosti taloutensa hoitaneita maita ja heidän pysymistään rahaliitossa riskilainoittajia unohtamatta.

Tällainen solidaarisuus luo vastakkainasettelua ja jännitteitä maiden välille ja toimii jalansijana EU:n pyrkimykselle integraation syventämiseen kohti liittovaltiota. Tosiasiassa Euroopan unioni pyrkii saamaan suurvaltastatuksen kuten USA, Venäjä ja Kiina, ja tätä näkyy toteutettavan EU:ssa keinoja kaihtamatta ja pienempien jäsenvaltioiden kustannuksella. Ikävä kyllä Suomi ja varsinkin nykyinen tosiasiassa vihreiden vetämä punamultasasia-

Pöytäkirja PTK 73/2021 vp

listihallitus kuuluu tähän sinisilmäisten höynäytettävien joukkoon. Ja kansa maksaa. Hetkellistä takapakkia EU:n härskille, omia sääntöjään rikkoville suunnitelmille antoi onneksi Ison-Britannian ero unionista.

Arvoisa puhemies! Lyhyesti vielä: Mitä avoimemmaksi ja rajattomammaksi maailma muuttuu, sitä epävakaammaksi se tulee kaikilla sektoreilla. Onko tämä sitten hyvää kehitystä, sitä uutta normaalia, johon on vain tyydytty, että on pyrittävä vastaamaan lisääntyviin ongelmiin ja haasteisiin niin hyvin kuin pienenä maana voimme? Mielestäni ei ole hyvää kehitystä. [Puhemies koputtaa] Pohdinkin, olisiko meidän aika pysähtyä ja miettiä, kannattaisiko keskittyä enemmän pohjoismaisen yhteistyön lisäämiseen ja diplomatiaan, kuten ulkoasiainvaliokuntakin mietinnössään toteaa, ja jättää [Puhemies: Aika!] vaikutuspyrkimykset EU:n ja muun maailman ytimissä vähemmälle. Tosiasiassa Suomi ja Suomen asema EU:ssa ja maailmalla kuvitellaan aivan toiseksi kuin miten maailma meidät näkee. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitos. — Arvoisat edustajat, vaikka porukkaa on tässä salissa tällä hetkellä vain tämän verran, niin nämä yhteiset pelisäännöt on sovittu noudatettaviksi. 5 minuuttia on se suositeltu raja, jonka jälkeen voi sitten pyytää uuden puheenvuoron, kun sen on pitänyt. — Edustaja Pia Kauma poissa. — Edustaja Kopra, olkaa hyvä.

18.26 Jukka Kopra kok: Arvoisa herra puhemies! Tämä ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko on varsin tasapainoinen kokonaisuus, mutta on pakko sanoa, että kyberturvallisuuden ja kyberuhkien osalta se ei ole erityisen kunnianhimoinen, vaan nämä asiat todetaan selonteossa vain kursorisesti. No, onneksi ulkoasiainvaliokunta mietinnössään on kiinnittänyt kyberasioihin enemmän huomiota, ja mietinnössä on identifioitu sillä saralla tärkeitä kohtia. Voisin oikeastaan todeta, että tätä selontekoa lukiessa tulisi aina siinä yhteydessä tutustua myös ulkoasiainvaliokunnan mietintöön ainakin tämän kyberturvallisuuden osalta, jotta saa sitten kokonaiskuvan siitä ajattelusta, mikä täällä talossa on.

Kyberuhkat kehittyvät kovaa vauhtia. Meillä on Suomessa esimerkkejä suomalaisen siviiliyhteiskuntaan kohdistuneista ikävistä tapahtumista, kuten esimerkiksi tämä Vastaa-mon tapaus viime vuonna. Tyypillistä näille kyberuhkille on se, että eroa sotilaallisen hyökkäyksen, rikollisuuden ja jonkun yksittäisen hakkerin tekemän hyökkäyksen välillä voi olla välillä vaikea tehdä. Näin ollen meidän tulisi, jotta me maksimoimme oman turvallisuusajattelumme tässä, kaikkea tätä kybertoimintaa — kyberhyökkäyksiä, kyberriskejä — kohdella ikään kuin yhdessä ja koota niihin liittyvien uhkien hallinta ja torjunta sekä muu selvitystyö saman katon alle. Totta kai Puolustusvoimat tekee ja vastaa sotilaallisesta kyberpuolustuksesta, mutta kuten totesin, tässä on kyse paljon laajemmasta ilmiöstä kuin pelkästään sen sektorin toiminnasta. Ja miten me voisimmekaan tietää? Kenties joku mahdollinen tuleva hyökkäys, joka kohdistuu Suomeen, voi hyvin alkaakin sellaisena siviiliyhteiskuntaan kohdistuvana kyberiskuna, ettei sitä heti alun perin välttämättä osata edes sotilaalliseksi ajatella.

Kun näitä kyberongelmia on nyt tässä ratkottu, käyty keskustelua suomalaisessa yhteiskunnassa — ja hyvää keskustelua on käytykin — niin aika moni asiantunteva taho on nostanut esiin sen, että meillä ei tosiasiallisesti tätä kyberturvallisuuden kokonaisuutta johda kukaan. Siihen meidän ehkä eduskuntana pitäisi jatkossa kiinnittää enemmän huomiota, eli tämä kyberturvallisuuden koko toimialue pitäisi saattaa yhden katon alle. Olisiko se esi-

Pöytäkirja PTK 73/2021 vp

merkiksi valtioneuvoston kanslia vai liikenne- ja viestintäministeriön sisään ja sitten valtioneuvoston kanslialle riittävä toimivalta toteuttaa sitä kyberturvallisuuden johtamista siten, että toimenpiteet ovat vähintään yhtä tehokkaita kuin ne ovat [Puhemies koputtaa] muullakin puolella, kun turvallisuussuhkia ja -riskejä ratkotaan.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kiljunen, Kimmo, olkaa hyvä.

18.29 Kimmo Kiljunen sd: Arvoisa puhemies! Minä pidän poikkeuksellisen arvokkaana sitä, että me pystymme ulko- ja turvallisuuspolitiikassa löytämään niin sanotusti yhteisen sävelen. Se näkyy muun muassa siinä, että kun tämän hallituksen selonteon, joka tässä asiassa on annettu, on ulkoasiainvaliokunta huolella läpi käynyt, niin kaikki tässä salissa vaikuttavat poliittiset puolueet pystyvät sen yhdessä allekirjoittamaan. Arvoisa puhemies, pienen maan kannattaa vaalia ulko- ja turvallisuuspoliittista konsensusta, yksimielisyyttä. Meillä ei ole varaa siihen, että me rupeamme riitelemään näissä perusasioissa.

Minusta, arvoisa puhemies, oli ilo kuunnella täällä äskettäin edustajien Simula, Peltokangas ja Koponen puheenvuorot, jotka pidettiin juuri tässä hiljattain edellä. Minusta siellä oli paljon sellaisia asioita, jotka me jaamme yhdessä. Ja kun me konsensuksen hengessä nyt olemme hyväksymässä tämän selonteon täällä yhdessä, niin minä yritän löytää siitä sen, minkä minä teidän kanssanne jaan, ne huolet, mitkä te nostitte esille.

Iso ykkösasia, arvoisa puhemies, tässä Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikassa on laajan turvallisuuskäsitteen ymmärrys. Me tunnistamme turvallisuuden muuksikin kuin perinteisiksi sotilaallisiksi uhiksi. Me tunnistamme, että turvallisuudessa on ongelmia. Edustaja Simulahan täällä käytti mainion puheenvuoron, jossa hän korosti muun muassa hallitsemattoman maahanmuuton, kansainvälisen rikollisuuden ja terrorismin aiheuttamia ongelmia yhteiskunnille. Aivan oikein, ne kaikki liittyvät tähän laajaan turvallisuuskäsitteeseen, ne ovat isoja ilmiöitä. Ja kiitos, että nostitte ne niinkin vahvasti esille omassa puheenvuorossanne. Me jaamme ne kaikki osana tätä laajaa turvallisuuskäsitettä. Tähän laajaan turvallisuuskäsitteeseen liittyy sitten paljon muitakin ilmiöitä, siihen liittyy joukkotuhoaseiden hallitsematon leviäminen, luonnollisesti ympäristökatastrofit, ympäristötuhot. Myöskin ilmastonmuutos, jossa meillä saattaa olla erilaisia korostuksia mutta joka on kuitenkin yhteinen ihmiskunnan ongelma, on osa tätä laajaa turvallisuuskäsitettä. Hajoavat yhteiskunnat ovat myöskin selkeästi vastaavan tyyppinen ilmiö. Ja tässä suhteessa luulen, että meillä on yhteistä korostusta tässä asiassa.

Toinen termi, joka tuli muun muassa edustaja Peltokankaan puheenvuorossa vahvasti esille ja oli myöskin Simulan puheenvuorossa, oli ihmisoikeudet. Te viittasitte vahvasti omassa puheenvuorossanne suomalaisten — siis suomalaiset osana ihmiskuntaa — ihmisoikeuksiin, joita meidän täytyy kunnioittaa. Ja minä luulen, että tässä salissa me kaikki jaamme tämän saman huolen. Meidän on kunnioitettava universaaleja ihmisoikeuksia. Jokaisella ihmisellä on perusoikeus elämään, ja meidän täytyy sitä kunnioittaa. Muuten yksi keskeinen ihmisoikeus on myöskin liikkumisoikeus, liikkumisvapaus. Ja varmaan me senkin jaamme yhdessä, että maailma pienenee. Muun muassa maahanmuuttoilmiö, joka on ei-hallitsematonta usein, johtuu primäärisesti maailman pienenemisestä, siitä, että me rakastumme rajojen ylitse. Eli meille syntyy perhesiteitä nykyisessä maailmassa, integroituvassa maailmassa, ylitse sen, mikä on perinteinen kansallisvaltio. Me varmasti jaamme tämän yhdessä, koska me kaikki tunnistamme tämän tarpeen, mikä ihmisillä myöskin on:

Pöytäkirja PTK 73/2021 vp

henkisesti sitoutua erilaisiin ihmisiin, muista maista oleviin ihmisiin. Ja tähän on se isoin siirtymä, mikä maahanmuuttoa saa aikaan. Maahanmuutosta te ette puhuneet tarkemmin, mutta siitä voidaan ottaa esille ilman muuta se ilmiö, että siellä on vaikeana lieveilmiönä se, että on selkeästi sellaista työperäistä maahanmuuttoa, jossa pyritään tietoisesti hyväksikäyttämään haavoittuvassa asemassa olevia työntekijöitä, jotka tulevat ulkomailta. Me jaamme yhdessä tämän ison huolen. Uskon, että tässäkin sali jakaa tämän yhteisymmärryksen. Tässä suhteessa meidän täytyy olla tarkempia kuin mitä tähän saakka on ollut esillä.

Te toitte myöskin, edustaja Peltokangas, puheenvuorossanne muistaakseni esille sen, että EU:ssa on rapautumisen ongelma — jos käytn termiä aivan oikein. Minäkin olen siitä huolissani. Ja tämä nimenomaan liittyy siihen — ja me jaamme kaikki tämän käsitykseni mukaan, Esko Kiviranta myöskin jakaa tämän saman huolen — että meillä on se tilanne, että Suomen turvallisuustilanteen kannalta on hyvin olennaista — ja nyt on nimenomaan laajasta turvallisuudesta kysymys — että me olemme osa eurooppalaista yhteistä rakennetta, ja siellä se turvallisuuslisä ei ole sotilaallista turvallisuutta, ei missään tapauksessa ensisijaisesti, vaan me kaikki jaamme sen ajatuksen, että se on koheesioturvallisuutta. Me olemme yhteisessä järjestelmässä mukana, jossa me olemme monella tavalla keskenämme kanssakäymisessä, koska me ratkomme eurooppalaisella tasolla niitä ongelmia, jotka eivät kunnioita kansallisvaltioiden rajoja. [Puhemies koputtaa] Ja sen takia tämän koheesioturvallisuuden kautta me pääsemme kiinni asioihin, jotka ovat meille kaikille yhteisiä, ja senkin me jaamme. [Puhemies: Kiitoksia!]

Arvoisa puhemies! Tässä mielessä yritin rakentaa konsensususta tähän...

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Hänninen, olkaa hyvä.

18.34 Katja Hänninen vas: Arvoisa puhemies! Suomeen ei kohdistu sodan tai sotilaallisen kriisin uhkaa. Suomen pitkä linja, joka ylläpitää sotilaallista liittoutumattomuutta sekä toimivia ja luottamuksellisia suhteita naapurimaihin, tukee Itämeren alueen vakautta. Turvallisuuttamme vahvistavat eurooppalaisen yhteistyön rakenteet sekä pohjoismainen yhteenkuuluvuus ja yhteistyö. Venäjän toimet Ukrainassa sekä Venäjän ja Naton välinen asevarustelu ovat lisänneet voimankäyttöä ja kiristäneet tilannetta myös Itämeren alueella. Kiristynyt ilmapiiri on saanut Suomen ja Ruotsin satsaamaan aseisiin ja tiivistämään sotilaallista yhteistyötään. Molemmissa maissa keskustellaan keskinäisestä puolustusliitosta ja Nato-jäsenyydestä.

Arvoisa puhemies! Suomen ei pidä liittyä sotilasliitto Natoon, sillä se heikentäisi Suomen suhteellisen vakaata turvallisuusympäristöä. Natolla oli ymmärrettävä paikkansa toisen maailmansodan jälkeen, mutta varsinkin kylmän sodan päättymisen myötä Natosta on tullut yhä selvemmin Yhdysvaltojen sekä Euroopan entisten suurvaltojen voimapolitiikan väline. Nato-jäsenyyden myötä Suomen sotilaallinen puolueettomuus vaihtuisi suurvaltojen voimapolitiikan pelinappulaksi ja nostaisi Suomen sotilasmenot hallitsemattomiin mitasuhteisiin.

Globaalia turvallisuutta heikentää myös koko maailmassa kiihtynyt asevarustelu. Ruotsalaisen SIPRI-tutkimuslaitoksen mukaan aseisiin käytetään nyt enemmän rahaa kuin esimerkiksi koskaan kylmän sodan jälkeen. Vuodessa aseisiin käytetään maailmassa yli 1 500 miljardia euroa, siis melkein kaksi kertaa enemmän kuin ne 1 000 miljardia euroa, jotka EU:ssa vuosittain menetetään rikkaiden verovälttelyn seurauksena. Ja samaan aikaan nuo-

Pöytäkirja PTK 73/2021 vp

ret kesäduunarit ovat nytkin tuossa aseman kulmalla keräämässä kympejä järjestöilleen tavalliselta kansalta, jotta nämä voisivat auttaa sodan jaloissa kärsiviä lapsia.

Myös Suomi on mukana satsaamassa vääriin arvovalintoihin. Valmistelussa olevat Puolustusvoimien hankinnat, erityisesti hävittäjähankinnat, nostaisivat Suomen sotilasmenoja huomattavasti tulevina vuosina. Hävittäjähankintojen vuoksi puolustusbudjetti kasvoi yli 50 prosenttia, ja niiden elinkaarikustannukset tulevat olemaan todennäköisesti kymmeniä miljardeja euroja. Parempaa turvallisuuspolitiikkaa olisi käyttää nekin rahat ihmisten hyvinvointiin. Nykyiset uhat, kuten ilmastonmuutos, globaalit pandemiat ja kyberuhat, eivät ole todellakaan ratkaistavissa sotilaallisesti.

Arvoisa puhemies! Juuri hyvinvointi edistää rauhaa. Yhteiskunnassa, jossa heikoimmista pidetään huolta ja jossa eri ihmisten yhteiselo sujuu ilman vihapuhetta, ovat myös rauhan takeet paremmat. Parasta turvallisuuspolitiikkaa on torjua eriarvoistumista. Esimerkiksi koulutuksella on merkittävä rooli köyhyiden torjumisessa niin täällä kotimaassa kuin globaalisti. Myös terveyserojen kaventamisella on valtava merkitys. Syrjäytymistä ja yksinäisyyttä on torjuttava, ja matalan kynnyksen mielenterveyspalveluja on vahvistettava. Hyvinvoiva ihminen etsii todennäköisemmin rauhaa ja myös pyrkii siihen. Tasa-arvo ei saa ihmisiä kyräilemään toisiaan vastaan, eikä yhteiskunta pirstaloidu ja poteroidu. Kun yhteiskuntia ja ihmisiä eriarvoistetaan, niin rikkaat hamuavat itselleen vain entistä enemmän, ja kun köyhät köyhtyvät, alkavat populistit ympäri maailman ajamaan vähäosaisia toisiaan vastaan ja myrkyttämään yhteiskuntaa vihalla. Tällaiseen tilanteeseen ajautuneet valtiot ajautuvat ennemmin tai myöhemmin aina myös ulkopoliittiseen tai jopa sotilaalliseen konfliktiin. Siksi sisäinen turvallisuus sekä hyvinvointi ja tasa-arvo sen rakennuspalikoina ovat kaikkein tärkeintä turvallisuuspolitiikkaa. Kaikista huolta pitävän yhteiskunnan rakentaminen on jatkuva prosessi, ja hyvinvointivaltiota täytyy puolustaa jokaisen poliittisen päätöksen kohdalla. Mahatma Gandhin sanoin: ”Ei ole tietä rauhaan, vaan rauha on tie.”

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Savola poissa. Edustaja Holopainen, Hanna, olkaa hyvä.

18.39 Hanna Holopainen vihr: Arvoisa puhemies! Olemme käymässä läpi eduskunnan näkemyksiä ja huomioita valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittiseen selonteeseen. Eduskunnan valiokunnat ovat tehneet perusteellista työtä selonteon käsittelyssä, ja nämä huomiot antavat varmasti hyvän pohjan turvallisuuden jatkokeskusteluihin.

Erityisen tärkeää on, että laaja turvallisuusnäkökulma tulee jatkossa huomioiduksi turvallisuuskeskustelussa yhä paremmin ja myös resursseja jaettaessa. On tärkeää, että nämä valtioneuvoston turvallisuutta koskevat selonteot muodostavat yhtenäisen kuvan turvallisuuden toimintaympäristössä. Tässä nyt käsittelyssä olevassa ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa tunnistetut ja kuvatut haasteet ovat monilta osin yhteisiä sekä sisäiselle että ulkoiselle turvallisuudelle. Onkin tärkeää, että tunnistamme nämä rajapinnat ja varmistamme, etteivät keinotekoiset hallinnolliset rajat estä vaikuttavia toimia, vaan pystymme hyödyntämään esimerkiksi turvallisuusviranomaisten resursseja mahdollisimman vaikuttavalla ja tehokkaalla tavalla. Meidän on huolehdittava myös siitä, että katvealueita ei synny, viranomaisten välinen yhteistyö toimii ja tilanneymmärrys on aina yhteinen ja ajan tasalla.

Pöytäkirja PTK 73/2021 vp

Selonteossa on nostettu esiin muun muassa kyberturvallisuuden, hybridi- ja informaatiovaikuttamiselta suojautumisen, tärkeyttä. Tämä suojautuminen vaatii osaamista ja aktiivisuutta myös muilta kuin valtiollisilta toimijoilta ja turvallisuusviranomaisilta. Jatkossa vihamieliset ulkoiset toimijat pyrkivät etsimään ja hyödyntämään yhä useammin myös muita kuin sotilaallisia heikkouksiamme. Meidän täytyy huolehtia siitä, että myös yksilöinä suomalaiset ovat varautuneita suojautumaan kyberhyökkäyksiltä, tunnistavat valeinformaation ja torjuvat osaltaan vihamielisten tahojen vaikuttamisyrityksiä. Näiden toimijoiden kohteina ovat usein päätöksentekijät ja päätöksentekoprosessiin vaikuttaminen. Vaikuttaminen voi tapahtua myös niin sanotun suuren yleisön kautta eri media-alustoja käyttäen. Vaikuttaminen voi kohdistua demokratian tärkeimpiin perusteisiin, ja tavoitteena voi olla esimerkiksi horjuttaa luottamusta vaaleihin ja oikeusvaltioperiaatetta. Meidän päättäjien tulee olla erityisen vastuullisia siinä, että emme osaltamme edistä yhteiskuntarauhaa horjuttavaa epäluottamuksen ilmapiiriä ja valeinformaation leviämistä.

Arvoisa puhemies! Kuten puolustusvaliokunta lausunnossaan toteaa, viime kädessä suomalaisen yhteiskunnan kriisinkestävytyydessä on kyse yhteiskunnan toimivuudesta, jonka pohjan muodostavat keskinäinen luottamus ja yhteishenki, ja meidän on tärkeää estää sellaisten sisäisten jakolinjojen muodostumista, joita ulkoinen toimija voisi hyödyntää. [Mika Kari: Viisasta puhetta!] Tästä meidän täytyy osaltamme huolehtia myös tässä salissa.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kiviranta, olkaa hyvä.

18.43 **Esko Kiviranta kesk:** Arvoisa puhemies! Mahdollisimman esteetön ja avoin kansainvälinen kauppa on vientivetoisen taloutemme kiistaton etu. Kansainvälisen kaupan pelisääntöjen näkökulmasta Maailman kauppajärjestö WTO on keskeinen toimija, ja on Suomelle edullista, jos sen rooli vahvistuu. WTO on viime vuosina kokenut haasteita protektionistisen ajattelun lisääntyessä. WTO ja sen riitojenratkaisujärjestelmä ovat vaikeassa tilanteessa suurvaltakilpailun horjuttaessa niiden rakenteita.

Arvoisa puhemies! Suomen kannalta vakaa ja ennustettava toimintaympäristö on hyvin tärkeää. Tämä koskee sekä taloudellista että turvallisuuspoliittista toimintaympäristöä. Kansainväliset järjestöt, kuten WTO, ovat avainasemassa vakauden luomisessa. WTO-järjestelmän uudistamispyrkimyksiä tulee jatkaa ja etsiä monipuolisesti sovittavia ratkaisuja. Toimiva järjestelmä riitojenratkaisumekanismineen on kaikkien sopimusvaltioiden, myös suurten talouksien, etu.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Hopsu poissa, edustaja Hoskonen poissa. — Edustaja Satonen, olkaa hyvä.

18.44 **Arto Satonen kok:** Arvoisa puhemies! Tässä vaiheessa keskusteluun ei enää ole paljon lisättävää. Täällä on mielestäni ihan hyvin käyty läpi Suomen kansainvälistä asemaa, ja niin kuin tässä juuri äsken osuvasti todettiin, on äärimmäisen tärkeää se sisäinen koheesio, että meillä on yhteinen tahtotila, yhteinen maanpuolustustahto ja riittävän vahvat puolustusvoimat ja ollaan kykeneviä torjumaan myös kyberhyökkäyksiä. Ja tietenkin on tärkeää kehittää läntisen yhteisön yhteistyötä. Nato-jäsenyys olisi erinomainen asia, mutta niin kauan kuin sitä ei ole, on tärkeää kehittää kahdenvälisiä suhteita länsimaiden

Pöytäkirja PTK 73/2021 vp

kanssa, erityisesti Yhdysvaltojen kanssa mutta myös Ruotsin ja Norjan, ja tietysti kehittää tätä Euroopan unionin puolustusta ja EU:n ja Naton välistä yhteistyötä.

Arvoisa puhemies! Pyysin tämän puheenvuoron kuitenkin sen vuoksi, että haluaisin muistuttaa siitä vaarasta, joka liittyy demokratian kehityksen taantumiseen maailmassa ylipäätään ja myöskin tässä meidän lähialueellamme. Valko-Venäjä on nyt viimeisin esimerkki, Hongkong on samantyyppinen. Myöskin Venäjällä on ollut viime aikoina sellaista kehitystä, joka ei ole ollut oikeansuuntaista, ja se on heijastunut sitten myös alueen turvallisuustilanteeseen. Eli olisi äärimmäisen tärkeää pystyä vahvistamaan demokraattisia voimia maailmassa niin paljon kuin ylipäätään voidaan, koska demokratialla ja rauhalla on selvä yhteys toisiinsa. On myös niin, että jos joku valtio muuttuu demokratiasta autoritääriseksi tai ottaa autoritääriseen suuntaan askeleita, niin se ei kyllä ole myöskään niiden kansalaisten onneksi. Tästäkin löytyy esimerkkejä ihan läntisestäkin maailmasta, vaikka Brasiliasta nyt viimeisenä mainitakseni. Siis on todella tärkeä kysymys, että me saataisiin isossa globaalissa kuvassa, josta nimenomaan nyt puhun, se, että demokratia ei joutuisi vetäytymään vaan demokratia olisi se kasvava aate, jotta entistä useampi maailman ihminen pääsisi asumaan sellaisessa maassa, jossa valitaan johto demokraattisesti, kansalaisjärjestöt ja media voivat toimia vapaasti ja ihmisillä on yksilön oikeudet kunnossa ja oikeusvaltio toimii. Tämän suuntaista kehitystä Suomen tulee pyrkiä edistämään siltä osin kuin se on meidän käsissämme, ja se on myöskin meidän oman turvallisuutemme kannalta parasta, että demokratiakehitys saadaan etenemään. — Kiitos. [Mika Kari: Erinomainen puhe!]

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Hoskonen, olkaa hyvä.

18.47 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa herra puhemies! Tämä ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko tulee kyllä parhaaseen mahdolliseen aikaan. Viimeisen vuoden aikana maailma on muuttunut erittäin paljon turvattomampaan suuntaan, levottomampaan suuntaan, mikä luo aivan varmasti Suomellekin mietittävää, miten tästä eteenpäin.

Suomen asema kansainvälisesti on vakaa, kiitos sotien jälkeen harjoitetun viisaan politiikan, kaikilla sektoreilla. Niistä hetkistä olemme muuttuneet hyvinvointivaltioksi, valtioksi, joka pystyy kansalaisistaan huolehtimaan ja joka myös pystyy rakentamaan hyviä, luotettavia suhteita kaikkiin naapureihimme ja myös muihin ulkovaltoihin. Suomi on toiminut ansiokkaasti Euroopan unionissa, YK-yhteistyö on tunnettua kaikkialla maailmassa, ja suomalaiset rauhanturvaajat eri puolilla maailmaa saavat tänä päivänä osakseen suurta kunnioitusta ja arvostusta hyvin tehdystä työstä ja ennen kaikkea siitä osaamisesta, mitä suomalainen sotilas YK-tehtävissä on viime vuosikymmenien aikana tehnyt. Kiitokset eivät ole tulleet turhaan, se on merkki hyvästä osaamisesta ja tietotaidosta.

Maanpuolustuksen puolella olemme tehneet erittäin arvokasta työtä. Yleinen asevelvollisuus takaa meille sen, että maanpuolustushenki tässä maassa on erittäin hyvä. Pystymme kouluttamaan vahvan reservin, joka varmasti pystyy toimimaan kaikissa tilanteissa ja takaamaan sen, että Suomen puolustus voidaan hoitaa kaikissa olosuhteissa kaikkialla Suomessa. Voin sanoa vähän huumorillakin, että Puolustusvoimat taitaa olla tässä maassa ainoa organisaatio, jolle jokainen Suomen neliometri on yhtä arvokas. Tämän soisi leviävän myös tuonne aluepolitiikan puolelle yleisemmin, koska meillä tämä keskittämisen tuntu jatkuvaan, ei sitä kovin paljon enää kunnioiteta, onko siellä kotikunnassani Ilomantsissa elämää — Puolustusvoimille Ilomantsin rajan puolustaminen on ihan varmasti yhtä tärkeää kuin länsirajankin puolustaminen.

Pöytäkirja PTK 73/2021 vp

Uskottava puolustus tarvitsee riittävän koulutuksen. Riittävä reservikin tarvitsee koulutusta, ja sitä meillä järjestetään kertausharjoituksissa. Se tarvitsee tietenkin, ollakseen uskottava puolustus, hyvän kaluston ja ennen kaikkea sen, että kalusto pidetään ajan tasalla. Tässäkin keskustelussa moneen kertaan mainittu torjuntahävittäjähankintakin, joka on parhaillaan etenemässä, pitää tehdä, ja täytyy pitää huoli siitä, että sitä työtä tekevillä sotilailla on hyvät työvälineet sen työn tekemiseen ja Suomen ilmatilan loukkaamattomuuden valvontaa hoituu edelleen yhtä luotettavasti.

Suomi on länsimaa, joka nauttii eurooppalaista kunnioitusta ja yleismaailmallista kunnioitusta. Kaikki tietävät, että olemme oikeusvaltio, joka hoitaa sitoumuksensa ja ennen kaikkea pystyy toimimaan itsenäisesti vaikeissakin tilanteissa. Kun tämä on tunnustettu eri foorumeilla tuolla maailmalla, on elämämme ollut paljon helpompaa viime vuosina.

Se riski, mikä taivaalle on mielestäni noussut, iso riski, on Euroopan unionin kautta tuleva kehitys. Tämä velkaunioni, joka perustettiin elvytyspaketissa, on sellainen uhka, joka tulevina vuosina tulee repimään Euroopan unionin sisältä rikki. Se alkuperäinen EU Schumanin puheen jälkeen perustettiin yhteiseksi rauhan liitoksi, jossa kansakunnat käyvät keskenään kauppaa sen takia, ettei sotia enää Euroopassa nähtäisi. Nyt se, kun ruvetaan näitä velkoja siirtämään toinen toisillemme ja maksamaan toisten puolesta laskuja, tulee johtamaan aivan varmasti jossakin vaiheessa siihen, että riidan siemen on kylvetty — se on kylvetty jo. Ja sitten jos tulee se kakkoselvityspaketti, mitä pahoin pelkään, se tulee vaikuttamaan Euroopan unionin sisäiseen tilaan aivan varmasti. Pidän ihmeenä, jos näin ei olisi. En sitä toivo, mutta pelkään sitä, että näin tulee käymään, ja se johtaa myös siihen, että kun Euroopan unionin jäsenmaiden väliset suhteet kiristyvät, se väijäämättä johtaa joihinkin ulkopoliittisiin johtopäätöksiin muilla valtioilla. Sitäkään en minä toivo.

Viimeisenä asiana, arvoisa puhemies, totean vielä huoltovarmuudesta. Edustaja Kiviranta jokin aika sitten tässä samassa keskustelussa nosti ansiokkaasti esille huoltovarmuuden tärkeyden, ja sanonpa siitä asiasta painavan sanani sen suhteen, että Suomi on tehnyt kyllä sellaisia päätöksiä, jotka huoltovarmuuden kannalta ovat erittäin kohtalokkaita. Ajelin viime perjantaina kotia kohti, ja edelleen Venäjän rajan yli tulee Suomeen valtava rekka-armeija, jolla Suomeen ajetaan haketta ja myös turvetta. Se päätös tulee johtamaan vuoden kuluttua siihen, että menetämme huoltovarmuudesta tärkeän osan, kun meillä ei ole enää huoltovarmuusvarastoja, ja se johtaa siihen, että olemme ulkomaista riippuvaisia.

Ja, arvoisa puhemies, lopuksi viimeinen asia, korona. Korona on osoittanut sen, [Puhemies koputtaa] että meillä esimerkiksi rokotehuollon ja huoltovarmuuden hoitaminen on ollut aika heikoissa kantimissa. Toivon, että siihenkin tullaan puuttumaan ja ennen kaikkea se asetetaan ajan tasalle, jotta kansalaisten turvallisuus voidaan taata myöskin [Puhemies: Aika!] pandemiaolosuhteissa.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kari, olkaa hyvä.

18.53 Mika Kari sd: Arvoisa herra puhemies! Ulko- ja turvallisuuspolitiikka perustuu tietenkin tulevan ajan arviointiin, mutta ensisijaisesti ulko- ja turvallisuuspolitiikan iso linja otetaan historiasta, tietenkin myös lähihistoriasta. Pitää tuntea mennyt, jotta pystyy arvioimaan hieman sitä tulevaa ennen kuin se tuleva tapahtuu.

Sen kautta tässä ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa oli yksi kohta, jota ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon seurantaryhmän jäsenenä pidin yhtämittaisesti esillä, ja se sinne lopulliseen selontekoon jäi ja näkyy myös tuolla ulkoasiainvaliokunnan tekemässä

Pöytäkirja PTK 73/2021 vp

mietinnössä. Se on se kohta, johonka edustaja Hoskonenkin tuossa viittasi, kansanomaisesti sanottuna se, että turvallisuustilanteemme on mennyt jatkuvasti huonompaan suuntaan. Tämä on tämmöinen yleiskuvaus tilanteesta, joka pitää kuitenkin sisällään huomattavan määrän erilaisia yksityiskohtia. Tämä sama lause oli edellisenkin hallituksen ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa, ja kysyinkin, kun selontekoa nyt tehtiin, kuinka monessa seuraavassa selonteossa voisimme todeta, että tämä on edelleenkin mennyt huonompaan suuntaan, ja missä vaiheessa meidän pitäisi sitten alkaa jo omaa kirjoitettua tekstiämme pelkäämään.

Kuitenkin on hyvä muistaa, että silloin kun tämä ilmaisu UTP-selontekoon tuli, niin meillä oli Krimin ja Itä-Ukrainan tilanne eskaloitunut, sen seurauksena massiivinen pakolaisvyöry läpi Euroopan ja Syyrian tilanne, joka ikään kuin eskaloi sen pakolaisvyöryyn, ja sen lisäksi tällainen suurvaltojen jonkunlainen välien koettelu, proxy-sodaksikin sitä joisain yhteyksissä kutsuttiin. Nyt kuitenkin maailman tilanne ei ole näin huolestuttava, vaikka näitä ilmiöitä erilaisina lentokonepiratismeina ja kansainvälisen sääntöpohjaisen järjestelmän kyseenalaistamisena edelleenkin ilmaantuu. Sen takia ja sen johdosta kannustan kaikkia kollegojakin ulko- ja turvallisuuspolitiikan harrastamiseen ja seuraamiseen, jotta tavallaan tämä kokonaiskuva välittyisi vielä tarkemmin kuin vain isolla pensselillä pyyhkäisten, ja ennen kaikkea, jotta Suomi pystyisi näissä asioissa toimimaan määrätietoisemmin myös yhdessä.

Ajattelin ensiksi, että en sano, mutta niin sanotusti sanonpa kuitenkin: Itseäni häiritsee kovasti se, että esimerkiksi tässä salissa perussuomalaisten puolelta halutaan antaa kuva, että ulko- ja turvallisuuspolitiikan yhtenä osa-alueena maahanmuutto olisi ikään kuin joidenkin muiden puolueiden synnyttämä ongelma. On kuitenkin hyvä muistaa, kun täälläkin edustaja viittasi vaikkapa Turun iskuun, että tämäkin tapahtui edellisen hallituksen aikana, aikana, jolloin perussuomalaiset itse olivat hallituspuolue. [Puhemies koputtaa] Ja näin olen korostan: ei syytetä toisiamme vaan etsitään yhteisiä ratkaisuja.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Risikko, olkaa hyvä.

18.56 Paula Risikko kok: Arvoisa puhemies! Ulko- ja turvallisuuspolitiikka on meille entistä tärkeämpää, kun miettii, mitä on tapahtunut viime vuosina. Meidän maamme turvallisuutta uhkaavat hyvin monet asiat. Olen kuunnellut tuolla omassa työhuoneessani näitä puheita, erittäin ansiokkaita puheita — kiitos niistä.

Ulko- ja turvallisuuspolitiikka on erittäin vakava asia, ja on erittäin hyvä, että tällainen selonteko on tehty ja erittäin pieteetillä käsitelty. Mitä tulee toistensa syyttelyyn, niin minä pidän sitä todella ala-arvoisena toimintana, että syytellään siitä, että kenen syy on esimerkiksi Turun terrori-isku. [Mika Kari: Näin on!] Olin itse silloin sisäministerinä, ja sinä iltana, kun olin siinä tilanteessa, mitä siellä tapahtui... Minä sanon, että hävetkää, jotka syytelevät siitä puolueita. Jos lähdetään syllisiä tässä nyt etsimään, niin sellaista meillä ei löydy yhtä. Me olemme kaikki vastuussa tietenkin siitä, että tämä meidän maamme pysyy turvallisena. Tämä selonteko on yksi tapa tehdä sitä, mutta tämä selonteko ei saa jäädä pölytymään sinne teidän pöytienne laatikoihin, vaan sitä pitää noudattaa. Meidän pitää olla entistä enemmän varovaisia, meidän pitää entistä enemmän satsata turvallisuuteen ja nimenomaan tähän kokonaisturvallisuuteen.

Meitä haastavat monet muutkin. Meillä oli vielä, sanotaan, 20 vuotta sitten aivan toisenlainen Suomi. Nykyään meidän rajojen yli tulee aivan erilaista rikollisuutta kuin aikaisem-

Pöytäkirja PTK 73/2021 vp

min. Täällä on pidetty erinomaisen hyviä puheenvuoroja esimerkiksi kyberuhkista, hybridiuhkista ja siitä, että meitä haastetaan monella rintamalla ja yhtä aikaa ja on aivan toisen tyyppistä rikollisuutta kuin aikaisemmin. Ei me enää välttämättä edes pystytä puhumaan ulkoisesta turvallisuudesta ja sisäisestä turvallisuudesta, vaan ne limittyvät toisiinsa, ja siitä syystä meidän pitää katsoa kokonaisturvallisuutta.

Se, miksi alun perin pyysin, arvoisa puhemies, tätä puheenvuoroa, liittyi siihen, että täällä ei kovinkaan paljon, kun olin illan tuossa kuunnellut, puhuttu naisten osallistumisesta turvallisuuden tekijöinä. Naisten merkityshän kokonaisturvallisuuden tekijöinä on tunnustettu, ja naiset kouluttautuvat tällä hetkellä hyvin aktiivisesti.

Edustan itse tällaista kuin Naisten Valmiusliitto, joka on valtakunnallinen yhteistyöjärjestö, joka on perustettu 1997. Liitto yhdistää kymmenen naisten vapaaehtoista maanpuolustus- ja kokonaisturvallisuustyötä tekevää jäsenjärjestöä, joissa toimii yli 100 000 naista. Naisten Valmiusliitto kehittää naisten turvallisuuteen ja varautumiseen liittyviä valmiuksia koulutuksen kautta sekä lisää naisten mahdollisuuksia toimia poikkeusoloissa yhteiskunnan hyväksi. Me järjestämme valmiusharjoituksia, joita toteutetaan eri puolilla Suomea.

Se, mikä on ollut haasteellista... Tässä nyt viime aikoinakin on keskusteltu siitä, tarvitsevatko naiset maanpuolustuskoulutusta ja tällaista kokonaisturvallisuuskoulutusta. Meillä on tälläkin hetkellä tällainen parlamentaarinen komitea, joka pohtii naisten vapaaehtoista asevelvollisuutta ja asepalvelua. Se on ihan hyvä, että sitä pohditaan, mutta minä laajentaisin tätä keskustelua nimenomaan siihen, että tätä kokonaisturvallisuutta tekevät sekä naiset että miehet, ja toivonkin, että muistetaan myös naisten merkitys kokonaisturvallisuuden tekijänä.

Me järjestämme esimerkiksi oman liittoni kautta kokonaisturvallisuuskoulutusta yhteistyössä Maanpuolustuskoulutuksen kanssa. Me ollaan laadittu erilaisia koulutusohjelmia, varautumiskoulutuksia, myöskin tilanteisiin, joissa on poikkeusolot. Me pyrimme siihen, että jatkossakin meillä on korkeatasoinen koulutus ja mahdollisimman moni nuori ja aikuinen nainen voi osallistua näihin koulutuksiin. Me teemme sitä yhdessä miesten koulutusten järjestäjien kanssa. Haluan, että tässäkin yhteydessä tulee noteerattua naisten panos ja naisten merkitys kokonaisturvallisuuden luojana.

Tähän samaan yhteyteen tietysti olen esittänyt myöskin ministeri Kaikkoselle, että me voisimme myöskin valtiolta saada tukea naisten kouluttamiseen, mutta myöskin, että meillä olisi tulevaisuudessa turvallisuuskoulutettujen naisten rekisteri. Kun poikkeusolot tulevat, silloin tarvitaan naisia ja silloin pitää tietää, missä he ovat. Nämä ovat sellaisia kehitettäviä asioita, jotka ovat myös sukupuolten välistä tasa-arvoa. Uskon, että tässä talossa ennen kaikkea ymmärretään se, että meitä kaikkia tarvitaan turvallisuuden tekijöiksi. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi valiokunnan ehdotuksen kannanotoksi valtioneuvoston selonteon VNS 4/2020 vp johdosta. Asian käsittely päättyi.

6. Valtiontalouden tarkastusviraston vuosikertomus eduskunnalle 2020

Kertomus K 19/2020 vp

Valiokunnan mietintö TrVM 1/2021 vp

Ainoa käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Käsittelyn pohjana on tarkastusvaliokunnan mietintö TrVM 1/2021 vp. Nyt päätetään kannanotosta kertomuksen johdosta. — Avaan keskustelun. Esittelypuheenvuoro, edustaja Alanko-Kahiluoto, valiokunnan puheenjohtaja.

Keskustelu

19.02 Outi Alanko-Kahiluoto vihr (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Valtiontalouden tarkastusviraston vuosikertomus perustuu viraston työn tuloksiin ja kattaa kaikki tarkastuslajit sekä viraston asiantuntijatoiminnan. Kertomukseen on koottu havaintoja useasta tarkastuksesta neljäksi teemaksi: ensinnäkin, ennusteiden epävarmuus on huomioitava julkisen talouden tasapainoa tavoiteltaessa; toiseksi, valtion taloudenhoitoa voidaan tukea yhtenäistämällä talousarviota; kolmanneksi, työllisyyden hoidossa tarvitaan täsmällistä tietoa keinojen vaikuttavuudesta; neljänneksi, investointeja on tarkasteltava niiden koko elinkaaren ajalta. Lisäksi kertomuksessa raportoidaan tarkastusviraston toiminnasta. Tarkastusvaliokunta on mietinnössään keskittynyt erityisesti työllisyyden edistämisen teemaan. Tämän lisäksi valiokunta nostaa esille tarkastusviraston tekemien tilintarkastusten perusteella annetut huomautukset ja talousennusteiden epävarmuuden.

Työllisyyden edistäminen on ollut viimeisimpien hallitusohjelmien keskeisimpiä tavoitteita. Pelkkä työllisyysaste ei kuitenkaan yksinään kerro työllisyyspolitiikan onnistumisesta. Työvoimapolymuissa on viime vuosina tehty useita eri uudistuksia ja kokeiluja. Digitaalisten palveluiden osuutta on kasvatettu. Sähköinen palvelu ei kuitenkaan aina korvaa henkilökohtaista palvelua. Tarkastusvirasto toteaa, että omatoiminen ja itsenäinen työnhaku ei onnistu kaikilta asiakkailta vaan osa asiakkaista tarvitsee henkilökohtaista neuvontaa ja ohjausta. Valiokunta yhtyy tarkastusviraston kantaan ja korostaa, että edelleen on paljon ihmisiä, jotka tarvitsevat henkilökohtaista palvelua työllistyäkseen.

Kuluvalle hallituskaudella ollaan toteuttamassa uudet työllisyyden kuntakokeilut. Tarkastusviraston mukaan työllisyyskokeilujen tulee perustua huolellisesti suunniteltuihin koeasetelmiin. Kokeilujen tuloksia tulee seurata systemaattisesti, ja niistä tulee tehdä laadukkaita ja vertailukelpoisia vaikutusarviointeja. Lisäksi tulee varmistaa, että arviointien tuloksia käytetään toimenpiteitä kehitettäessä. Valiokunta yhtyy tarkastusviraston näkemykseen, että työllisyyden hoidossa tarvitaan täsmällistä tietoa keinojen vaikuttavuudesta.

Valiokunta toteaa, että työllisyyspolitiikassa tulee parantaa tietopohjaa ja varmistaa, että politiikkatoimet toteutetaan niin, että niiden vaikutusten arviointi on jälkikäteen mahdollista. Valiokunta toteaa lisäksi, että olemassa olevan tiedon käyttö politiikkatoimien suunnittelussa on puutteellista ja päätösten tulee perustua tietoon silloin, kun sitä on saatavilla.

Osin syynä siihen, että tehokkaimpien työllisyyspalveluiden lisäksi tarjotaan myös vähemmän tehokkaita, on se, että palveluilla on muitakin tavoitteita kuin suora työllistyminen. Kaikkien työnhakija-asiakkaiden kohdalla nopea työllistyminen avoimille työmarkkinoille ei ole realistinen tavoite. Tarkastusviraston mukaan työllisyysvaikutusten arvioin-

Pöytäkirja PTK 73/2021 vp

nissa tulee huomioida myös yksilö. Tilapäinenkin työ voi tukea hyvinvointia ja ehkäistä syrjäytymistä. Tarkastusvaliokunta yhtyy tarkastusviraston kantaan ja toteaa, että palveluilla voi olla myönteisiä vaikutuksia esimerkiksi paremman elämänhallinnan muodossa silloinkin, kun palvelut eivät suoraan auta työllistymään. Valiokunnan käsitys on, että työllisyyden hoidossa tarvitaan tarkempaa tietoa toimien vaikuttavuudesta. Tietopohjaa tulee parantaa ja vaikutusten arvioinnin tapa ja toteutus ratkaista jo uusia työllisyystoimia suunniteltaessa. Myös olemassa olevaa tietoa tulee käyttää aiempaa paremmin politiikkatoimien suunnittelussa. Tarkastusvaliokunta onkin 29.4.2021 päättänyt teettää tutkimuksen aiheesta ”aktiivisen työvoimapolitiikan palveluiden kustannusvaikuttavuus”.

Tarkastusvirasto antoi 65 tilintarkastuskertomusta, joista 75 prosenttia oli niin sanotusti puhtaita, eli niiden kirjanpitoyksiköiden tilinpäätöksessä tai taloudenhoidon menettelyssä ei ollut havaittu puutteita. Tarkastusvirasto ottaa tilintarkastuskertomuksessaan kantaa kolmeen asiakokonaisuuteen: onko tilinpäätöksestä ja toiminnallisesta tehokkuudesta esitetty oikeat ja riittävät tiedot, onko sisäinen valvonta toimivaa, ja onko talousarviota noudatettu? Kahdeksan kirjanpitoyksikköä on saanut huomautuksen vuosittain vähintään viimeisen neljän vuoden ajan eli ulkoministeriö, Maahanmuuttovirasto, Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskus, Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskus Valtori, opetus- ja kulttuuriministeriö, Väylävirasto, työ- ja elinkeinoministeriö sekä Ely-keskusten ja TE-toimistojen kehittämis- ja hallintokeskus.

Valiokunta pitää myönteisenä, että viraston mukaan valtion taloutta on hoidettu pääosin säännösten mukaisesti. Huomautuksia saaneiden kirjanpitoyksiköiden määrä on edellisvuoden tasolla ja laskenut kahteen aiempaan vuoteen verrattuna. Tarkastusvaliokunta pitää aiemmin lausumansa mukaisesti eduskunnan näkökulmasta vakavimpana asiana määrärahan tai valtuuden ylitystä. Valiokunta korostaa tarkastusviraston seurantavastuuta havaitsemiensa epäkohtien ja virheiden korjaamiseksi. Valiokunta pitää myös ongelmallisena, että samat virastot saavat toistuvasti huomautuksia, ja ehdottaa harkittavaksi, miten tarkastusvirasto voisi tehostaa vaatimuksiaan, mikäli viraston johdolle asetettu ilmoitusvelvollisuus ei johda asiantilan korjaamiseen tai jos huomautettavaa löytyy vuosittain erilaisissa asioissa.

Väestön ikääntyminen ja sen seurauksena julkisen talouden kestävyysvaje on Suomessa edelleen yksi keskeisimpiä talous- ja finanssipolitiikan haasteita. Tämän vuoksi julkisen talouden kestävyttä ja julkiseen talouteen pitkällä aikavälillä kohdistuvia riskejä koskevat arviot ovat tärkeitä linjattaessa talouspolitiikan suuntaa. Tarkastusvirasto on tehnyt tarkastukset sekä valtionvarainministeriön keskipitkän että pitkän aikavälin arvioista. Tarkastusvirasto kiinnittää huomiota näihin arvioihin liittyvään epävarmuuteen sekä valtiovarainministeriön raportoinnin läpinäkyvyyteen. Viraston mukaan valtiovarainministeriön laskelmat ovat laadukkaita ja korkealla asiantuntemuksella laadittuja. Arvioiden hyödyntämisessä talouspolitiikan suunnittelussa tulee kuitenkin huomioida tämäntyyppisten laskelmien sisältämä suuri epävarmuus. Pitkän aikavälin kestävyysarviointeihin sisältyvä epävarmuus on erityisen suurta, eikä niitä tulisi tarkastusviraston suositusten mukaan käyttää finanssipolitiikan mitoituksen lähtökohtana. Sen sijaan kestävyysarviot toimivat hyvänä lähtökohtana rakenteellisten uudistusten tarpeen määrittelyssä.

Talouspolitiikan arviointineuvosto toteaa viimeisimmässä, tammikuussa 2021 julkaisussa, raportissaan, että Suomi kärsii merkittävästä kestävyysongelmasta. Kestävyysarviointiin sisältyvä epävarmuus ei neuvoston mukaan ole syy olla ryhtymättä toimenpiteisiin.

Pöytäkirja PTK 73/2021 vp

Järkevillä poliittisilla toimenpiteillä julkinen talous olisi kestäväällä pohjalla silloinkin, kun sitä kohtaavat negatiiviset riskit realisoituvat.

Tarkastusvaliokunta on niin ikään viime vuosina useassa yhteydessä kiinnittänyt huomiota talousennusteisiin ja julkisen talouden kestävyyslaskelmiin liittyvään epävarmuuteen. Valiokunta pitää hyvänä sitä, että valtiovarainministeriö on aloittanut keskipitkän ja pitkän aikavälin arvioiden kehittämistyön sekä jatkanut näihin laskelmiin liittyvien menetelmäkuvausten laatimista ja julkaisemista. Valiokunta myös toistaa aikaisemmat huomionsa siitä, että finanssipolitiikan mitoituksessa ja tavoitteen asettelussa käytettäviin laskelmiin liittyvä epävarmuus tulee aina selkeästi tuoda esiin sekä hallitukselle että eduskunnalle näihin laskelmiin nojaututtaessa.

Ja lopuksi: valiokunnan kannanottoehdotus on, että eduskunnalla ei ole huomautettavaa kertomuksen johdosta. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kiuru, Pauli, olkaa hyvä.

19.10 Pauli Kiuru kok: Arvoisa herra puhemies! Nostan muutaman asian vielä omalta osaltani hyvän esittelyn jälkeen.

Ensinnäkin Valtiontalouden tarkastusviraston työstä: Virasto tekee tärkeää työtä, ja tämäkin kertomus sen osoittaa. On tärkeätä, että virasto on riippumaton ja saa itse päättää niistä tarkastuksen kohteista, joita se haluaa tarkastaa itsenäisesti. Kuten laki valtiontalouden tarkastusvirastosta sanoo, virasto on riippumaton, sitä ei ohjailla ulkopuolelta.

Tässä meidän mietinnössämme nostettiin näitä huomautuksia. Niin kuin valiokunnan puheenjohtaja sanoi, kun ministeriöitä, virastoja ja muutamaa rahastoa tarkastettiin, niin suurin osa tarkastetuista sai puhtaat paperit, 75 prosenttia, mutta käänteisesti se tietysti tarkoittaa sitä, että tarkastetuista neljäsosan osalta oli havaittavissa puutteita. Ja ikävä puoli tässä on se, että kahdeksan kirjanpitoyksikköä on saanut huomautuksen vuosittain vähintään viimeisen neljän vuoden aikana.

No, mitä sille asialle voidaan tehdä? Toteamme täällä mietinnössä, että VTV:n mahdollisuudet rajautuvat siihen, että he voivat vaatia kirjanpitoyksiköiden johdolta ilmoitusta niistä toimenpiteistä, joihin asian osalta on ryhdytty, korjaavista toimenpiteistä. Nyt kun näitä on tullut vuosittain joillekin samoille yksiköille, vuosi vuoden perään, niin ilmeisesti se ei riitä, ja esitämme tässä mietinnössä, että olisi harkittava, miten tarkastusvirasto voisi tehostaa vaatimuksiaan, mikäli viraston johdolle asetettu ilmoitusvelvollisuus ei johda asiantilan korjaamiseen tai huomautettavaa löytyy vuosittain erilaisissa asioissa. En ole aivan varma, mutta tuli tässä äsken mieleen, että jos tällaista jatkuvaa huomautettavaa joidenkin osalta on, niin niiden osalta johdolle ei ainakaan niiltä vuosilta mitään tulospalkkioita sitten pidä jakaa, jos huomautuksia ei oteta vakavasti.

Sitten poimin yhden kohdan täältä: ”Tarkastusviraston havaintojen mukaan valtiovarainministeriön laskelmat ovat laadukkaita ja korkealla asiantuntemuksella laadittuja.” Niitä kannattaa seurata — siitä on ollut tässäkin salissa keskustelua, että niihin voimme luottaa. Eli tämän mukaan voimme luottaa valtiovarainministeriön laskelmiin, ne on tehty hyvällä asiantuntemuksella.

No niin, [Puhemies: Kiitoksia!] tässä oikeastaan merkittävät huomiot. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Mäkisalo-Ropponen, olkaa hyvä.

19.13 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Ensinnäkin kiitos valiokunnan puheenjohtajalle mietinnön hyvästä ja perusteellisesta esittelystä. Ja olen edustaja Kiurun kanssa samaa mieltä siitä, että Valtiontalouden tarkastusvirasto tekee erittäin tärkeää ja ansiokasta työtä, ja se tulee esille myöskin tässä kertomuksessa.

Minä otan tässä puheenvuorossa kantaa kahteen tarkastusvaliokunnan mietinnössään esiin nostamaan seikkaan: ensinnäkin työllisyyden edistämiseen ja toiseksi Valtiontalouden tarkastusviraston suorittamien tilintarkastusten perusteella annettuihin huomautuksiin.

Ensinnäkin muutama sana työllisyyden edistämisestä. Valiokunta on ottanut kantaa asiaan myös aiemmissa mietinnöissään ja todennut tarkastusviraston tavoin, että työllisyyden hoidossa tarvitaan täsmällistä tietoa vaikuttavista keinoista. Tutkimusta asiasta on jonkin verran mutta ei suinkaan riittävästi. Valiokunta toteaaakin, että työllisyyspolitiikassa tulee parantaa tietopohjaa ja varmistaa, että politiikkatoimet toteutetaan niin, että niiden vaikutusten arviointi on jälkikäteen mahdollista. Lisäksi on muistettava, että politiikkatoimien suunnittelussa tulisi hyödyntää tutkittua tietoa aina silloin, kun sitä on käytettävissä. Toisin sanoen entistä systemaattisemmin on pyrittävä kohti tutkimusnäyttöön perustuvaa päätöksentekoa. Tarkastusvaliokunta haluaa edesauttaa tutkimustiedon saamista tässä tärkeässä asiassa ja on tänä keväänä päättänyt teettää tutkimuksen aiheesta ”Aktiivisen työvoimapolitiikan kustannusvaikuttavuus”.

Toki on tärkeää muistaa, että työllisyyspalveluilla voi olla muitakin tavoitteita kuin suora työllistyminen. Kaikkien työnhakija-asiakkaiden kohdalla nopea työllistyminen avoimille työmarkkinoille ei välttämättä ole realistinen tavoite, ja siksi työllisyysvaikutusten arvioinnissa tuleekin huomioida myös yksilö. Tilapäinenkin työ voi tukea kokonaishyvintä ja ehkäistä syrjäytymistä. Palvelulla voi olla myönteisiä vaikutuksia esimerkiksi paremman elämänhallinnan muodossa silloinkin, kun palvelut eivät auta suoraan työllistymään.

Tarkastusvirasto oli tehnyt myös tärkeitä huomioita palvelujen digitalisoinnista ja todennut, että sähköisillä palveluilla ei aina voi korvata henkilökohtaista palvelua työllisyyspalveluissa. Tarkastusviraston tarkastuksessa tuli esimerkiksi ilmi, että keskimääräinen työttömyysjakson kesto pitenee 2–3 viikkoa niillä paikkakunnilla, joilla sijaitsevat TE-toimiston toimipisteet lopetettiin. Omatoiminen ja itsenäinen työnhaku ei onnistu kaikilta asakkailta, vaan tarvitaan myös ohjausta, neuvontaa ja rinnalla kulkemista.

Arvoisa puhemies! Toisena asiana tarkastusvaliokunta on kiinnittänyt huomiota tilintarkastusten perusteella annettuihin huomautuksiin. Tarkastusviraston tarkastuksessa havaittiin puutteita joka neljännen tarkastetun osalta. Erityisen huolestuttavaa on se, että samat kirjanpitoyksiköt saavat toistuvasti huomautuksia. Kahdeksan kirjanpitoyksikköä on saanut vuosittain huomautuksen vähintään viimeisen neljän vuoden ajan. Lisäksi seitsemän kirjanpitoyksikön osalta todettiin talousarvion ja sitä koskevien säännösten vastaisia menettelyjä. Tarkastusvirasto voi näissä tapauksissa antaa kielteisen laillisuuskannanoton, joka voi sisältää yksilöityjä laillisuushuomautuksia, ja näitä huomautuksia tarkastusvirasto on siis joutunut antamaan. Huomautukset koskevat muun muassa sitä, että määräraha on käytetty vääränä varainhoitovuonna tai eri tarkoituksiin kuin mihin se on talousarviossa osoitettu. Huomautuksia annettiin myös valtuuksien käytöstä.

Puhemies! Yhteenvetona täytyy todeta, että jotain ongelmia prosessissa tai johtamisessa täytyy olla, jos samat ongelmat toistuvat vuodesta toiseen eikä palautteesta oteta opiksi. Valiokunta ehdottaakin harkittavaksi ja pohdittavaksi, miten tarkastusvirasto voisi tehos-

Pöytäkirja PTK 73/2021 vp

taa vaatimuksiaan, mikäli viraston johdolle asetettu ilmoitusvelvollisuus ei johda asiointilan korjaamiseen tai huomautettavaa löytyy vuosittain erilaisissa asioissa. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Simula, olkaa hyvä.

19.18 Jenna Simula ps: Arvoisa puhemies! Valtiontalouden tarkastusviraston vuosikertomuksesta ja tarkastusvaliokunnan mietinnöstä nousee keskeisimmin esille muutama huomio.

Vuodelta 2019 virasto antoi 65 tilintarkastuskertomusta, joista neljännes ei saanut puhtaita papereita. Puutteita havaittiin tilinpäätöksissä tai taloudenhoidon menettelyssä. Tämä on merkittävä ja hälyttävä asia. Kaikista huolestuttavinta on se, että vuodesta toiseen samat virastot saavat huomautuksia toiminnastaan: ulkoministeriö, Maahanmuuttovirasto, Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskus, Valtion tieto- ja viestintätekniikka-keskus Valtori, opetus- ja kulttuuriministeriö, Väylävirasto, työ- ja elinkeinoministeriö sekä Ely-keskusten ja TE-toimistojen kehittämis- ja hallintakeskus.

Olisi todella syytä perata nämä virastot läpikotaisin ja selvittää, mikä toiminnassa ja taloudessa tökkii. Keskustelemme kuitenkin veronmaksajilta kerätyistä varoista, eikä niitä sovi käyttää vuodesta toiseen miten tahansa. Järeimmillään tarkastusvirasto voi vaatia tarkastettavien virastojen ja organisaatioiden johdolta listaa toimenpiteistä, joihin on ryhdytty asiantilan korjaamiseksi. Tämä ei ole riittävää, kun vuodesta toiseen ongelmat toistuvat.

Seitsemässä tarkastetussa yksikössä todettiin puolestaan talousarvion ja sitä koskevien säännösten vastaisia menettelyjä. Määrärahoja on siis käytetty väärin, joko vääränä vuonna tai väriin tarkoituksiin. Eniten laillisuushuomautuksia saivat Maahanmuuttovirasto, kaksi kappaletta, ja Opetushallitus, kolme kappaletta. Tarkastusvaliokunnan mietinnössä todetaan, että tällä kertaa useita huomautuksia liittyi myös valtuuksien käyttöön.

Pääosin suomalaiset virastot ja valtiontasoiset organisaatiot toimivat hyvin, mutta kyllä jatkuvat ongelmat taloudenhoidossa ja tilinpäätöksessä tai talousarviossa pysymisessä rapauttavat kansalaisten luottamusta.

Arvoisa puhemies! Valitettavasti kansalaisten luottamusta on rapauttanut myös Valtiontalouden tarkastusviraston ja etenkin sen pääjohtajan Tytti Yli-Viikarin toimet. Kun suomalainen miettii paniikissa, että onhan nyt kaikki verot maksettu ja miten ilmoitan verotajalle tästä tai tuosta tulosta, edusta tai vähennyksestä, valtionjohto ja pääjohtajat sikailevat eduilla ja tekevät kuluja, jotka eivät ole mitenkään perusteltuja. Viimeisimpänä Ilta-Sanomien uutisoi VTV:n massiivisista konsulttipalveluista, joihin on palanut...

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Arvoisa edustaja Simula, käsittelemme Valtiontalouden tarkastusviraston kertomusta vuodelta 2020, keskitytään siihen.

Kyllä, tämä liittyy oleellisesti tähän asiaan. — ...yli toista miljoonaa euroa vuosina 2018—2020. Valtiontalouden tarkastusvirasto, jonka tärkeimpänä tehtävänä pidetään yleisesti tarkastustoimintaa, on käyttänyt rahaa viestintäsparraukseen, visuaalisen ilmeen kehittämiseen [Puhemies: Edustaja!] projektien hallintaan kansainvälisessä ja monikulttuurisessa ympäristössä ja hankkinut henkilökohtaista valmennusta eli coaching-palveluita.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Simula, pyydän keskittymään Valtiontalouden tarkastusviraston tarkastuskertomukseen vuodelta 2020, ei muihin asioihin.

Pöytäkirja PTK 73/2021 vp

Kyllä. — Arvoisa puhemies! Kun maan tapa sotii kansalaisten oikeustajua vastaan, on erityisen tärkeää huolehtia, että sopimattomat toimintatavat kitketään mitä pikimmiten. Kuten viimeaikaiset keskustelut ja uutisointi ovat osoittaneet, kohtuuttomia etuuksia ja rahan tuhlaailua on harrastettu myös pääministerin tasolla asti. Mitä kaikkea muuta sopimattomalla julkisten varojen väärinkäyttöä Suomesta löytyykään?

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Ja sitten edustaja Koponen, Ari, olkaa hyvä.

19.22 Ari Koponen ps: Arvoisa puhemies! Tarkastusvaliokunta on mietinnössään aiheellisesti ja täysin odotetusti kiinnittänyt huomiota erityisesti työllisyyden edistämisen teemaan, onhan se ollut kaikkien viimeisimpien hallitusten keskeisimpiä tavoitteita. Marinin hallituksen 75 prosentin työllisyysastetavoite ei tule onnistumaan, sillä valtaosa uusista työpaikoista on tilapäisiä tai osa-aikaisia vain muutaman viikkotunnin tehtäviä, jolloin niiden merkitys verotulojen lisääjänä ja julkisen talouden vahvistajana on vaatimaton. Hallitusohjelma lepää kuitenkin juuri tuon 75 prosentin työllisyyden varassa. Myös valtiovarainministeriön arvion mukaan heikentäviä työllisyystoimia on enemmän, ja näitä esityksiä lähin lapataan tänne eduskunnan isoon saliin oikein urakalla.

Vuosikertomus puhuu lisäksi karua totuutta työvoimapalveluiden toimimattomuudesta. Vaikka TE-palveluissa on viime vuosina tehty useita eri uudistuksia ja kokeiluja, ei tavoitteita asiakastytyvyyden nostosta eikä palveluiden toimivuudesta ja tehokkuudesta ole saavutettu. Tilanne ei ainakaan ole parantunut koronakriisin ruuhkauttaessa toimistot ennennäkemättömällä tavalla.

Ja edelliseen puheenvuoroon liittyen täytyy sanoa, että nämä tapaukset ovat todennäköisesti vain jäävuoren huippu.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Risikko, olkaa hyvä.

19.23 Paula Risikko kok: Arvoisa puhemies! Täällä jälleen käsitellään Valtiontalouden tarkastusviraston vuosikertomusta eduskunnalle. Niin kauan kuin olen tässä talossa ollut, meille on tosiaan tuotu tämä tarkastusviraston vuosikertomus, ja tässä on aivan sama juttu kuin mikä on Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian ja oikeusasiamiehen vastaavanlaisessa kertomuksessa, mikä meille tuodaan: pyydän kiinnittämään huomiota, että näissä on paljon sellaista tietoa, joka jää monesti huomioimatta ja joka auttaisi meitä, jos se huomioitaisiin siinä meidän toiminnassamme ja seuraavissa päätöksissä ja valiokunnissa. Eli nämä kannattaisi kyllä tarkkaan lukea. Monta kertaa käy niin, että me otetaan tämä vastaan mutta me ei paneuduta niinkään siihen sisältöön. Esimerkiksi kun ottaa tämän tarkastusviraston vuosikertomuksen, niin tässä ei ole ainoastaan sitä, mitä tämä tarkastusvirasto on tehnyt, vaan kuten täällä esimerkiksi otsikkokin kertoo, ”tarkastusvirasto tuottaa tietoa tulevaisuuden tarpeisiin”. Tätä meidän pitäisi osata hyödyntää.

Täällä esimerkiksi edustaja Mäkisalo-Ropponen käytti erinomaisen hyvän puheenvuoron, samoin täällä on käyttänyt edustaja Kiuru ja tarkastusvaliokunnan puheenjohtaja Alanko-Kahiluoto. He toivat esille sitä faktoihin perustuvaa päätöksentekoa, mikä täällä ilmenee, ja sitten myöskin sitä, että kun täällä on jo aikaisemmin ollut sellaisia virastoja, jotka ovat saaneet pyyhkeitä omasta toiminnastaan, niin virheitä ei ole korjattu. Ja mielestäni oli erinomaisen hyvä huomio tarkastusvaliokunnalta se, että jos saadaan joitain tuloksia

Pöytäkirja PTK 73/2021 vp

niissä tarkastuksissa, niin sitten pitäisi jotenkin miettiä yhdessä sen organisaation kanssa, miten ne virheet korjataan.

Ihan vaan lyhyesti vielä sanon tästä, että erityinen painopistealuehan tässä on tämä aktiivinen työvoimapolitiikka ja työvoimapalvelut. Ja tämä on muuten erinomaisen hyvä asia, että tämä on nostettu täällä esille, koska kyllä Suomi on aivan sen varassa. Nythän, kun Suomi-neito syö enemmän kuin tienaa, se on täysin kiinni siitä, miten me saadaan työllisyys nostettua. Tässä on tilanne se, että me tarvitaan sosiaali- ja terveydenhuoltouudistusta, me tarvitaan sotu-uudistusta eli sosiaaliturvauudistusta. Mehän huomattiin jo viime kaudella, kun valmisteltiin tätä sotu-uudistusta, että meidän ongelma on se, että palvelut ja etuisuudet eivät kohtaa, ne annetaan vähän niin kuin eri putiikista, ja ne eivät kohtaa toisiansa, varsinkaan siinä ihmisessä, joka sitä apua tarvitsee. Ja muun muassa tämä nousee täältä esille, miten tärkeitä aktiivinen työvoimapolitiikka ja työvoimapalvelut ovat, ja kun tähän saadaan sitten se sotu-uudistus, niin siitä se synergia sitten vasta parhaiten tulee. Mielestäni on hyvä, että tähän paneudutaan oikein kunnolla, ja hyvä, että valiokuntakin käy tämän läpi. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ja edustaja Satonen, olkaa hyvä.

19.26 Arto Satonen kok: Arvoisa puhemies! Tähän työllisyyden edistämiseen halusin myös itse ottaa kantaa. On toki hyvä, että tarkastusvaliokunta tätä asiaa selvittää ja tutkii, mutta hiukan kyllä siinä mielessä tämä asia mietityttää, että tätä on nyt veivattu aika monta kertaa. Nyt taitaa olla kolmas kuntakokeilu menossa, kun ollaan tätä työllisyyden hoitoa siirtämässä kunnille, ja nyt on sitten tulossa myös tämän pohjoismaisen työnhaun malli. Näitä molempia kannatan, mutta ihmettelen kyllä vähän sitä, että kun meillä on niin paljon jo olemassa paitsi tutkimustietoa myös ihan konkreettista datatietoa siitä, että kun esimerkiksi Tanska ja Ruotsi ovat uudistaneet työmarkkinoitaan, niin miten se on vaikuttanut työllisyysasteeseen, miten se on vaikuttanut pitkäaikaistyöttömien määrään — ne uudistukset ovat olleet erittäin positiivisia kokonaisuudessaan — niin eikö voida tätä kansainvälistä tutkimustietoa tai sitä, mikä näistä maista löytyy, huomioida. En usko, että ihmisen käyttäytyminen on kauheasti erilaista Suomessa kuin mitä se on Ruotsissa tai Tanskassa, jos järjestelmäkin on aika lailla samantyyppinen ja meihin rinnastettava. Täytyy sanoa, että toivoisin, että kun tätä asiaa selvitetään, niin katsottaisiin myös niitä kiistattomia faktoja, mitä näissä maissa on saatu aikaan.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ja edustaja Mäkisalo-Ropponen vielä.

19.28 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Kiitos, arvoisa puhemies! Halusin kiittää itse asiassa edustaja Risikkoa tästä hänen käyttämästään puheenvuorosta, tai ainakin osaan siitä kiinnitin ilolla huomiota. Olen itse tuolla tarkastusvaliokunnassa varapuheenjohtajana ja tulevaisuusvaliokunnassa sitten jäsenenä, ja kun näissä kahdessa valiokunnassa työskenteleminen intensiivisesti, niin minä olen kyllä tullut siihen tulokseen, että nämä kaksi valiokuntaa tekevät todella tärkeää työtä eduskunnassa koko tämän maan hyväksi ja näiden kahden valiokunnan työn tuloksia pitäisi hyödyntää paremmin päätöksenteossa. Minulle on itselleni avautunut se näkökulma, että meidän pitäisi pyrkiä ennakkoinnin ja riskienhallinnan kautta suunnittelemaan toimintaa tutkimusnäyttöön perustuen paljon paremmin kuin tällä hetkel-

Pöytäkirja PTK 73/2021 vp

lä tehdään, ja sen jälkeen arvioimaan tehtyjä päätöksiä ja niiden vaikuttavuutta. Sillä tavalla me saataisiin tätä yhteiskuntaa kehitettyä kenties systemaattisemmin kuin mitä tällä hetkellä tapahtuu.

Keskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi valiokunnan ehdotuksen kannanotoksi kertomuksen K 19/2020 vp johdosta. Asian käsittely päättyi.

7. Hallituksen esitys eduskunnalle merenkulun ympäristönsuojelulain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 71/2021 vp

Valiokunnan mietintö LiVM 14/2021 vp

Ensimmäinen käsittely

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 71/2021 vp sisältyvien 1.-5. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.

8. Eduskunnan kirjaston kertomus vuodelta 2020

Kertomus K 1/2021 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 8. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sivistysvaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Esittely, edustaja Kiuru, olkaa hyvä.

Keskustelu

19.30 Pauli Kiuru kok (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Eduskunnan kirjasto palvelee eduskuntaa ja koko suomalaista yhteiskuntaa. Se on avoin kaikille kansalaisille. Kirjasto täyttää ensi vuonna 150 vuotta. Eduskunnan kirjasto toimii eduskunnan keskusarkistona sekä julkisena oikeudellista tietoa, yhteiskunnallista tietoa ja eduskuntatietoa välittävänä keskuskirjastona.

Vuosi 2020 oli koronan vuoksi poikkeuksellinen, ja Eduskunnan kirjasto on kuitenkin palvellut eduskuntaa keskeytyksettä. Myös kansalaiset ovat voineet asioida sähköpostitse, puhelimitse ja verkossa sekä osallistua kirjaston järjestämiin verkkokoulutuksiin. Kirjastotilan ollessa suljettuna kansalaiset ovat voineet lainata kirjastoaineistoa ennakotilaamalla ja noutamalla tilauksensa terveysturvallisuuden vaatimin erityisjärjestelyin. Tätä mahdollisuutta myös käytettiin ahkerasti, kunnes järjestelystä jouduttiin marraskuussa luopumaan pandemiatilanteen vaikeuduttua.

Kirjaston toiminnan ytimessä on digitaalinen kirjastojärjestelmä. Alma-kirjastojärjestelmä uusittiin yhteistyössä lähes kahdenkymmenen korkeakoulu- ja erikoiskirjaston kanssa.

Pöytäkirja PTK 73/2021 vp

Kahden vuoden valmistelu huipentui kesällä 2020, kun Alma otettiin onnistuneesti käyttöön. Projekti työllisti monia henkilökunnasta ja oli näin mittava ponnistus koko kirjastolle. Uusi järjestelmä parantaa huomattavasti kirjaston mahdollisuuksia kehittää muun muassa digitaalisia aineistopalveluja.

Toinen mittava tietojärjestelmähanke on eduskunnan kanslian asianhallinnan digitalisoiva Halti-hanke. Järjestelmän käyttöönottovaihe käynnistyi syksyllä 2020 ja jatkuu kuulun vuoden lopulle saakka.

Eduskunnan kirjasto kuuluu eduskunnan kanslian tieto- ja viestintäosastoon. Puhemies asetti kesällä 2020 työryhmän pohtimaan tieto- ja viestintäosaston uudelleenorganisointia. Tavoitteena on luoda malli, joka nykyistä paremmin tukisi palvelutuotantoa tieto- ja viestintäalan nopeasti muuttuvassa toimintaympäristössä. Työryhmä antoi loppuraporttinsa joulukuussa 2020. Eduskunnan kirjaston hallitus toivoo, että mahdollisista organisaatiomuutoksista huolimatta ensi vuonna 150 vuotta täyttävän Eduskunnan kirjaston nimi säilyy muuttumattomana ja että kirjasto pysyy myös jatkossa kaikille avoimena. Myös sivistysvaliokunta korosti mietinnössään 1. lokakuuta 2020 kirjaston avoimuuden merkitystä.

Arvoisa puhemies! Vuodelle 2020 ei löydy tilastollista vertailukohtaa menneestä. Kirjaston poikkeukselliset käyttömäärät jäävät tilastoihin historiallisena harvinaisuutena. Laissa määrätyt tehtävät pystyttiin turvaamaan vaikeasta tilanteesta huolimatta. Lainoja ja lainojen uusintoja tehtiin kertomusvuonna 50 582 kappaletta.

Eduskunnan tietopalveluun tuli toimintavuonna 1 355 toimeksiantoa. Asiakkaina oli toimittajia, tutkijoita, opiskelijoita, asianajajatoimistoja sekä muita kansalaisia. Noin 10 prosenttia selvityspyynnöistä edellyttää useiden tuntien tai jopa useamman päivän tiedonhakua.

Lakihankkeiden tietopaketteja laadittiin ennätysmäärä eli 21 kappaletta. Niihin tutustuttiin verkossa yli 112 000 kertaa.

Kuva-arkistosta kuvalainoja annettiin 4 670 kertaa.

Veteraanikansanedustajien muistitietoarkisto teki kertomusvuonna kahdeksan veteraanikansanedustajahaastattelua. Tutkijoiden käytössä oli kertomusvuoden lopussa 443 haastattelua. Kirjaston hallitus teki kertomusvuonna päätöksen veteraanikansanedustajien muistitietoarkiston nimen muuttamisesta vuoden 2021 alusta alkaen Eduskunnan muistitietoarkistiksi. Päätös oli perusteltu, koska arkistoon kootaan myös muiden kuin entisten kansanedustajien haastatteluja.

Kirjaston järjestämä koulutus jatkui pandemiasta huolimatta. Fyysiset kokoontumiset korvattiin verkkokoulutuksina YouTube-kanavalla.

Arvoisa puhemies! Kirjaston henkilökunta on toiminut sitoutuneesti ja joustavasti nopeasti muuttuneessa sekä paljon epävarmuutta sisältäneessä tilanteessa koko pandemian ajan. Vuoden lopussa kirjastossa työskenteli 36 henkilöä. Kiitos henkilökunnalle tekemänsä arvokkaasta työstä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Aittakumpu poissa, edustaja Kinnunen poissa. — Edustaja Risikko, olkaa hyvä.

19.36 Paula Risikko kok: Arvoisa puhemies! Täällä edustaja Kiuru kävi läpi tätä kirjaston kertomusta vuodelta 2020, ja meidän todella sivistysvaliokunnassakin annettiin tästä lausunto.

Pöytäkirja PTK 73/2021 vp

Kaiken kaikkiaan kirjasto on suomalaisen yhteiskunnan sivistyksen ja yhteisöllisyyden ydintä. Nyt kun tuli koronapandemia, niin me todettiin, että sen merkityshän nousi aivan valtavasti, kun tuli näkyville se, että ihmiset eivät enää voineetkaan mennä sinne kirjastoon. Paljon meille tuli tietenkin palautetta, kun kulttuuripalvelut loppuivat, mutta kuinka ollakaan, laitettiin kiinni vielä kirjastotkin, joista oli ajateltu, että ne nyt pystyisivät olemaan. No, siinä oli tietysti se hyvä puoli, että siinä nähtiin, miten tärkeä se kirjaston palvelu on kunnille ja kaupungeille ja miten tärkeä se on opiskelijoille, tutkijoille, kaikille ihmisille yhteisöllisyyden edistäjänä ja mahdollistajana. Siellä tieto kulkee, sieltä saa tietoa, siellä tapaa ystävällisiä ihmisiä, ja siellä tapaa toisia ihmisiä. Tämä korona oli aikamoinen isku myöskin kirjastojen toiminnalle.

Eduskunnan kirjasto on toiminut aina, koko täällä oloni ajan, erittäin ansiokkaasti ja ammattitaitoisesti. Se näkyy näissä tietopyynnöissä, ja se näkyy siinä, miten tuottelias tämä kirjasto on ja miten paljon se tekee kaikkea sellaista, mitä me kansanedustajat emme täällä edes tiedäkään. Tämä kertomus valottaa ja läpivalaisee sitä meille. Haluan tässä yhteydessä sivistysvaliokunnan puheenjohtajana ja sivistysvaliokunnan puolesta kiittää Eduskunnan kirjastoa mutta myöskin kaikkia niitä, jotka osallistuvat kirjaston toiminnan kehittämiseen — en ainoastaan henkilökuntaa, vaan myöskin teitä, jotka kansanedustajina olette siinä mukana.

Kirjaston henkilöstö täällä eduskunnassa räätälöi hyvin nopeasti niitä palveluja, aina sitä mukaa kuin me täällä niitä tarvitsemme, ja se palvelu, mitä me saamme, on hyvin monipuolista ja laadukasta. Ja kun korona tuli, niin se myös osoitti sitä kriisinkestokykyä ja sitä joustavuutta, kun äkkiä tehtiin uudenlaiset palvelut ja silti kirjasto toimi, vaikka siellä ei voinutkaan tavata. Hiljalleen sitten kirjasto avattiin ja toiminta pääsi käynnistymään täysimääräisesti.

Haluan kiittää myös niistä tietopaketeista, mitkä kirjasto on ottanut nyt erällä lailla fokuksiksi. Elikkä aina kun tulee joku tällainen... Nyt viimeiseksi meille tuli lista siitä, mitä puhutaan koulukiusaamisesta ja sen estämisestä ja minkälaisia lainsäädäntötoimia siinä on viime aikoina tehty. Oli erittäin havainnollista jälleen se, mitä kaikkea onkaan tehty, ja on tosi hienoa, että kirjasto tekee tämäläisyydestä apua meille kaikille.

Kiitan kirjastoa ja toivon, että sen arvostus entisestäänkin vain nousee. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ja edustaja Autto, olkaa hyvä.

19.39 Heikki Autto kok: Arvoisa herra puhemies! Hyvin lyhyesti:

Haluan yhtyä niihin kiitoksiin, joita tässä edellä Eduskunnan kirjaston väelle ovat esittäneet kirjaston hallituksen puheenjohtaja, edustaja Kiuru, ja eduskunnan sivistysvaliokunnan puheenjohtaja, edustaja Risikko. Eduskunnan kirjasto tekee todella hyvää työtä.

Aivan erityisenä huomiona olisin halunnut vielä kuluneelta vuodelta nostaa esiin tämän kirjaston aloittaman proaktiivisen työn näiden tietopakettien tekemiseksi yhteiskunnallisesti merkittävien ja sopivasti ajankohtaisten aiheiden osalta. Voisi jopa kuvata näin, että kirjasto osaa vastata ennen kuin me kansanedustajat osaamme edes kysyä. Tässä mielessä on hienoa, että meillä on käytettävissä tällaisia ammattilaisia.

Ehkä tosiaan siinä mielessä vähän jäi mietityttämään se, mitä edustaja Kiuru kirjaston hallituksen puheenjohtajana tuossa omassa puheenvuorossaan sanoi, kun hän totesi, että jatkossakin Eduskunnan kirjaston nimi olkoon Eduskunnan kirjasto, että ei kai nyt sitten sentään olla tällaista hanketta suunnittelemassa, että kirjasto ei olisi jatkossa enää kirjasto

Pöytäkirja PTK 73/2021 vp

ja tietysti siinä muodossa sitten myöskin tällainen kaikille avoin instituutio. Uskon, että Suomen eduskunta yhtenä Euroopan vanhimmissa parlamenteista on ilman muuta jatkosakin ansainnut itselleen sellaisen kirjaston, joka paitsi palvelee tätä meidän kansanedustajien työtä myös on arvokas tällainen ikään kuin avain tähän koko suomalaiseen kansanvaltaan ja portti siihen niin, että myös kansalaiset voivat sitä hyödyntää.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Lyhyt vastauspuheenvuoro, edustaja Kiuru.

19.41 Pauli Kiuru kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitos hyvästä palautteesta kirjastolle ja kirjaston henkilökunnalle.

Tähän organisaatiomuutokseen sen verran vielä, että tosiaan hallituksen toive on, että nimi säilyy muuttumattomana riippumatta siitä, miten se organisaatio siellä takana mahdollisesti muuttuu. Ja se toinen viesti, minkä toin puheessani, on se, että kirjasto olisi kaikille avoin kirjasto. Kolmas, mitä en muistanut sanoa ja tuli edustaja Auton puheesta mieleeni, on se, että on tärkeätä, että Eduskunnan kirjaston ikään kuin normipohja perustuu lakiin. Nythän meillä on laki Eduskunnan kirjastosta, ja esimerkiksi myös sitä kautta tämä nimi tulee esiin. Se, minkälainen se organisaatio siellä takana on, ei ole meidän huolestumme, mutta nimi ja historian arvostus siinä mielessä [Puhemies koputtaa] olisi hyvä ja tärkeää pitää mielessä.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sivistysvaliokuntaan.

9. Yleisradion hallintoneuvoston kertomus eduskunnalle yhtiön toiminnasta vuonna 2020

Kertomus K 14/2021 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 9. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään liikenne- ja viestintävaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Avaan keskustelun. Edustaja Satonen, esittelypuheenvuoro, olkaa hyvä.

Keskustelu

19.42 Arto Satonen kok (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyseessä on siis Ylen hallintoneuvoston kertomus, ja tuossa kertomuksessa tiivistelmä, hallintoneuvoston puheenjohtajan katsaus ja lopussa oleva talouskatsaus oikeastaan kuvaavat olennaisesti sen, miten Ylellä meni vuonna 2020, ja sen, mitä siellä Ylellä tapahtui.

Sanon heti tähän alkuun, että Yle teki yli 7 miljoonan voitollisen tuloksen vuonna 2020 mutta tämä ei anna kuvaa kokonaistilanteesta, koska kaikki merkittävät urheilutapahtumat, kuten esimerkiksi jalkapallon EM-kilpailut ja olympialaiset, siirtyivät tälle kesälle. Ja

Pöytäkirja PTK 73/2021 vp

nämä urheilutapahtumat ovat niin merkittäviä, että ne muokkaavat Ylen tulosta useita miljoonia aina vuositason, eli aina silloin tehdään tappiota, kun on merkittäviä urheilutapahtumia, ja silloin tehdään voittoa, kun merkittäviä urheilutapahtumia ei ole, vaikka näitä on nyt tehty yhteistyössä esimerkiksi MTV:n kanssa ja siten vastuuta jaettu.

Arvoisa puhemies! Tämä korona-aika oli se, joka hallitsi koko kulunutta vuotta, ja korona-aikana Ylen merkitys kasvoi entisestään. 96 prosenttia suomalaisista säännöllisesti käytti joitain Ylen palveluita, ja jopa television katsojaluvut nousivat merkittävästi. Koronaan liittyvät uutiset, valtioneuvoston viralliset tiedotustilaisuudet sekä koronauutisartikkeli tavoittivat miljoonia suomalaisia. Yle myös omalta osaltaan pyrki tulemaan vastaan tapahtuma-alan ja kulttuurin ja urheilun haasteisiin sitä kautta, että Yle lähetti enemmän kotimaista musiikkia. Edelleen Yle Olohuone -virtuaalikonsepti järjestettiin ja kotimaista urheilua esitettiin enemmän. Samoin myöskin yhteistyötä kotimaisten tuotantoyhtiöiden kanssa vietiin eteenpäin.

Henkilökunnalle vuosi oli haasteellinen. Työtä tehtiin paljon etänä, ja osa työntekijöistä oli jaettu ryhmiin, jotta varmistettiin se, että on ainakin riittävästi terveitä työntekijöitä, jotta pystytään tästä julkisen palvelun tehtävästä myös korona-aikana selviämään. Tässä onnistuttiinkin erinomaisesti. Tavoitteena oli myös edistää suomalaista keskustelukulttuuria, joka sosiaalisessa mediassa, kuten kaikki tiedämme, on kärjistynyt varsin voimakkaasti viime aikoina. Siinä käynnistettiin tällainen ”Hyvin sanottu — Bra sagt” -projekti, jossa on mukana lukuisa joukko kansalaisjärjestöjä ja myöskin valtiojohtoa.

Ehkä sen verran vielä Ylen arvostuksesta, että Ylen uutisia pidetään selvästi luotettavampina verrattuna muihin tv-kanaviin ja sanomalehtiin, sosiaalisesta mediasta puhumattakaan. Suomalaisista 64 prosentin mielestä Yle on hoitanut tehtävänsä hyvin tai erittäin hyvin, ja jos mukaan lasketaan melko hyvin -vastauksen antaneet, niin sitten ollaan jo 91 prosentissa.

Arvoisa puhemies! Ehkä tässä yhteydessä muutama sana myös median toimintaympäristöstä, koska se vaikuttaa merkittävästi myös siihen, millä tavalla Yle siihen sijoittuu. Toki Ylen toimintaa tietenkin ohjaa Yle-laki, ja Yle-lakiahan ollaankin parasta aikaa uudistamassa. Se asia on käsittelyssä täällä liikenne- ja viestintävaliokunnassa, ja varmaan sitten syysistuntokaudella tämä asia etenee tänne saliin. Liikenne- ja viestintävaliokunnan jäsenet osaavat tästä asiasta tarkemmin kertoa, mutta kyse on siis Medialiiton kantelusta lähteneestä asiasta, joka johtanee siihen, että Yle keskittyy jatkossa entistä enemmän ääni- ja kuvamateriaaleihin. Toki tärkeänä poikkeuksena ovat esimerkiksi nopeat uutistilanteet. Tässä yhteydessä on myös hyvä todeta, että Ylen hallintoneuvostollahan on ennakkotarkastustehtävä, eli jos Yle ottaa käyttöön jonkun uuden palvelun ja sillä on kilpailuvaikutuksia muihin medioihin, niin tämä asia pitää erikseen hallintoneuvostossa käsitellä, ja siinä yhteydessä kuullaan sitten myöskin asianosaisia, esimerkiksi Medialiittoa, eli tällainen käytäntöhän meillä on jo olemassa.

Arvoisa puhemies! Jos puhemies sallii, niin sen verran laajennan keskustelua, kun ihan ajankohtainen asia on nyt tämä Sanoman kantelu, joka koskee oppimissisältöjä. Yle ei toki tälläkään hetkellä tarjoa opetussuunnitelmaan kuuluvia oppimissisältöjä mutta Abitreeni- ja tämääntyyppisiä palveluita on tarjonnut sekä ennen kaikkea Yle Areenaa. Ja tämä Yle Areenahan on erittäin suosittu. Se on vieläkin suosituimpi ollut viime aikoina, ja sen suosio on kasvanut myös alle 45-vuotiaiden keskuudessa. Yle on panostanut siihen voimakkaasti, ja tämä Yle Areena kykenee nimenomaan palvelemaan laajuudestaan johtuen myöskin sellaisia ihmisiä, joilla on joku erikoiskiinnostus. On se erikoiskiinnostus sitten jonkun urhei-

Pöytäkirja PTK 73/2021 vp

lulajin tapahtumiin tai luontodokumentteihin tai mihin tahansa erityisalaan, niin Yle Areena kykenee tässä palvelemaan laajalti. Tämä on suomalaisten keskuudessa erityisen, voi sanoa, rakastettu ja pidetty palvelu, ja olisi kyllä aikamoinen muutos suomalaisen järjestelmään, jos Yle joutuisi tätä Areena-toimintaansa supistamaan. Toivon, että niin ei käy.

No sitten vielä yksi asia, joka tähän toimintaympäristöön vaikuttaa merkittävästi ja joka on mainittu myös tässä vuoden 2020 kertomuksessa, on se, että myös kansainvälinen toimintaympäristö on muuttumassa. Mehän on pitkään eletty sitä aikaa, että Google, Facebook ja muut isot toimijat ovat syöneet markkinaa erityisesti suomalaiselta kaupalliselta medialta, mikä osittain on sitten heijastunut myös siihen, että kaupallinen media on katsonut ehkä tarkemmin omaa reviiriään myös suhteessa Yleisradioon. Mutta nythän on sitten Australiassa ennakkotapaus siitä, että siellä on sovittu uudella tavalla tulojen jaosta niin, että kotimaiset mediayhtiöt saavat tuloja myös niistä materiaaleista, jotka globaalien alustayhtiöiden kautta leviävät. On mielenkiinnosta katsoa, päästäänkö Euroopan unionissa vastaavatyypiseen järjestelyyn. Sitä kautta sitten saataisiin tätä kotimaisen kaupallisen median asemaa myös vahvistettua ja toki myös Yleisradion asemaa suhteessa näihin kansainvälisiin toimijoihin.

Arvoisa puhemies! Aivan lopuksi haluan sanoa sen, että näen erittäin tärkeänä, että meillä on vahva Yleisradio, joka hoitaa julkisen palvelun tehtävänsä, mutta sen rinnalla me tarvitaan myös vahva kaupallinen media, maakuntalehdet, paikallislehdet, kaupallinen televisiotoiminta ja kaupallinen radiotoiminta, ja vain nämä yhdessä kykenevät takaamaan kansalaisille riittävän tiedonsaannin, joka on koko demokratiamme perusta.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia esittelystä. — Ja edustaja Kiuru, Pauli, olkaa hyvä.

19.51 Pauli Kiuru kok: Arvoisa puhemies! Kiitos Arto Satoselle, hallintoneuvoston puheenjohtajalle, esittelystä. Todellakin Yleisradiota arvostetaan, ja niin kuin täällä sanotaan, 96 prosenttia suomalaisista on viikoittain tekemisissä Yleisradion palveluiden kanssa. Korona-aika on korostanut luotettavan tiedonvälityksen ja tiedotuksen merkitystä. Se ei tarkoita tietenkään sitä, että pitäisi pyrkiä johonkin monopoliin. Länsimaisessa yhteiskunnassa pitää olla moniarvoinen — useita tiedotuskanavia, useita medioita, jotka palvelevat kansalaisia ja kirittävät ikään kuin toinen toisiaan.

Nostan yhden asian, kun edustaja Satonen mainitsi tästä urheilukisojen merkityksestä talouteen. Täällä sanotaan, että Yle ja MTV Oy hankkivat ensimmäistä kertaa yhteistyössä oikeudet jalkapallon miesten MM-kisoihin vuodelle 2026. Tämän suuntaista yhteistyötä tietysti kannattaa viedä eteenpäin, niin että ei ajeta vain sitä omaa agendaakaan vaan haetaan myös yhteistyömahdollisuuksia, kun niitä selvästi on olemassa. Otteluiden hankintakustannukset ovat melkoisia, ja yhteistyötä kannattaa harjoittaa.

Viimeisenä asiana sanon tämän Yle Areena -asian. Sivistyksen ja historian ystävänä todellakin Yle Areena on merkittävä kulttuuriteko, ja sen osittainenkin alasajo tai muuttaminen huonompaan suuntaan olisi kyllä erittäin ikävä asia. Se on arvostettu ja se on toimiva konsepti, josta kannattaa pitää kiinni. Kaupallisille tiedotusvälineille löytyy kyllä oma sijansa. Jos jokin toimii hyvin, niin ei kannata ikään kuin madalta tasoa siltä osin vaan päinvastoin kiritetään toinen toisiamme eteenpäin. — Kiitos.

Pöytäkirja PTK 73/2021 vp

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kinnunen poissa, edustaja Aittakumpu poissa. — Edustaja Autto, olkaa hyvä.

19.53 Heikki Autto kok: Arvoisa herra puhemies! Tässä edellä Ylen hallintoneuvoston puheenjohtaja Satonen esitteli asian erittäin hyvin ja...

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Mikrofoni!

Kyllä mikrofonin pitäisi olla päällä nyt. Voin puhua tietysti kantavammalla äänellä, jos tämä oli se haaste tässä. — Tosiaan edustaja Satonen ja edustaja Kiuru puhuivat hyvin. En niihin lähde enää, voin yhtyä melkein kaikkeen, mitä he tuossa edellä sanoivat. Varmaan sellainen ikuisuusaihe, mistä voitaisiin tietenkin keskustella, on se, millaista urheilua sitten pitäisi siellä Ylen kanavilla erityisesti näyttää, mutta se on varmasti aina enemmän myöskin makuasia.

Sellainen kestoteema, jota olen pyrkinyt pitämään esillä, on se, että oikeastaan kaikissa Pohjoismaissa on varsin laadukkaat yleisradioyhtiöt — ja tietenkin Suomen Yle aivan erityisen tasokas vaikkapa Yle Areenan kautta tarjoten erilaisia nettisisältöjä — ja ajattelen niin, että mitä enemmän pohjoismaiset yleisradioyhtiöt jakaisivat helposti saataville niitä sisältöjä, jotka ovat jaettavissa esimerkiksi ilman tekijänoikeuskorvauksia — sanotaan nyt vaikka uutisia, ajankohtaisohjelmia, erilaisia itse tuotettuja dokumentteja ja niin edelleen — sitä enemmän meillä varmasti vahvistuisi täällä Pohjolassa ymmärrys siitä, mitä on meillä naapurimaissa, ja sellainen pohjoismainen henki, mitä varmasti tarvitaan — voin viitata vaikka tuohon aiemmin tänään käsiteltyyn ulko- ja turvallisuuspoliittiseen selonteeseen. Pohjoismaat ovat niin valtavan tärkeitä kumppaneita toisilleen, että ei olisi ollenkaan haittaa siitä, että kun illalla käy kuuntelemassa tai katselemassa Areenasta puoli yhdeksän uutiset, niin katsoisi siinä sitten vaikka Ruotsin pääuutislähetysten siihen samaan syssyyn. Ja kun nämä olisivat helposti löydettävissä esimerkiksi sieltä Yle Areenasta ja vastaavista palveluista sitten taas esimerkiksi Ruotsissa suomenkielinen väestö helposti löytäisi Suomen uutiset, niin uskon, että nämä olisivat kyllä pidettyjä palveluita kansalaisten kannalta. Ja kun tiedän, että Ylenkin väki tarkkaan tätä keskustelua haluaa seurata, mitä eduskunnassa käydään, niin tätä toivetta tässä esitän, sikäli kuin sitä käytännössä on mahdollista edistää.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kari, Mika, olkaa hyvä.

19.56 Mika Kari sd: Arvoisa herra puhemies! Meistä aika monen — ainakin allekirjoittaneen, ja usein sen sanonkin — oma sivistys nojautuu Suomessa kolmeen isoon tukijalkaan: suomalainen peruskoulu, kirjasto ja Yleisradion opetusohjelmat. Siitä ainakin 60-luvun loppupuolella syntynyt sukupolvi ponnisti koulutukseen ja elämään edelleen, ja uskonpa, että niin on myös jatkossa.

Ilahduttavaa on kuulla Yleisradion hallintoneuvoston puheenjohtajan ja edustajakollegoiden puheenvuorot Ylen puolustajina. Meillä on yhteisiä asioita tässä tasavallassa, lippumme lisäksi monta muuta symbolista ja toiminnallista arvoa, ja Yleisradio on yksi niistä keskeisistä yhteisistä asioistamme. Kuinka ollakaan, tämän saman istunnon aikana käsitelimme Eduskunnan kirjastoa ja Yleisradiota, kahta näistä isoista kivijaloista.

Pöytäkirja PTK 73/2021 vp

Haluan vain todeta Yleisradiolle vahvan oman tukeni, ja uskon puhuvani monen kollegankin puolesta. Täytyy sanoa, että siinä vaiheessa, kun Sanoma julkisti tämän kantelunsa — taisi olla kantelu se virallinen nimi — ja satuin katsomaan sitä ohjelmaa, jossa konsertin johto englanniksi tämän kertoi, niin jostain kuohahti tunne Edvard Iston kuuluisasta maalauksesta Hyökkäys, jossa kaksipäinen kotka yrittää varastaa Suomi-neidolta lakikirjaa. Yhtä vahva tunne oli se, että näpit irti Yleisradiosta. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Mäkisalo-Ropponen, olkaa hyvä.

19.58 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Kiitos, puhemies! Yle on kiitettävästi toteuttanut tehtäväänsä yhdenvertaisuuden, suvaitsevaisuuden ja kulttuurisen moninaisuuden edistämässä. Ne ovat todella tärkeitä tavoitteita Ylelle, ja Yle on myöskin onnistunut näissä asioissa hyvin. Saavutettavuuden tavoite on myös liitetty entistä kiinteämmin osaksi koko tarjonnan suunnittelua ja asiakaskokemusta, ja tämä on vammaisten yhdenvertaisuuden kannalta erityisen merkittävä asia. Saavutettavuusdirektiivin voimaan astumisen myötä Ylellä on myös ollut merkittävä rooli ohjelmatekstitysten kansallisten laatusuosituksen laadinnassa. Kiitos myös tästä.

Myös muita saavutettavuuden kannalta tärkeitä asioita on kehitetty Ylessä, ja se on monella tavalla jopa edelläkävijä, mutta vammaisten oikeuksien näkökulmasta toivon yhtä kehittävä otetta jatkossakin, sillä paljon on vielä tehtävää esimerkiksi suoratekstityksessä, viittomakielen tulkkauksessa sekä kuvailutulkkauksessa. Elikkä nämä ovat vammaisten yhdenvertaisuuden kannalta tärkeitä asioita, ja toivon, että Yle jatkossakin panostaa näiden asioiden kehittämiseen.

Myös tämä suomen ja ruotsin kielen oppimista tukeva Yle Kielikoulu on kiitoksen arvoisen asia, ja se hyödyttää erityisesti maahanmuuttajia.

Ja ihan lopuksi kiitos myöskin rakentavan keskustelukulttuurin edistämisestä, mitä Yle on tehnyt yhteistyössä järjestöjen kanssa.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Vielä hallintoneuvoston puheenjohtaja, edustaja Satonen, olkaa hyvä.

20.00 Arto Satonen kok: Arvoisa puhemies! Ehkä muutama kommentti tässä esitettyihin kommentteihin.

Ensinnäkin kiitokset kaikille näistä puheenvuoroista.

Mäkisalo-Ropponen otti esille mielestäni erittäin tärkeän asian, jonka unohdinkin tuossa mainita. Vaikka Yle on, kuten tässä monet sanovat, kaikille tärkeä, erityisryhmille se on erityisen tärkeä, koska heille kaupallisen puolen tarjonta on huomattavasti vähäisempää, koska siinä liiketoimintamahdollisuudet ovat heikkommat. Eli se on äärimmäisen tärkeä.

Sitten kun edustaja Kari sanoi tästä, että on asioita, joita yhdessä hoidamme, niin tämä Yle on kyllä sillä tavalla ollut merkittävä yhteisen ponnistuksen tulos, ainakin toistaiseksi, — itsellenikin on kokemusta parlamentaarisen työryhmän vetämisestä — että meillä on todella pitkä, vuosikymmeniä kestänyt perinne, että kaikki poliittiset puolueet yhdessä päättävät Ylen isoista linjoista. Ne isot linjat tehdään parlamentaarisessa työryhmässä, hallintoneuvosto sitten on enempi valvova elin ja lähempänä sitä käytännön toimintaa, ja ainakin tähän asti ne on pystytty yhdessä tekemään, ja se on kyllä erittäin arvokas asia. Muis-

Pöytäkirja PTK 73/2021 vp

tan, kun sitä edellistä parlamentaarista työryhmää vedin, että silloin kävin tutustumassa sekä Ruotsin, Norjan että Ison-Britannian järjestelmiin, ja esimerkiksi Ison-Britannian BBC:ssä, joka on kaikkien yleisradioyhtiöiden tällainen ikään kuin äiti — jos tämmöistä termiä voi käyttää — johon kaikki omaa toimintaansa vertaavat, esimerkiksi oppositiolla ei ollut mitään roolia päätöksenteossa. Eli siinä mielessä me oltiin sitä järjestelmää edellä.

Mitä edustaja Autto sanoi tämän pohjoismaisen yhteistyön kehittämisestä, sitä tehdään kyllä jonkun verran, myöskin ohjelmanvaihtoa, mutta tämä uutispuoli oli kyllä mielenkiintoinen ajatus. Tämä olisi varmaan semmoinen asia, joka olisi hyvä pistää kyllä korvan taakse, sillä tällainen tieto ylipäättään, mitä muualta meille päin tulee, on tärkeää myöskin. Ja tietysti Yleisradiolla on, mitä en tuossa avauspuheenvuorossa vielä sanonut, merkittävä ulkomaankirjeenvaihtajien verkosto, ja myös tämä on tärkeä rooli — myös Helsingin Sanomilla sitä on kyllä jonkun verran. On erittäin tärkeää, että me saadaan maailmalta tietoa suomalaisten toimittajien välittämänä. Se on kuitenkin aina eri asia kuin se, että me oltaisiin pelkästään paikallisten uutisvälineiden varassa, tulee sitä tietoa sitten Washingtonista tai Moskovasta tai Pekingistä tai mistä tahansa. [Mika Karin välihuuto] — Aivan.

Mutta näillä kommentailla — kiitoksia kaikille hyvistä kommentaiteista, ja jatkamme yhteistyötä tämän asian puitteissa.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin liikenne- ja viestintävaliokuntaan.

10. Tiedusteluvalvontavaltuutetun kertomus vuodelta 2020

Kertomus K 10/2021 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 10. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään tiedusteluvalvontavaliokuntaan.

Lähetekeskustelua varten varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Avaan keskustelun. Edustaja Pauli Kiuru, olkaa hyvä.

Keskustelu

20.03 Pauli Kiuru kok: Arvoisa herra puhemies! Käsillä oleva tiedusteluvalvontavaltuutetun kertomus vuodelta 2020 on ensimmäinen kokonaisen toimintavuoden kattava kertomus. Lainsäädäntö on uusi, ja vuoden 2019 toimintakertomus koski näin ollen vain loppuvuotta, eli tässä mielessä tämä kertomus on nyt ensimmäinen lajiaan, joskin tietysti jonkin verran tässä jo perinteitä on, kun tätä rakennetta on tiedusteluvalvontavaltuutettu joutunut miettimään.

Otan muutaman vertailukohdan:

Viime viikkoina ja kuukausina on saatu joitakin uutisia Tanskasta, missä tiedustelun osalta on tapahtunut laittomuuksia, ja se kertoo siitä, kuinka herkkä asia tiedustelu on. Toisaalta puhumme turvallisuudesta, mutta toisaalta puhumme kansalaisten oikeudesta yksi-

Pöytäkirja PTK 73/2021 vp

tyisyyteen ja viestinnän salaisuuteen. Tällä välillä täytyy liikkua, ja luottamus siinä on erittäin tärkeää säilyttää. On oltava vahva tiedustelukulttuuri, ja sillä tiedustelukulttuurilla tarkoitan sitä, että lainsäädännön kunnioituksen, lain kirjaimen ja hengen noudattamisen, täytyy olla ikään kuin selkäytimessä ja DNA:ssa tiukasti niillä, jotka sitä tiedustelutyötä tekevät, lakia joutuvat tulkitsemaan ja toimenpiteitä tekemään. Työ on tärkeää, mutta on myös tärkeää, että yhtään ei lipsuta. Ei ole varaa luottamuksen menettämiseen.

Tässä on myös paljon yhtymäkohtia tähän paljon julkisuudessa olleeseen Valtiontalouden tarkastusviraston asiaan sillä tavalla, että on oltava erittäin selvää se, kuka valvoo ja ketä, kenelle raportoidaan ja miten ja miten toimitaan niissä tilanteissa, jos on pienikin epäily siitä, että ei ole toimittu niin kuin olisi pitänyt toimia. Ei saa olla sellaisia katvealueita, jotka jättävät yhtään kysymysmerkkiä ja epäilyksiä siitä, että asioihin ei voida puuttua, ei haluta puuttua tai ei uskalleta puuttua.

Ymmärtääkseni se hiljaisuus, mikä tämän tiedustelulainsäädännön ympärillä nyt on ollut, on positiivinen signaali. Lakia tehtiin pitkään, sitä tehtiin monessa valiokunnassa, ja se on ilmeisen toimiva lainsäädäntökokonaisuus. Tämän vuoden lopussa hallitusohjelman mukaisesti eduskunnan käsittelyyn tulee vielä tiedustelulainsäädäntöä koskeva selonteko, jossa sitten käydään tarkemmin lävitse mahdollisia parantamiskohteita, jos niitä on. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Mustajärvi poissa, edustaja Könttä poissa. — Edustaja Kari Mika, olkaa hyvä.

20.06 Mika Kari sd: Arvoisa herra puhemies! Näin iltaehtoolla tiedusteluvalvontavaltuutetun kertomus vuodelta 2020 saa tässä salissa määrällisesti kohtuullisen pienen vastaanoton. Meitä edustajia on vähän vähemmän. Mutta on hyvä tuoda esiin se, mitä kollega, edustaja Kiuru valiokunnan jäsenenä toikin esiin, että kyseessä on tämän tasavallan siviili- ja sotilastiedustelusta annetun lain ylimmän laillisuusvalvojan ja läheisimmän laillisuusvalvojan eli tiedusteluvalvontavaltuutetun kertomus ensimmäiseltä kokonaiselta toimintavuodelta eli vuodelta 2020.

Ensimmäinen kertomus tuli vuodelta 2019, mutta tuolta vuodelta 2019 oli ainoastaan kuusi ensimmäistä kuukautta toimintaa, josta valtuutettu kertomuksen teki. Nyt meillä on käsittelyssä kokonainen vuosi, ja vaikka tässä on vasta lähete keskustelusta kyse, niin valiokunta on kuitenkin aloittanut jo hieman etukäteen — pitkälti tästä koronatilanteestakin johtuen — ennakkokuulemiset tähän kertomukseen liittyen.

Niille kaikille, joita kiinnostaa siviili- ja sotilastiedustelusta annetun lain toiminta, tämä valtuutetun kertomus antaa hyvän ja laajan kuvan siitä, mitä tiedustelutoiminnan lainmukaisuuden valvonta kokonaisuudessaan on, ja antaa hyvän tietopohjan tiedusteluvalvontavaliokunnalle arvioida sitten toiminnan kokonaisuutta muun muassa tarkoituksenmukaisuuden näkökulmasta.

Valtuutetun kertomus kuvaa hyvin myös sitä, että toiminta on alkanut vakiintumaan. Nyt noin kahden vuoden kokemuksella etenee erilaisia prosesseja, jotka löytyvät avoimesti, demokraattisessa yhteiskunnassa kansalaisille kerrottavasta tiedusteluvaltuutetun kertomuksesta varsin seikkaperäisesti. Voisin ja uskaltaisin sanoa, että meillä varmasti löytyy maailmasta monta monituista maata, joissa ei kansalaisille tiedustelutoiminnan periaatteista kerrota näin avoimesti kuin tässä tasavallassa tehdään. Ja on luonnollista — kaikki sen

Pöytäkirja PTK 73/2021 vp

hyvin ymmärtävät — että tällä toimialalla on paljon sellaisia asioita, jotka pysyvät käytännössä salaisina viranomaisilla ja niillä luottamushenkilöillä, joille nämä tiedot uskotaan.

Toiminnan vakiintumisesta kertoo myös se, että tiedusteluvalvontavaltuutettu ja hänen toimistonsa ovat saaneet ensimmäiset henkilökrytoinnit. Valtuutetun lisäksi toimistossa työskentelee kaksi henkilöä, mikä tässä kertomuksessa kerrotaan. Myös toiminnalle tarpeelliset tietoturvalliset tilat on saatu asianmukaiseen järjestykseen.

Tiedusteluvalvontavaliokunta kiinnitti vuoden 2019 kertomuksessa huomiota muun muassa siihen, [Puhemies koputtaa] että tiedusteluvalvontavaltuutetun tehtävien sijaistaminen pitää saada järjestykseen. Tässä oikeusministeriö on ryhtynyt toimenpiteisiin sijaisen saamiseksi. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Autto, olkaa hyvä.

20.10 Heikki Autto kok: Arvoisa herra puhemies! Edellä tiedusteluvalvontavaliokunnan puheenjohtaja Kari ja valiokunnan jäsen, edustaja Kiuru puhuivat tietysti hyviä, heillä on vähän syvempi tuntemus tästä tiedusteluvalvonnasta sinänsä, kun kyseisen valiokunnan jäseniä ovat. Mutta ihan näin niin sanotusti maallikollekin tämä tiedusteluvalvontavaltuutetun kertomus antaa tosiaan hyvän kuvan siitä, että kyllä Suomeen on vakiintumassa vahva ja hyvä tiedustelukulttuuri, ja ainakin sen valvontaan voimme luottaa. Siitä osoituksena on se, että eduskunnastakin on ehdottomasti parhaat voimat valjastettu kyseiseen valiokuntaan tätä työtä tekemään.

Arvoisa puhemies! Siitä kannan ehkä enemmän huolta, että kun Suomeen varsin, sanoisinko, myöhäisessä vaiheessa on tällaisen aktiivisen tiedustelun lainsäädäntö saatu ja lähdetty sitä tiedustelua aktiivisemmin tekemään, niin kyllähän esimerkiksi tämä Tanskan esimerkki kuitenkin osoittaa sen, että peli on aika kovaa täällä Pohjolassakin ja pohjoismaisia kumppaneita tai EU-kumppaneita ja Nato-liittolaisia ollaan valmiita vakoilemaan ja harjoittamaan sitten kolmansien osapuolten lukuun varsin vaikuttavaakin tiedustelutoimintaa. Siitä ehkä enemmän kannan huolta, että onhan niillä meidän tiedustelua harjoittavilla viranomaisillamme riittävät toimivaltuudet ja riittävät resurssit sitä omaa työtään tehdä. Uskon, että tämä toiminnan valvontapuoli meillä on kyllä hyvällä mallilla, mutta sitä mietin, että todella sitten myöskin tässä itse toiminnassa varmasti Suomi pärjää siltä osin, että kun meillä on vahva kulttuuri ja meidän viranomaisemme varmasti lakia noudattavat, niin antaahan laki riittävät toimivaltuudet ja ovathan resurssit kunnossa.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ja vielä edustaja Kari, olkaa hyvä.

20.12 Mika Kari sd: Arvoisa puhemies! Tästä tiedustelutoiminnasta keskustellaan eduskunnassa kuitenkin aika harvoin, ja hienoa, että aika ajoin kuitenkin on mahdollisuus tulla tästä asiasta myös tähän eduskunnan saliin keskustelemaan. Harmi vain, että tämä päivä on ehtinyt jo pitkälle ja kollegoja on varsin vähän.

Tänään käsiteltiin useampi tunti täällä salissa ulko- ja turvallisuuspoliittista selontekoa, jonka yhtenä osana on luonnollisesti myös tämä toimiala, jonka valiokunnan puheenjohtajana saan toimia. Ja edustaja Autto aivan oikein viittasi myös tähän toiminnan tarkoituksenmukaisuuteen ja myös siihen kansainväliseen vaikutukseen, jonka kentässä tiedustelutoiminta luonnollisesti toimii ja jossa mahdolliset erilaiset ylilyönnit tai erilaiset ulkopo-

Pöytäkirja PTK 73/2021 vp

liittiset riskit myös asuvat. Sen johdosta haluan tässä todeta kollegoille ja tätä salia seuraaville toimijoille, että on myös tärkeää, että tällaisesta toiminnasta, kuten tiedustelutoiminnasta kokonaisuudessaan, käydään myös — siltä osilta kuin se mahdollista on — julkista keskustelua, muun muassa ihmisoikeuksien ja perusoikeuksien toteutumisesta tiedustelutoiminnassa ja tiedustelutoimintaan liittyvästä muusta toiminnasta, vaikkapa siitä, mihin-
kä edustaja Autto viittasi: minkätyyppisiä ulkopoliittisia vaikutuksia on tämäntyyppisillä ehkä jopa epäonnistumisilla, joita maailmalla on nähty tämänkin toimialan ympärillä.

Mutta haluan tässä yhteydessä kiittää eduskuntaa tästä keskustelusta. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin tiedusteluvalvontavaliokuntaan.

11. Valtiontalouden tarkastusviraston erilliskertomus eduskunnalle valtion vuoden 2020 tilinpäätöksen ja hallituksen vuosikertomuksen tarkastuksesta

Kertomus K 16/2021 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 11. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään tarkastusvaliokuntaan.

Lähetekeskustelua varten varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Avaan keskustelun. Edustaja Mäkisalo-Ropponen, olkaa hyvä.

Keskustelu

20.14 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Pintapuolisen lukemisen perusteella nostan pari asiaa tästä kertomuksesta esille tässä lähetekeskustelussa.

Ensinnäkin valtion tilinpäätöksen tilintarkastuksen perusteella valtion tilinpäätös vuodelta 2020 on laadittu sitä koskevien säännösten mukaisesti. Julkista taloutta käsitellään vuosikertomuksessa pääosin kattavasti, mutta julkisen talouden hoitoa ohjaavien kansallisten säädösten tilannetta voisi tarkastusviraston mukaan käsitellä kyllä laajemminkin.

Sitten tarkastusvirasto kiinnittää huomiota valtion talousarvioon ja sitä koskevien keskeisten säännösten vastaisiin menettelyihin, jotka samalla ovat perustuslain valtiontaloutta koskevien säännösten vastaisia. Näistä menettelyistä annettiin kielteinen laillisuuskannanotto 11 kirjanpitoyksikölle. Nämä virheet ovat pieniä valtiontalouden kokonaisuudessa, ja useimmiten ne ovat myös ihan teknisluontoisia, mutta periaatteellisesti tämä asia on kyllä merkittävä. Merkille pantavaa on myös se, että kielteisiä laillisuuskannanottoja saaneiden kirjanpitoyksiköiden määrä ja myös kielteisten laillisuuskannanottojen kokonaismäärä on kasvanut vuodesta 2019. Näissä kannanotoissa ei ole kysymys valtion varojen väärinkäytöksestä, mutta kyseisten virastojen taloushoidon kannalta asia on otettava vakavasti, ja tästä me ollaan puhuttu täällä tänä päivänä jo aiemminkin, samantyyppisestä ongelmasta.

No, tarkastusvirasto toteaa kertomuksessaan myös, että hallitusohjelman keskeisimpien tavoitteiden toteutumisesta kerrotaan kyllä kattavasti mutta tavoitteet on kuitenkin asetettu

Pöytäkirja PTK 73/2021 vp

hiukan epäselvästi ja indikaattoreitakin käytetään niukasti. Esimerkiksi kestävän kehityksen tilasta raportoidaan tiiviisti, mutta ministeriöiden raportointi kestävän kehityksen toimista omilla hallintoalueillaan onkin sitten epäyhtenäistä. Hallinnonalojen tavoitteista suurin osa on laajoja yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita, mutta vain osassa kerrotaan, millä perusteilla tavoitteen saavuttamista sitten arvioidaan, ja tämä on kyllä edelleen iso kehittämishaaste.

Arvoisa puhemies! Nämä huomiot tein kertomuksesta hyvin pintapuolisen lukemisen perusteella, mutta me tarkastusvaliokunnassa syvennymme tähän asiaan syvällisesti ja laaja-alaisesti, ja palataan sitten myöhemmin täällä salissa tähän samaan teemaan.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin tarkastusvaliokuntaan.

12. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi vanhusasiavaltuutetusta

Hallituksen esitys HE 82/2021 vp

Valiokunnan mietintö StVM 15/2021 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 10.6.2021 pidettävään täysistuntoon.

13. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 76/2021 vp

Valiokunnan mietintö SiVM 4/2021 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 10.6.2021 pidettävään täysistuntoon.

14. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi yliopistolain 39 ja 40 §:n väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen ja ammattikorkeakoululain 14 ja 29 §:n väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 91/2021 vp

Valiokunnan mietintö SiVM 5/2021 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 10.6.2021 pidettävään täysistuntoon.

15. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 52 §:n väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 92/2021 vp

Valiokunnan mietintö SiVM 6/2021 vp

Pöytäkirja PTK 73/2021 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 10.6.2021 pidettävään täysistuntoon.

16. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi perusopetuslain ja Helsingin eurooppalaisesta koulusta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 93/2021 vp

Valiokunnan mietintö SiVM 7/2021 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 10.6.2021 pidettävään täysistuntoon.

17. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi biopolttoaineiden käytön edistämisestä liikenteessä annetun lain muuttamisesta ja eräiksi muiksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 48/2021 vp

Valiokunnan mietintö TaVM 17/2021 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 10.6.2021 pidettävään täysistuntoon.

18. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetun lain, Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n ja rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain 31 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 61/2021 vp

Valiokunnan mietintö PuVM 1/2021 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 10.6.2021 pidettävään täysistuntoon.

19. Seuraava täysistunto

Eduskunnan seuraava täysistunto on torstaina 10.6.2021 klo 16.00. Täysistunto lopetettiin klo 20.17.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Timo Tuovinen